Stuk **69** (2004-2005) – Nr. 3

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

14 december 2004

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de heren Frans Wymeersch en Jan Penris en mevrouw Marleen Van den Eynde –

betreffende het project ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium en de beslissing dienaangaande van de Vlaamse Regering

HOORZITTING

VERSLAG

namens de Verenigde Commissies voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie en voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed uitgebracht door mevrouw Annick De Ridder

Samenstelling van de Commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie:

Voorzitter: de heer Marc van den Abeelen.

Vaste leden:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Johan Deckmyn, Pieter Huybrechts, Jan Penris, Freddy Van Gaever;

de heren Jos De Meyer, Frans Peeters, Johan Sauwens, Etienne Schouppe;

mevrouw Annick De Ridder, de heren Hugo Philtjens, Marc van den Abeelen;

de heren Flor Koninckx, Herman Lauwers, Bart Martens.

Plaatsvervangers:

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heren Christian Verougstraete, Rob Verreycken, Frans Wymeersch;

de heren Ludwig Caluwé, Carl Decaluwe, Tom Dehaene, Jan Verfaillie;

de heren Marc Cordeel, Patrick Lachaert, Jul Van Aperen;

de heren Gilbert Bossuyt, Herman Reynders, Robert Voorhamme.

Toegevoegde leden:

de heer Eloi Glorieux;

de heer Jan Peumans.

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: de heer Patrick Lachaert.

Vaste leden:

de heren Jean Geraerts, Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Frans Wymeersch;

mevrouw Hilde Crevits, de heer Erik Matthijs, de dames Tinne Rombouts, Joke Schauvliege;

mevrouw Stern Demeulenaere, de heren Patrick Lachaert, Paul Wille;

de heren Jos Bex, Bart Martens, André Van Nieuwkerke.

Plaatsvervangers:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Felix Strackx, Wim Van Dijck, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer John Vrancken;

de heer Jos De Meyer, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Frans Peeters, Jan Verfaillie;

de heren Karlos Callens, Jean-Marie Dedecker, mevrouw Dominique Guns;

de heren Herman Lauwers, Jacky Maes, Ludo Sannen.

Toegevoegde leden:

de heer Rudi Daems;

de heer Mark Demesmaeker.

Zie:
69 (2004-2005)
– Nr.1: Voorstel van resolutie
– Nr.2: Amendementen

INHOUD

Blz.

I. VERGADERING VAN 9 NOVEMBER 2004 5

Regeling van de werkzaamheden 5

INFORMATIEF LUIK 5

I.1. Toelichting door de heer Jan Strubbe, directeur-generaal van de administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ), ministerie Vlaamse Gemeenschap LIN 5

I.2. Toelichting door de heer Paul Post, verantwoordelijke bestuurlijk juridische zaken van ProSes 8

I.3. Toelichting door de heer Patrick Meire, hoogleraar departement biologie UIA 10

I.4. Vraagstelling door de leden en repliek van de sprekers 14

I.5. Toelichting door de heer Jos Claessens, adjunct-projectdirecteur ProSes 17

I.6. Toelichting door de heer Huub van Zwam, projectdirecteur ProSes 19

I.7. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 20

I.8. Toelichting door professor Eric Van Hooydonk 27

I.9. Toelichting door de heer Frank Neuman, Institute for Infrastructure, Environment and Innovation 30

II. VERGADERING VAN 10 NOVEMBER 2004

REACTIE VAN DE STAKEHOLDERS 31

II.1. Toelichting door de havengemeenschap Antwerpen 31

II.2. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 34

II.3. Toelichting door de natuur- en milieubeweging 38

II.4. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 41

II.5. Uiteenzetting door de landbouworganisaties 45

II.6. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 49

Regeling van de werkzaamheden 53

III. VERGADERING VAN 18 NOVEMBER 2004 53

III.1. Rechtzetting en verduidelijking van de heer Jos Claessens van ProSes 53

III.2. Vragen van de leden en repliek van de spreker 54

III.3. Toelichting door de heer Eddy Van Pottelberge namens Scheldelandschapspark 54

III.4. Vragen van de leden en repliek van de spreker 57

III.5. Toelichting door de gemeente Beveren 61

III.6. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 63

III.7. Toelichting door een vertegenwoordiging van de polderbesturen, de heer Muysoms 65

III.8. Vragen van de leden en repliek van de sprekers 70

BIJLAGE 1: Het standpunt van de havengemeenschap van Gent 73

BIJLAGE 2: Studienota van de juridische dienst van het Vlaams Parlement over de besluitvorming en procedure omtrent grote infrastructuurprojecten 77

DAMES EN HEREN,

De Verenigde Commissies voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie en voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed organiseerden in het kader van de bespreking van het voorstel van resolutie van de heren Frans Wymeersch en Jan Penris en mevrouw Marleen Van den Eynde betreffende het project ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium en de beslissing dienaangaande van de Vlaamse Regering (*Parl. St.* Vl. Parl. 2004-2005, nr. 69/1) een hoorzitting.

Deze hoorzitting was gespreid over drie vergadermomenten: dinsdagnamiddag 9, woensdagvoormiddag 10 en donderdagnamiddag 18 november 2004.

De eerste commissiezitting was een informatieve hoorzitting in de vorm van een gezamenlijke presentatie over alle belangrijke facetten en het opzet van de ontwikkelingsschets (natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid) en het besluitvormingstraject. Een tweede luik van deze informatieve hoorzitting betrof een juridisch luik. Twee uiteenzettingen over de juridische verplichtingen die voortvloeien uit de habitat- en vogelrichtlijn en de mate waarin met de huidige projecten en maatregelen daaraan kan worden voldaan.

In de tweede en derde commissiezitting kregen de verschillende stakeholders (havengemeenschappen, landbouworganisaties, milieuorganisaties, betrokken gemeentebesturen en polderbesturen) de mogelijkheid om te reageren op de voorliggende ontwikkelingsschets.

Het standpunt van de havengemeenschap van Gent, die niet aanwezig was tijdens de hoorzitting, wordt als bijlage 1 toegevoegd bij dit verslag.

De studienota van de juridische dienst van het Vlaams Parlement, op verzoek van de verenigde commissies, over de besluitvorming en procedure omtrent grote infrastructuurprojecten wordt als bijlage 2 toegevoegd bij dit verslag.

I. VERGADERING VAN 9 NOVEMBER 2004

Regeling van de werkzaamheden

De heer Frans Wymeersch heeft bezwaren bij de regeling van de werkzaamheden. Ook al betreft het hier een hoorzitting georganiseerd door de Verenigde Commissies voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie, en voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed, toch werden de sprekers alleen door de leden van de Commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie uitgenodigd.

Artikel 24 van het Reglement bepaalt nochtans dat in verenigde commissies de twee commissies samen beslissen over het verloop van de werkzaamheden. Hij stelt daarom voor de leden van de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed alsnog de kans te geven een aantal instanties bijkomend uit te nodigen.

De heer Marc van den Abeelen, dienstdoend voorzitter van de verenigde commissies, antwoordt dat alle fracties de kans hebben gekregen instanties uit te nodigen.

Volgens *de heer Frans Wymeersch* is dat naast de kwestie: het Reglement bepaalt dat de leden van de Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed ook de kans hadden moeten krijgen instanties uit te nodigen.

De heer van den Abeelen benadrukt dat de beslissing om in verenigde commissies te werken, door het Bureau beslist werd.

INFORMATIEF LUIK

I.1. Toelichting door de heer Jan Strubbe, directeur-generaal van de administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ), ministerie Vlaamse Gemeenschap LIN

De heer Jan Strubbe licht de context toe waarin de ontwikkelingsschets 2010 is ontstaan. Vier jaar geleden stelde de heer Jan Strubbe het rapport van de Vlaams-Nederlandse Technische Scheldecommissie (TSC) voor. In opdracht van de Vlaamse en de Nederlandse regering diende de Technische Scheldecommissie een streefbeeld te ontwikkelen voor het Schelde-estuarium.

Het Schelde-estuarium loopt van de Scheldemonding tot in Gent en is 160 kilometer lang. De ene

helft is maritiem en zout. De andere helft kleinschalig en zoet. In het estuarium vinden verschillende activiteiten plaats. De scheepvaart naar de verschillende havens is de belangrijkste. Het estuarium vervult ook een belangrijke natuurfunctie. Het is een uniek schorrengebied met zoute schorren nabij de monding en zoete in de buurt van Gent. Het estuarium heeft eveneens een belangrijke veiligheidsfunctie: de Schelde is open waardoor er vloedgolven binnenstromen. Er is voortdurend gevaar voor overstromingen.

Er zijn vijf kenmerken waaraan het streefbeeld moet voldoen. Ten eerste moet het fysische systeem in stand gehouden worden. De schorren, zandbanken en geulen moeten in stand blijven om te vermijden dat de rivier dichtklapt. Het tweede kenmerk is het belangrijkste: maximale beveiliging tegen overstromingen. Mensenlevens redden staat niet ter discussie in de langetermijnvisie. Als de Schelde een trekpaard voor onze welvaart moet blijven, dienen ten derde de Scheldehavens optimaal toegankelijk te blijven. Dat uit zich in allerhande plannen om de vaargeul te verdiepen. Ten vierde moet het estuariene ecosysteem gezond en dynamisch blijven. De natuur in het estuarium moet robuust genoeg zijn om ingrepen te overleven. Ten slotte zullen Nederland en Vlaanderen bestuurlijk, politiek en operationeel samenwerken.

Op korte termijn moet een en ander gerealiseerd worden om dit streefbeeld te bereiken. Een debat in het Vlaams Parlement heeft geleid tot een akkoord met Nederland over de Langetermijnvisie Schelde-estuarium (LTV).

Op 4 maart 2002 is het Memorandum van Vlissingen afgesloten. Daarin staat dat Vlaanderen en Nederland een ontwikkelingsschets 2010 van het Schelde-estuarium opstellen, gericht op het instandhouden van de fysieke systeemkenmerken van het estuarium en op het optimaal samengaan van veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid binnen het Schelde-estuarium, en een strategische milieueffectenrapportage en maatschappelijke kosten-batenanalyse verrichten met inbegrip van de toetsing op basis van artikel 6 van de habitatrichtlijn. Dat is in overeenstemming met de aanbevelingen van het Vlaams Parlement.

Beide regeringen hebben een bilaterale procesorganisatie opgericht, die gestuurd wordt door de bewindslieden. De bewindslieden zijn de Vlaamse minister van Openbare Werken en de Nederlandse staatssecretaris Schultz van Haegen (Staatssecretaris Ministerie van Verkeer en Waterstaat). De bewindslieden beschikken over een ambtelijk apparaat bestaande uit de Technische Scheldecommissie (TSC) en ProSes, een gemeenschappelijke projectorganisatie. De spreker is Vlaamse voorzitter van de TSC. Om de beslissingen van het memorandum van Vlissingen uit te voeren, beschikt de TSC over ProSes. ProSes is opgericht in 2002 en zal zijn werk voltooid hebben op het einde van 2004.

Naast dat ambtelijk apparaat is er het advies van de stakeholders. Alle partijen, die iets te maken hebben met de ontwikkelingsschets, vormen het Overleg Adviserende Partijen (OAP). In Vlaanderen zijn dat bijvoorbeeld de haven van Antwerpen, de natuurverenigingen en de landbouworganisaties. In Nederland is dat bijvoorbeeld de provincie Zeeland. De partijen geven de bewindslieden, die uiteindelijk de beslissingen nemen, politiek advies.

De Langetermijnvisie voor de beveiliging van het Vlaamse Gewest tegen overstromingen in het Scheldebekken is opgenomen in het geactualiseerde Sigmaplan. Beiden zijn dus niet in tegenspraak maar verweven. Het is dan ook evident dat de twee besluitvormingsprocessen parallel lopen. In beide is er een plan-milieueffectenrapport en ook een maatschappelijke kosten-batenanalyse.

Na de resolutie van 15 mei 2001 van het Vlaams Parlement nam de Vlaamse Regering een beslissing op 18 mei 2001. Op 4 maart 2002 volgde de ondertekening van het Memorandum van Vlissingen. Daarna is er een procesplanning, geleid door ProSes, opgestart voor de ontwikkelingsschets 2010. Die ontwikkelingsschets heeft te maken met drie prioritaire functies: de veiligheid, de scheepvaart en de natuur. Het ontwerp was klaar op 1 augustus 2002, waarna de regeringen op het einde van 2004 beslissingen zullen moeten nemen over het nut van een ontwikkelingsschets en onder meer over de Scheldeverruiming.

In 1977 werd het Sigmaplan voor het eerst gelanceerd. Het doel was de beveiliging van het Zeescheldebekken tegen stormvloeden vanuit de Noordzee met een kans op voorkomen van 1 procent per eeuw, dus 1 maal per 10.000 jaar. De middelen waren de verhoging en versterking van

de dijken, de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden en compartimenteringen – dat is de overstromingen beperken door de valleien in te delen in vakken – en de bouw van een stormvloedkering. Op basis van een latere maatschappelijke kosten-batenanalyse heeft men dergelijke kering niet gebouwd.

Er zijn al 12 gecontroleerde overstromingsgebieden, het dertiende, in Kruibeke-Bazel-Rupelmonde wordt momenteel aangelegd. Een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) is een gebied dat overstroomt bij hoge waterstanden. Belangrijke criteria zijn de ligging ervan. Het effect van dergelijke gebieden laat zich vooral stroomopwaarts gelden. Belangrijk is de lengte van de overloopdijk. Die moet vrij lang zijn zodanig dat er in korte tijd heel veel water kan overstromen. Ook een grote komberging is noodzakelijk. De kruinhoogte moet correct zijn zodat het water overloopt op het juiste moment. Een gecontroleerd overstromingsgebied werkt onder invloed van de zwaartekracht en is dus heel bedrijfszeker. Een gecontroleerd overstromingsgebied loopt vol bij heel hoge waterstanden en nadien terug leeg. Een variant is een gecontroleerd overstromingsgebied met een gereduceerd getij (GGG). Dergelijke gebieden overstromen ook bij minder uitgesproken vloed. Er zijn dus ook getijden maar beperkter.

Tachtig procent van de dijkwerken, gepland in het Sigmaplan, zijn aangelegd. Er zijn al twaalf gecontroleerde overstromingsgebieden, het dertiende wordt aangelegd. Het resultaat is dat de kans op stormvloed nu gedaald is tot 1 maal per 70 jaar. Na de voltooiing van het gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke/Bazel/Rupelmonde zal dat 1 maal op 350 jaar worden. De doelstelling van 1 op 10.000 jaar is dus nog lang niet bereikt.

Het is nodig om het Sigmaplan te actualiseren omdat de omstandigheden gewijzigd zijn. Er is een sterkere getijdenwerking: de gemiddelde hoogwaterstand stijgt en de gemiddelde laagwaterstand daalt. De stormfrequentie en het aantal hoge waterstanden stijgen. De zeespiegel rijst en er zijn grotere piekdebieten bij was. Bij hevige regenval bijvoorbeeld in Frankrijk wordt het water snel afgevoerd via Leie en Schelde, komt in de Ringvaart en zo in de Benedenzeeschelde terecht, waar het juist vloed kan zijn. Die omstandigheden maken een nieuwe evaluatie nodig.

Daarenboven is er een nieuwe visie op waterbeheersing. Voorheen nam men maatregelen op basis van de maatgevende hoogwaterstanden. Men wou zich bijvoorbeeld beschermen tegen een hoogwaterstand die één maal in de 10.000 jaar voorkwam. Het uitgangspunt was dat het water bedwongen kon worden. Nu is het uitgangspunt van het integraal waterbeleid dat wateroverlast zal toenemen en dat water niet kan bedwongen worden.

Het is onmogelijk om het vloed- en regenwatervolume in de kleine bedding van de Zeeschelde te krijgen. Daarom moet het water geleid worden naar plaatsen waar het geen schade kan aanrichten. In plaats van het water binnen de dijken te houden, moet men leren omgaan met water en overstroming toelaten in bepaalde gebieden. Het is een nieuw en veiliger principe. Steeds meer dijkverhogingen creëren immers ook abnormale omstandigheden. Daarom worden de maatregelen bepaald op basis van een schade- en risicoberekening.

Tenslotte is er ook een nieuwe visie op waterbeheer. Er zijn heel wat nieuwe internationale regels, bijvoorbeeld de VN-conferentie van Rio van 1992 en het Verdrag van Helsinki. Ook de Europese kaderrichtlijn Water stelt dat er tegen 2015 een ‘goede watertoestand’ moet zijn. Het water moet beschikbaar zijn; de gevolgen van droogte en overstroming moeten beperkt worden; de verontreiniging moet verminderd worden; het milieu moet beschermd worden.

Op het kaartje met als titel “Sigmaplan: onderzochte gebieden” toont de heer Jan Strubbe het resultaat van een denkproces van twee jaar, waarin nagegaan werd wat binnen het Scheldegebied, naast dijkverhoging, kon gedaan worden. De gebieden, die daarvoor in aanmerking komen, werden rood ingekleurd en zijn zeer uitgebreid. Dit wil echter niet zeggen dat in alle ingekleurde gebieden ook effectief iets zal gebeuren.

Wat nu aan de orde is, is de afwerking van een ambtelijk proces. Een aantal stappen werden reeds gezet. De vaststelling van het ontwerp van de ontwikkelingsschets door de TSC gebeurde, na

toelichting van mensen van ProSes, op 26 augustus 2004. Momenteel is de informatie- en inspraakronde aan de gang. ProSes zal een dezer klaar zijn met zijn voorstel van een bijgewerkte ontwikkelingsschets. Het advies van OAP wordt voorzien op 16 november 2004. Op 19 november wordt de ontwikkelingsschets tot 2010 afgeleverd door TSC, waarna, zowel in Nederland als in Vlaanderen, de politieke besluitvorming van start kan gaan.

De TSC speelt met haar ambities kort op de bal, maar haar verwachtingen zijn zeker haalbaar. Op 19 november 2004 moet het ontwerp van de ontwikkelingsschets definitief vastgesteld worden. Daarna kan een voorakkoord bereikt worden over de kostprijsverdeling van de Scheldeverruiming en de grensoverschrijdende natuurontwikkeling. Ten slotte kan de opstart van een nieuwe projectorganisatie plaatsvinden, die gericht is op de uitvoering in opvolging van ProSes.

De heer Jan Strubbe doet verder het plan voor de politieke besluitvorming uit de doeken. Begin december, of misschien zelfs al eind november, plant hij de vaststelling van de ontwikkelingsschets tijdens een Nederlands-Vlaams ministerieel overleg. Half december zou de Vlaamse Regering een beslissing moeten nemen, waarna het parlementaire debat zou kunnen gevoerd worden in januari 2005. In diezelfde maand nog kunnen de bewindslieden dan het memorandum ondertekenen, waarin alle toekomstige ontwikkelingen vastgelegd worden.

De beslissing van de Vlaamse Regering, gepland voor december 2004, zou drie punten moeten inhouden: een akkoord over de hoofdlijnen van de ontwikkelingsschets, een akkoord over de afspraken die in het nieuwe Vlaams-Nederlands memorandum moeten opgenomen worden, en een akkoord over het tijdschema van de verdere besluitvorming van het geactualiseerd Sigmaplan.

Wat de verdere aanpak van het geactualiseerd Sigmaplan betreft, moet de beslissing van half december ook weer drie punten omvatten: een akkoord over de hoofdlijnen met het geactualiseerd Sigmaplan, de opdracht tot concrete uitwerking, en de opdracht tot uitwerking van een flankerend beleid. Daarnaast moet de definitieve vaststelling van het geactualiseerd Sigmaplan midden 2005 plaatsvinden.

Ten slotte licht de heer Jan Strubbe nog de planning voor de ontwikkelingsschets na de besluitvorming toe. Vóór de eigenlijke start zullen de onderhandelingen en het sluiten en ratificeren van een verdrag nog veel tijd vergen.

Dit geldt zeer zeker ook voor het verkrijgen van de vergunningen voor de onderdelen, voor de helft in Vlaanderen en voor de helft in Nederland. Tot slot volgen dan nog de opmaak van het definitief ontwerp, de bestekdocumenten, de aanbesteding en het geven van de opdracht aan aannemers.

De heer Jan Strubbe denkt dat de eigenlijke werken in 2007 zullen kunnen aangevat worden.

I.2. Toelichting door de heer Paul Post, verantwoordelijke bestuurlijk juridische zaken van ProSes

De heer Paul Post wijst erop dat hij hier niet aanwezig is als jurist uit Nederland, maar als lid van het ProSesteam, meer bepaald als vertegenwoordiger van de Technische Schelde Commissie waarover de heer Jan Strubbe net verslag uitbracht. Zijn uiteenzetting start dan ook daar waar die van de heer Jan Strubbe ophield, met name over wat er gaat gebeuren eens er een politieke wilsovereenkomst is. Hij zal het hebben over de rolaanpak van ProSes, het karakter van de Ontwikkelingsschets, de formele vervolgbesluiten die zullen moeten worden genomen en over het tijdpad en de onzekerheden.

Betreffende de rolaanpak verwijst de heer Paul Post naar de uiteenzetting van de heer Jan Strubbe, over de relatie tussen de TSC en ProSes. ProSes is een Vlaams-Nederlandse ambtelijke projectorganisatie die het opzetten van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium als taak heeft. Daartoe zet ProSes een strategische S-MER, een natuurontwikkelingsplan en een maatschappelijke kosten-batenanalyse op, die intensief door werkgroepen en commissies begeleid wor-

den, en die het hele proces kritisch volgen en bijsturen. Heel belangrijk daarbij is de onafhankelijke adviesstructuur voor de bewindslieden. In de rolaanpak grijpen advies, onderzoek, begeleiding, toetsing en rapportering dus erg sterk in elkaar.

De heer Paul Post gaat hierna over tot het karakter van de ontwikkelingsschets. Eens er een politiek besluit bestaat, omvat de verdere ontwikkelingsschets een selectie aan projecten en maatregelen voor veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid, die in 2010 uitgevoerd of in realisatie zijn.

Het karakter van deze ontwikkelingsschets is niet meer of niet minder dan een wilsovereenstemming tussen beide landen, maar nog geen product dat andere partijen, bijvoorbeeld burgers, juridisch bindt. Daarvoor is meer nodig, met name formele vervolgbesluiten binnen de formele juridische kaders, die een bindende werking en rechtsgevolgen hebben en die ook de burgers de nodige rechtsbescherming geven.

Onder de formele vervolgbesluiten, zo gaat de heer Paul Post verder, valt in de eerste plaats een kaderverdrag tussen beide landen dat het beleid en het beheer regelt. Het is uitermate belangrijk dat er binnen beide landen geëigende procedures voor het eigen territorium en rechtsgebied zijn om de besluiten rechtskracht te geven. Als men al die stappen zet, moet men rekening houden met de relevante Europese regelgeving, in het bijzonder de milieu- en natuurregelgeving.

Een belangrijke beleidskader in Vlaanderen is het Gewestelijk Ruimtelijk Structuurplan (GRS) en in Nederland de Nota Ruimte die in het voorjaar is uitgebracht door de Nederlandse regering waarin het Schelde-estuarium en de ambities met betrekking tot mobiliteit, veiligheid en natuurlijkheid duidelijk zijn weergegeven als stappen van internationaal belang.

De reguliere besluitvormingsprocedures in Vlaanderen voor projecten inzake veiligheid en natuurlijkheid zijn het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (GRUP), dat verankerd is in het decreet Ruimtelijke Ordening. Het zou een belangrijke rol moeten spelen bij de omzetting van gebieden die straks een functie krijgen voor waterberging en natuur. Voor de verruiming van de vaargeul is er een vergunningsstelsel: vergunningen voor het baggeren en de vergunningen voor het storten, eventueel gekoppeld aan een RUP voor storten op het land.

Het GRUP moet worden voorzien van een passende beoordeling van de vogel- en habitatrichtlijn en/of van een effectenbeoordeling in het kader van het MER. Er moet worden nagegaan of de plan-MER die voor de ontwikkelingsschets is opgesteld, een basis kan bieden voor het GRUP. Voor het vaststellen van een GRUP naar Vlaams recht is doorgaans de eerste stap dat de Vlaamse Regering het initiatief neemt voor een voorontwerp. Ze pleegt daarover overleg met provincies en gemeenten. Over de ontvangen reacties en adviezen wordt een plenaire vergadering belegd en een ontwerp vastgesteld. Vervolgens wordt er een openbaar onderzoek ingesteld. De adviezen die binnenkomen, worden gebundeld door de Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (VLACORO). Daarna stelt de Vlaamse Regering binnen 90 dagen het GRUP vast. Daartegen is er beroep mogelijk. Het is een heel moderne planfiguur waar op dit moment nog vrij weinig praktijkervaring mee is en die volledig is toegesneden op ruimtelijke functieveranderingen waarover er sprake is in de ontwikkelingsschets.

Vervolgens moeten er uitvoeringsbesluiten volgen. Dat zijn eigenlijk besluiten waarin concrete vergunningen worden verleend om werken uit te voeren. Het gaat om stappen als onteigening ten algemene nutte, stedenbouwkundige vergunningen, natuur- en milieuvergunningen, natuurinrichtingsprojecten en natuurrichtplannen, enzovoort.

De besluitvorming in Nederland spitst zich toe op twee procedures: de Tracéwetprocedure voor de verruiming van de vaargeul en de Rijksprojectenprocedure voor de projecten op het gebied van natuurontwikkeling. De Tracéwetprocedure duurt gemiddeld vier jaar, als men helemaal van het begin af moet beginnen. Dat is nu niet het geval. We beginnen in een stadium waarin voor de ontwikkelingsschets al een aantal stappen (het strategische MER, de habitattoets en dergelijke) zijn ingezet en op dat proces kan worden ingehaakt. Een trajectnota/MER vraagt in de regel de meeste tijd. Dat is het studiegedeelte op een heel concreet projectniveau.

Zijn er mogelijkheden om de procedures te versnellen? Er is ambtelijk voor gekozen om een dak-

pan-methode toe te passen. Dat wil zeggen: anticiperend werken. Verder zal een uitvoeringsorganisatie 'ProSes 2010' in het leven worden geroepen om de vervolgstappen te begeleiden. Ten slotte is het heel belangrijk om ervoor te zorgen dat men een breed draagvlak heeft waardoor men de kans op bezwaar en beroep minimaliseert.

Er zijn een aantal voorwaarden om procedures te kunnen versnellen. Er zullen initiatiefnemers moeten worden benoemd, die in het vervolgproject verantwoordelijk zijn voor een slagvaardige inzet van procedures. De financiële implicaties moeten worden geregeld. Er moet geld zijn om iets te kunnen doen. De strakke regie voor vervolgprocedures hoort ook bij die initiatiefnemers.

Mogelijk helpt het om met grondaankopen al strategische stappen te zetten en zo vooruit te lopen op de komende behoefte aan grond. De centrale sturing van vervolgprocedures is een belangrijk element. In het ambtelijke concept is niet gekozen voor de weg van de decentrale inzet van instrumenten (provincies en gemeenten hebben geen regierol). De regierol ligt bij het gewest en bij het Rijk in Nederland, natuurlijk in nauw overleg en samenspraak met de partijen. Het zijn de centrale overheden die de stuurknoppen bedienen. Verder zullen er overeenkomsten moeten worden gesloten met uitvoeringsorganisaties die het meest gereed zijn om ingeschakeld te worden bij de uitvoering.

Wat het tijdbeslag van de formele vervolgprocedures betreft, hadden we in 2004 willen starten met een aantal voorbereidende onderzoeken voor het vervolgtraject. De heer Paul Post weet niet of dat nog lukt. Als 2004 benut had kunnen worden voor het uitvoeren van voorbereidend vervolgonderzoek, was 2005 gereserveerd voor het doorlopen van de formele procedures. In 2006 zouden in Nederland een Tracébesluit en een Rijksprojectbesluit kunnen worden genomen en in Vlaanderen een GRUP. In 2007 zou men in theorie kunnen starten met de werkzaamheden. Als er beroep wordt ingesteld, kunnen de werken beginnen in 2009/2010.

Er zijn een aantal onzekerheden en risico's in het besluitvormingsproject. Zo is het de vraag hoeveel tijd er nodig is voor de politieke besluitvorming. De Europese Commissie speelt een prominente rol als het gaat om het naleven van de milieu- en natuurwetgeving. Ze zal de vinger aan de pols houden om na te gaan of er zorgvuldig genoeg wordt omgegaan met de belangen van de natuur in het Schelde-estuarium.

Verder is er de kwestie van beschikbaarheid van grond en van budget. Ook moet men rekening houden met de potentiële spanning tussen snelheid en zorgvuldigheid. De beleidsafstemming tussen administraties is eveneens een belangrijk element. Ondanks de goede wil om versnellingen in te voeren, blijkt het in de praktijk veel tijd te vragen om de verschillende administraties op één lijn te krijgen. Ten slotte kan het in beroep gaan de procedures voor langere tijd blokkeren.

De heer Paul Post hoopt dat men tegen 2007-2008 de eerste stappen in de uitvoering kan zetten. In de langetermijnvisie wordt een mooi streefbeeld van 'natuurlijkheid' geformuleerd, maar dat is weinig concreet gemaakt. Anders dan bij de verruiming van de vaargeul en bij het Sigmaplan was er geen concreet beeld van welke natuurmaatregelen men moet nemen. Het was een van de eerste acties van ProSes om een aanzet te leveren tot een natuurontwikkelingsplan, dat een onderdeel moest zijn van de ontwikkelingsschets.

De Universiteit van Antwerpen, het Instituut voor Natuurbehoud in Brussel en het Rijksinstituut voor Kust- en Zeeonderzoek in Middelburg hebben in samenwerking een voorzet gemaakt over hoe de invulling van het thema natuur in de ontwikkelingsschets er concreet uit zou kunnen zien. Dat is vastgelegd in het studierapport Natuurontwikkelingsplan (NOP) en professor Patrick Meire zal daarover meer vertellen.

I.3. Toelichting door de heer Patrick Meire, hoogleraar departement biologie UIA

Het begrip natuurlijkheid wordt vaak verkeerd begrepen. Men reduceert het daarbij tot de redding van een paar vogels of planten, waarvan men het belang dan moet gaan afwegen tegen het economische belang van de landbouw en de haven. Dat beeld is verkeerd. Om het te corrigeren, wil professor Patrick Meire de visie van het

NOP toelichten en daarbij aangeven welke doelstellingen men wenst te bereiken met het onderdeel natuurlijkheid.

Het beheer van een estuarium moet vanuit een brede en integrale visie op het gehele gebied aangepakt worden. Het estuarium wordt immers beïnvloed door de globalisering (vandaar de vraag naar verdieping), door de mondiale toename van de zeespiegelrijzing, door andere maatschappelijke ontwikkelingen van heel diverse aard en ten slotte door de nationale en internationale milieu- en natuurwetgevingen, waarbij de spreker de Europese vogel- en habitatrichtlijnen en de voor de toekomst erg belangrijke kaderrichtlijn water als voorbeelden noemt. Het estuarium moet beheerd worden met het oog op al die verschillende aspecten en natuurlijkheid vormt daarin een centraal en verbindend element.

Het in rekening brengen van natuur- en milieuoverwegingen en de maatregelen die daarvoor nodig zijn, is een cruciale stap in de richting van het duurzaam gebruik van de estuaria. Daarbij gaat het om een moeilijke maar noodzakelijke driehoeksverhouding tussen het economische (*profit*), het sociale (*people*) en het ecologische (*planet*).

Wanneer men het bestaande Schelde-estuarium bekijkt in de context van een lange-termijnontwikkeling, stelt men vast dat sinds de middeleeuwen heel grote verliezen van getijdengebieden zijn geleden door inpoldering, net als op vele andere plaatsen in Europa en Noord-Amerika. Die ontwikkeling is ook in de laatste periode nog sterk doorgegaan. Proportioneel zijn daarbij meer getijdengebieden getroffen dan diepere gebieden, wat ook logisch is, want het waren de rijpe, opgehoogde schorren die ingepolderd werden voor landbouwgrond. Tegelijk is er de verdieping geweest voor de scheepvaart. Inpoldering en baggeractiviteiten vormen samen de geomorfologie, die een belangrijke impact heeft op de hydrodynamiek. Die wordt mede bepaald door externe factoren als de stijging van de zeespiegel en veranderingen in de stroomgebieden.

Ten gevolge daarvan nemen de hoogwaterstanden toe en dalen de laagwaterstanden. De getijdenamplitude neemt dus toe. Maar ook andere karakteristieken van het getij veranderen. Normaal is een getij symmetrisch met een even lange vloed- en ebperiode. Men stelt op lange termijn vast dat de duur van de vloedperiode vermindert. In combinatie met een heel lang eb geeft dat sterke sedimentatie. De verzanding van het Zwin in de middeleeuwen was een eerste gevolg van datzelfde fenomeen, namelijk getijdenasymmetrie als gevolg van inpoldering.

De impact van de geomorfologie op de hydrodynamiek – en vice-versa – is cruciaal voor het voortbestaan van het estuarium. Hoe hebben de schorren gereageerd op de stijging van de zeespiegel en de hoogwaterstanden? Zij liggen ongeveer op de hoogwaterlijn. Op de grafiek ziet men bijvoorbeeld dat een schor in de buurt van de Notelaer in Hingene door sedimentatie mee gestegen is met de stijging van de hoogwaterstanden. De schorren kunnen die ontwikkeling blijkbaar volgen, maar doordat ze ingedijkt zijn, kan de breedte niet toenemen, waardoor de hellingsgraad sterk stijgt. Door de toenemende stroomsnelheid veroorzaakt dat erosie van het schor en dus een sterke beïnvloeding van de aanwezige habitats. Ook in de Westerschelde stelt men door de ontwikkelingen van het getij de toename van hoogdynamische platen vast, ten koste van laagdynamische, meer slibrijke platen.

De interactie tussen geomorfologie en hydrodynamiek is dus onvermijdelijk. De vraag is nu in welke mate de habitat en de hydrodynamiek een impact hebben op het ecologisch functioneren. Dat is veel meer dan de aanwezigheid in het systeem van een aantal planten en dieren, hoe belangrijk die ook is. Bekijken we even de voedselketen. De vogelrichtlijn stelt dat van bepaalde vogels bepaalde aantallen moeten gehandhaafd blijven. Die aantallen zijn perfect gekoppeld aan de oppervlakte van de getijdengebieden en de hoeveelheid voedsel die daar aanwezig is. Het voedsel voor de vogels wordt gevormd door bodemdieren, bijvoorbeeld kokkels, zeeduizendpoten en een heleboel andere bio-organismen. De massa daarvan is gekoppeld aan het percentage slib in de bodem. In een grofzandige bodem zijn weinig bodemdieren, in een slibrijke veel. De vogels zijn dus gekoppeld aan de bodemdieren, de bodemdieren aan het sediment en het sediment aan de dynamiek. De bodemdieren zijn afhankelijk van de primaire voedselproductie in de waterkolom door algen. Zij hebben licht nodig en zijn afhankelijk voor hun beweging van het water. In de bovenste laag kunnen ze produceren, als ze bij

hoog water uitzakken niet. Voor het fytoplankton is de verhouding tussen de fotische diepte en de *mixing depth* heel belangrijk. Die varieert zeer sterk en is in de Westerschelde en een deel van de Zeeschelde nefaster geworden door de verdwijning van de ondiepe gebieden. De organismen kunnen onvoldoende produceren omdat ze een te groot deel van hun tijd in diepe zones doorbrengen. Het aandeel van de primaire productiviteit in de Westerschelde bedraagt slechts 40 gram, wat zeer klein is in vergelijking met de kustzee en de Zeeschelde. De totale productiviteit van het systeem, die de oogstbaarheid van de biomassa bepaalt, is door een combinatie van al die factoren zeer laag.

Het systeem wordt ook enorm belast vanuit het hele bekken, wat belangrijke consequenties heeft. De zuurstofverzadiging, die de basiskwaliteit van het systeem weergeeft, is seizoensgebonden. In de zomer is er duidelijk minder zuurstof, wat een effect is van de temperatuur en de biologische activiteit. Vanaf de Belgisch-Nederlandse grens ziet men de zuurstofcondities verbeteren tot zij in de Westerschelde normale waarden bereiken. Wel is er nog een zeer groot waterkwaliteitsprobleem, wat een effect heeft op de diversiteit. Het aantal bodemdieren in het zoete getijdengebied is veel kleiner dan wat het zou moeten zijn, louter door de verontreiniging. Er zijn dus zeer grote problemen met het ecologisch functioneren. De primaire productie is absoluut niet wat ze moet zijn, de waterkwaliteit is zeer dramatisch en dat heeft ook gevolgen voor de kustzee. Het estuarium is immers niet alleen verbonden met het bekken.

De totale stikstofvrachten die van het bekken naar het estuarium gaan, worden daar verwerkt en gaan vanaf daar naar de Noordzee en de kustzee. Men stelt vast dat na een sterke stijging de stikstofbelasting in het bekken gestabiliseerd is, maar dat de output naar de kustzee dramatisch toeneemt, met eutrofiëring en algenbloei tot gevolg. Die zorgt voor problemen voor de visserij en de recreatie. De retentiefunctie van het estuarium zit deels in het water en deels in de schorren. Een significant deel van het stikstof blijft in de schorren achter. Het water dat er uitkomt is veel properder.

Er is een toename van energie in het systeem, zowel kinetisch door de getijden en de hydraulica, als chemisch door organische stoffen. De capaciteit van het systeem om die toename op te vangen is gereduceerd. Dat wordt bedoeld met de omschrijving 'robuustheid van de natuur'. De natuur is niet in staat die wijzigingen te absorberen. Als we niet ingrijpen, zal dit resulteren in een verder habitatverlies. Schorren en slikken zullen verdwijnen. Dat proces is al sinds een heel lange periode aan de gang en heeft a priori niets te maken met een toekomstige verdieping. De verdieping geeft daar geen extra effect aan, de normale trends blijven.

Het gevolg is in elk geval dat functies verloren gaan. De spreker noemt als voorbeelden de kraamkamerfunctie voor tong en garnaal, de regulering van de transformatie en het transport van polluenten naar de kustzee, de gasuitwisseling en klimaatregulering, sedimentatie en bescherming tegen erosie (een dijk met een schor ervoor is beter beschermd dan een zonder). Als functies door inherente trends in het estuarium verloren gaan, zal men hoe dan ook op termijn niet voldoen aan de Europese richtlijnen wat betreft de – overigens nog niet geformuleerde – instandhoudingsdoelstellingen en de goede ecologische kwaliteit van het water in het kader van de kaderrichtlijn. Dat laatste kan niet bereikt worden met maatregelen in het bekken alleen. Maatregelen in het estuarium zullen essentieel zijn om de bestaande trends te stabiliseren. Het alternatief is enorme investeringen achteraf om het verlies van de ecosysteemfuncties te compenseren. Engelse gegevens leren dat de kostprijs voor de bescherming van een dijk zonder schor tien keer hoger is. Met andere woorden: verdwijnt een schor en zijn functie, dan moet men meer investeren. Het belang van natuurlijkheid en natuurontwikkeling is nu net om die trends op zijn minst te stabiliseren.

Het herstel van het ecosysteem en de ecosysteemprocessen is een conditio sine qua non voor duurzame ontwikkeling. Een beheersstrategie is nodig om de ecologische functies te herstellen of behouden, en om de economische en sociale functies te beschermen. Daartoe dienen doelstellingen geformuleerd te worden. Het natuurontwikkelingsplan omvat een reeks doelstellingen, die functioneel in plaats van kwantitatief geformuleerd zijn. Een aantal voorbeelden zijn een buffer tegen bovenstroomse afvoer, een energiedissipatie om de effecten van de getijdenveranderingen tegen te gaan, het optimaliseren van koolstof- en zuurstof-

huishouding en het optimaliseren van de primaire productie. Voor de vogel- en habitatrichtlijn moeten nog instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd worden. Deze concepten kunnen samen de basis vormen voor de kwantitatief uitgewerkte gegevens voor het hele gebied. De doelstellingen kunnen onmogelijk overal bereikt worden. Bovendien zijn ze in bepaald gebieden zelfs niet relevant.

Om de doelstellingen te bereiken, moet ingegrepen worden in de geomorfologie. Het is een vicieuze cirkel want morfologische veranderingen hebben gevolgen voor de getijdenenergie, wat op zijn beurt het getijdenvolume doet toenemen. Door goed beheer dient de energie gedissipeerd te worden om de impact op het getij te reduceren. Mogelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld aangepast dijkbeheer zoals toegepast in het Sigmaplan: bij onderhoudswerken aan de dijken worden slikken en schorren gemaakt. Oude buitendijkse gebieden die nu opgehoogd zijn, kunnen hersteld worden. Morfologisch baggeren is een andere mogelijkheid: de vorm van de platen kan behouden worden door middel van gericht storten en baggeren. Rivierwinning, ook beschreven als ontpoldering of uitpoldering is een andere mogelijkheid.

De essentie van de morfologische veranderingen is dat men kan sturen op de basisparameters van het getij. Ingrijpen in het getij kan enkel als de kenmerken van het getij die levensbelangrijk zijn voor het estuarium bewaard worden. Waar de energie maximaal is kan een uitbreiding van het estuarium leiden tot energiedissipatie.

Een andere belangrijk element uit het Sigmaplan is het concept van de gereduceerde getijden in de overstromingsgebieden. Door water uit te wisselen tussen het estuarium en het overstromingsgebied verbetert de kwaliteit van het estuarium. Onderzoek en ecologische modellen tonen aan dat de zuurstofconcentratie in overstromingsgebieden tot 12 procent kan verbeteren. De zuurstofconcentratie in het overstromingsgebied van Kruibeke ligt nu tussen 0 en 10 procent. De primaire productie kan met 20 procent stijgen. Getijdengebieden hebben een cruciale invloed op de kwaliteit van het systeem. Die kwaliteit is essentieel gezien de kaderrichtlijn water.

Aanpassingen aan de structuur van het estuarium leveren een belangrijke bijdrage tot het functioneren, de morfologische ontwikkelingen, de veiligheid, het ecologisch functioneren en de doelstellingen. Het is de logica zelf dat een en ander gekoppeld wordt aan het Sigmaplan.

Het Natuurontwikkelingsplan bevat zowel doelstellingen als maatregelen. Een tabel geeft aan welke maatregelen bruikbaar zijn per doelstelling en per zone. Honderd hectare ontpolderen in Vlissingen om daar de zuurstofconcentratie te wijzigen, is zinloos. Dezelfde oppervlakte als gereduceerd getijdengebied (GGG) inrichten bovenstrooms Antwerpen is heel zinvol omdat de verhoudingen tussen de volumina in het overstromingsgebied en de rivier daar significant zijn. Het is belangrijk dat de maatregelen goed afgewogen worden.

Een belangrijk element is het onderlinge verband tussen de verschillende processen in het estuarium. Het estuarium ligt op de overgang van het bekken naar de kustzee. Alle inspanningen, die moeten plaatsgrijpen in het bekken, zullen nooit in staat zijn de belasting op het estuarium te reduceren zodat de waterkwaliteit in het estuarium een aanvaardbaar niveau haalt. Dat stroomt van het estuarium naar de kustzee waar de gevolgen niet langer beheersbaar zijn. Het estuarium biedt de mogelijkheid projecten te ontwikkelen. De natuurlijkheid is een garantie om de functies te bewaren en draagt bij tot het behoud van de Noordzee. Natuurlijkheid is een essentieel onderdeel van het estuariene beheer. De natuurlijkheid vormt de basis voor alle andere functies en maatregelen nodig om de negatieve spiraal te doorbreken. Het is de enige manier om de robuustheid van het systeem te bewaren.

Op veel plaatsen zijn andere maatregelen nodig en win-winsituaties mogelijk. Ontpolderen in de Westerschelde kan belangrijk zijn voor de sturing van de morfologie. Het Sigmaplan aan natuurontwikkeling koppelen kan de kwaliteit en veiligheid verbeteren. Uiteraard zijn er steeds een aantal verliezers. Grond is belangrijk, maar overstromingsgebieden hebben toch een zeker potentieel voor biomassa-energie. Op GGG's kunnen wilgen groeien die eveneens belangrijk zijn voor biomassa-energie. Gebieden die nu vaak marginaal zijn

voor de landbouw krijgen een functie in het estuariene beheer.

I.4. Vraagstelling door de leden en repliek van de sprekers

De heer Jos De Meyer vraagt inzage in alle vragen, bezwaren en opmerkingen gemaakt door de maatschappelijke groeperingen tijdens de hoorzittingen georganiseerd door ProSes in Nederland en Vlaanderen. Hij is ook geïnteresseerd in het antwoord van ProSes. Hij kan niet oordelen zonder op de hoogte te zijn van het geheel.

De heer Huub van Zwam antwoordt dat alles beschikbaar is. Alles ligt ter inzage in de bibliotheken en gemeentehuizen. Hij belooft een aantal exemplaren te bezorgen aan het Vlaams Parlement. ProSes heeft alles samengevat ten behoeve van de Technische Scheldecommissie (TSC) en de stakeholders van OAP. Dat zal leiden tot een aangepast besluit van ProSes ten behoeve van de Technische Scheldecommissie.

De heer Ludwig Caluwé merkt op dat de uiteenzetting van professor Patrick Meire over de natuurlijkheid eigenlijk verder reikt dan wat strikt noodzakelijk is voor de verruiming van de Westerschelde. Verplichten de kaderrichtlijn water en de instandhoudingsdoelstellingen sowieso in te grijpen zelfs als beslist wordt niet te verdiepen?

Professor Patrick Meire antwoordt dat niets doen negatieve ontwikkelingen in het systeem zal veroorzaken, die nefaste gevolgen zullen hebben voor alle functies. Ook de toegankelijkheid zal beïnvloed worden. Dat is trouwens gekoppeld aan de morfologische ontwikkelingen van het systeem. Het is duidelijk dat verschillende aspecten op elkaar inwerken. Voor het behoud van de verschillende functies moeten er maatregelen genomen worden. Er zijn verschillende mogelijkheden die voordelen opleveren voor de verschillende aspecten. De veiligheid moet daarbij een belangrijke zorg zijn.

De heer André Denys had voorheen begrepen dat de factor natuurlijkheid eigenlijk een compensatie was voor de verdieping. Nu snapt hij dat er omvattende doelstellingen nodig zijn om de morfologische wijzingen te beheersen. Hij vraagt of de relatie tussen natuur en de veiligheid en toegankelijkheid onderzocht is.

De drie oorspronkelijke factoren waren natuur, toegankelijkheid en veiligheid. Nu blijkt dat de factor natuur niet rechtstreeks met de toegankelijkheid te maken heeft en slechts deels met de veiligheid. Het geheel moet in een ruimere context beoordeeld worden. Moet de landbouw niet bij die beoordeling betrokken worden? Nu stond dat niet in de opdracht van de langetermijnvisie.

Voorts stelt de heer André Denys vast dat de langetermijnvisie handelt over de toegankelijkheid van de haven van Antwerpen en het verdiepen van de Westerschelde. Op welke wijze wordt het haven van Gent-Terneuzen betrokken bij de studies?

De heer Jan Strubbe benadrukt dat zijn organisatie gehandeld heeft binnen de krijtlijnen van de resolutie van het Vlaams Parlement. De opdracht was onafhankelijk van elkaar zowel de toegankelijkheid van de havens, de natuurlijkheid als de veiligheid bevorderen. Bij de aanvang van de studie bestond de mogelijkheid dat natuurverlies door verdieping gecompenseerd zou moeten worden. Uiteindelijk blijkt dat niet nodig, maar de oorspronkelijke opdracht blijft gehandhaafd. In de resolutie werd niet gesproken over de landbouw, maar in de studie is dat wel zijdelings behandeld. Bij de concretisering van de besluitvorming over het Sigmaplan, dat natuurlijkheid en veiligheid op het Vlaamse grondgebied combineert, moet nog rekening gehouden worden met het grond- en landbouwbeleid. Dat zal gebeuren in een periode van zes maanden nadat de hoofdlijnen goedgekeurd zijn door de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Dan moet het mogelijk zijn de resultaten van landbouweffectenrapporten te combineren met de resultaten over de veiligheid en zo tot een evenwichtige beslissing te komen.

De gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen en de Zeelandse commissaris van de Koningin bepalen nu een grensoverschrijdende visie over de toekomst van het kanaal. Dat rapport zal waarschijnlijk eind november beschikbaar zijn. Waarschijnlijk zullen nog aanvullende studies nodig zijn, zoals een maatschappelijke kosten-batenanalyse.

De heer Jan Peumans vindt het merkwaardig dat de Vlaamse Regering in het kader van de structuurvisie in december 2004 een beslissing neemt en dat het parlementair debat pas in januari 2005 zal plaatsvinden. Hij acht een omgekeerde manier van werken correcter. Sinds de resolutie van 2001 is er heel wat studiewerk verricht. Hoe verhoudt zich de huidige kennis ten opzichte van die resolutie? Professor Patrick Meire sprak over de onverwijlde uitvoering van het natuurcompensatieprogramma van de 48-voetverruiming. Is dat al gebeurd?

Dezelfde spreker wenst de betrokkenen veel succes met de afstemming van de Nederlandse en Vlaamse procedures. In Nederland gaat een ambtelijk overleg de politieke besluitvorming vooraf. De procedures in Nederland duren volgens het parlementslid veel langer dan in Vlaanderen. Er bestaat een traditie van ellenlange administratieve procedures. Hoe zal dat geregeld worden? Tot slot vraagt hij of er nieuwe berekeningen gemaakt zijn van de kostprijs van alle maatregelen. Is alles betaalbaar en uitvoerbaar?

De heer Jan Strubbe zegt dat zijn schema van de besluitvorming een ambtelijke en geen politieke visie is. De overige vragen zullen beantwoord worden als de heer Jos Claessens zijn uiteenzetting zal geven over de ontwikkelingsschets.

De heer Huub van Zwam zegt dat ProSes adviseert de twee procedures niet te verweven, maar de eigen besluitvorming van elk land te respecteren. De studies kunnen wel in beide landen goed op elkaar worden afgestemd. Het is precies de taak van ProSes om een en ander af te stemmen. Hij begrijpt de bezorgdheid van de heer Jan Peumans. In Nederland zijn de Tracéwetprocedure en de Rijksprojectenprocedure van belang. Bij de Tracéwetprocedure zal de verkorte versie worden toegepast indien deze in 2005 wordt ingevoerd. Beide procedures zijn recent en dragen de kenmerken van de gewenste versnelling ten opzichte van oudere procedures, met inachtneming van de rechtsbescherming.

De heer Bart Martens verwijst naar de woorden van professor Patrick Meire die zegt dat het herstel van de ecologische functies en het versterken van de robuustheid van de natuur essentieel is om de negatieve spiraal van ingreep en effect te doorbreken. Betekent dat dat zonder dat herstel en die versterking de bijkomende verdieping van de Westerschelde wel tot negatieve effecten op het ecosysteem en het ecologisch functioneren leidt? Op dat moment moet men wel de Europese logica van de habitatrichtlijn en de compensaties volgen. De verdieping zou dan de negatieve dynamiek van estuarium wel versterken en dus juridische consequenties van de Europese natuurbehoudwetgeving teweegbrengen. In welke mate komen de huidige projecten van de ontwikkelingsschets tegemoet aan de behoefte om de ecologische functies te herstellen en meer robuuste natuur te introduceren?

De voorzitter verwijst de tweede vraag naar de uiteenzetting van de volgende spreker, de heer Jos Claessens.

Professor Patrick Meire verduidelijkt dat door de verdieping geen extra effecten op de aan de gang zijnde trends uitgelokt worden. Er zal wel werk gemaakt worden van een aangepaste bagger- en stortstrategie en van de robuustheid van de natuur. Deze robuustheid zal een zeer breed effect hebben, en meteen problemen oplossen die er door een lange natuurlijke evolutie ook zouden gekomen zijn. Het hele project is dus uiteindelijk voordelig.

De heer André Denys stelt de complexiteit van het geheel aan de kaak, en vraagt zich af of en hoe het nog mogelijk is de burger te informeren. Die wil, zeker na de perikelen met het Deurganckdok, eenvoudigweg weten wanneer het nu allemaal ophoudt. De politici weten wel dat ze zich moeten verlaten op specialisten, maar de burgers blijven niet zomaar alles slikken. Zij willen heel concrete informatie. Na het Deurganckdok is er nog slechts een zeer klein maatschappelijk draagvlak.

Professor Patrick Meire antwoordt hierop dat water- en milieubeheer inderdaad zeer complexe zaken geworden zijn, en geeft toe dat het informeren van de burgers een onoplosbaar probleem wordt. Maar hij wijst erop dat het project desondanks moet uitgevoerd worden, omdat het kadert in een langetermijnontwikkeling, en het aldus een investering in de toekomst is. Het is niet eenvoudig, aldus professor Patrick Meire, een evenwicht te vinden tussen instandhouden en ingrijpen. Bovendien is het niet altijd mogelijk vroegere limieten aan te houden omdat de natuur nu eenmaal evolueert, en die evolutie niet altijd te voor-

zien is. Er moeten keuzes gemaakt worden. Het project voor het Schelde-estuarium zal de kosten op lange termijn reduceren: er moet nu geïnvesteerd worden voor een toekomstige besparing.

De heer Ludwig Caluwé stelt de vraag in welke mate de huidige problemen het gevolg zijn van een natuurlijke evolutie of van menselijke ingrepen. Hij stelt dat de natuur voortdurend evolueert, en vraagt zich af of het altijd zinvol is daar tegenin te gaan.

Professor Patrick Meire antwoordt dat er een onderscheid moet gemaakt worden tussen een langetermijnevolutie die honderden jaren duurt, en trends die plaatsvinden in een tijdspanne van decennia. Bij deze laatste is het zeker gerechtvaardigd en nodig maatregelen te nemen om de menselijke functies te kunnen vrijwaren en de negatieve trends te kunnen inperken. Door negatieve trends aan te passen aan het functioneren van de mens wordt de natuurlijke evolutie niet tegengewerkt. Integendeel, men werkt met het systeem mee.

De heer Rudi Daems veronderstelt dat het dossier over het Deurganckdok mede bepalend geweest is voor de totstandkoming van het ProSesdossier, en dat de Europese Commissie naar het hele project zal kijken in het kader van de historische achterstand naar aanleiding van het Deurganckdok. Hij wil graag weten of er in Nederland ook een dergelijke voorgeschiedenis is. Is daar ook een inhaalbeweging aan de gang, en kunnen we die vergelijken met Vlaanderen?

De heer Huub van Zwam zegt dat in Nederland op het vlak van de havens zeker ervaring is met de habitatregelgeving en de wijze waarop de Europese Commissie daarmee omgaat. In Zeeland bestond het plan om de haven van Vlissingen uit te breiden. Maar omdat er niet voldoende rekening werd gehouden met de habitatrichtlijnen legde de rechter de procedure stil. Men is verplicht de plannen aan te passen, voordat ze kunnen uitgevoerd worden. Met de Maasvlakte heeft men betere ervaringen: tijdens het opzetten van de plannen was er geregeld contact met de Commissie, en werd voortdurend gekeken naar compensatie van de effecten op de natuur. De Commissie gaf dan ook positief advies. Bij het ProSesproject zijn veel maatschappelijke groeperingen betrokken, zoals dat ook het geval was met het project in de Maasvlakte. Uiteindelijk bevordert dat, aldus de heer Huub van Zwam, de kans op een groot maatschappelijk draagvlak.

Er zijn goede en slechte ervaringen. Vanzelfsprekend is het zo dat we heel goed rekening hebben gehouden met deze ervaringen in Nederland en ook bijvoorbeeld met de ervaringen inzake het Deurganckdok.

De heer Jos De Meyer stelt dat er terloops even wordt verwezen naar het Deurganckdok. Volgens sommigen is er sprake van een historische achterstand. Hij verwijst naar een resolutie die daarover is goedgekeurd en die momenteel wordt uitgevoerd, en ook naar de tussenkomst van de heer André Denys, die zeer terecht was. In deze resolutie vraagt de meerderheid van het Vlaams Parlement aan de regering compensaties, met name de realisatie van de oppervlakte van 250 hectare vogelweidegebied, 25 hectare brak en/of actief slib en schor, 25 hectare rietkragen, 35 hectare zoetwaterplassen en natuurlijke oevers, 200 hectare strand- en plasvlakte. In geval van kwantitatieve of kwalitatieve overcompensatie van bepaalde habitattypes kunnen delen van de compensaties als bonus gelden bij de eventuele toekomstige ontwikkeling van de haven. De resolutie werd ingediend door de heren Stassen, Voorhamme, van den Abeelen, Lauwers en Malcorps. Het betrof de toepassing van richtlijn van de Europese Commissie ter compensatie van grote infrastructuurwerken in de Westerschelde en Zeeschelde. Vandaag worden die 500 tot 600 hectare in het Waasland en op de Linkeroever gerealiseerd en een deel in Kruibeke. Hoe kan men op een dergelijk moment een maatschappelijk draagvlak vinden om op die plaats bijkomend 1.000 hectare te realiseren in de vorm van ontpoldering en dergelijke? Hij nodigt deze commissie uit om ter plekke te luisteren naar de mening van de mensen over het gevoerde beleid.

De heer Jos Stassen vindt dat het proces schitterend is voorbereid waarbij zowat alles wat kan, is onderzocht. Een van de grote gaten is dat men niet heeft nagedacht hoe men dat gaat uitleggen aan mensen die in de buurt van de Schelde wonen en al een geschiedenis van havenuitbouw, Sigma- en compensatiewerken, potpolder hebben meegemaakt. Hoe gaat men aan de mensen vertellen dat als men vandaag niets doet, hun kinderen en kleinkinderen miljarden betalen om de fouten van

het verleden goed te maken? Als men dat vertelt aan de belangengroepen, heeft men een ander verhaal. Hoe gaat men communiceren zodanig dat de poujadisten het niet overnemen?

De heer Ludwig Caluwé vraagt in welke mate wat er aan maatregelen wordt voorgesteld, effectief natuurcompensatie is en in welke mate wat anders. Er bestond al het gevoel dat er ten aanzien van het Deurganckdok overcompensatie gebeurde. Toen werd gezegd dat die overcompensatie nadien misschien bruikbaar was voor andere projecten. In welke mate is dat juist? In welke mate kunnen nieuwe habitats die nu gecreëerd gaan worden door deze maatregelen, nadien worden ingebracht bijvoorbeeld bij de aanleg van het Saeftinghedok? Men spreekt over habitatbanking, waarbij nu al natuurprojecten worden gerealiseerd die nadien kunnen worden ingebracht. Aanvaardt Europa iets dergelijks?

De voorzitter stelt dat op die vraag wordt geantwoord in het tweede deel van het informatief luik door de heer Huub van Zwam. Hij merkt op dat de resolutie waarnaar de heer De Meyer verwees een inhaalbeweging was en geen voorafname op de toekomst.

– *Er wordt een film vertoond.*

1.5. Toelichting door de heer Jos Claessens, adjunct-projectdirecteur ProSes

De spreker kondigt aan dat hij de ambtelijke versie van de ontwikkelingsschets zal presenteren, zoals die tussen 15 september en 15 oktober ter inzage lag van de bevolking en waarover inspraak heeft plaatsgevonden. Bij elk onderdeel zal hij de belangrijkste problemen en besluiten aangeven, evenals de overwegingen waarop die gebaseerd zijn. De ontwikkelingsschets is het resultaat van door ProSes uitgevoerde studies, met name een strategische milieueffectrapportage en een maatschappelijke kosten-batenanalyse, maar ook van veel overleg met overheden en belanghebbenden. De drie thema's van de schets zijn: de veiligheid tegen overstromen, de toegankelijkheid van de Scheldehavens en de natuurlijkheid van het Schelde-estuarium. De schets is een samenhangend besluit van maatregelen en projecten. Het is geen grabbelton, maar een geïntegreerd geheel.

Op dit ogenblik is de veiligheid tegen overstromen verzekerd aan de Nederlandse kant van de Westerschelde. De veiligheid voldoet aan het wettelijke niveau van 1 op 4000 jaar. Voor de Zeeschelde en haar bijrivieren op Vlaams grondgebied is dat nog lang niet het geval. Op dit moment is dat 1 op 70 jaar, wat na de uitvoering van het overstromingsgebied Bazel-Kruibeke-Rupelmonde zal gereduceerd worden tot 1 op 350 jaar, wat nog altijd een veel te groot risico is. Daarom maakt de actualisering van het Sigmaplan deel uit van de ontwikkelingsschets. Voor de toekomst wordt een forse zeespiegelrijzing en een klimaatwijziging met meer stormen voorspeld, zodat op lange termijn de veiligheid zowel in Nederland als in Vlaanderen in het gedrang kan komen. Daar werd in de studie rekening mee gehouden. Beveiliging tegen overstromen vergt belangrijke en dure ingrepen in het landschap, die een lange voorbereiding en realisatietijd behoeven. Daarom werd de planperiode van de ontwikkelingsschets, zijnde 2010, voor het Sigmaplan overschreden en strekken de voorgestelde besluiten zich uit tot 2030. Ook het geografische domein van de schets werd even overschreden door de bijrivieren op te nemen in het onderdeel veiligheid.

De voorgestelde maatregelen tegen overstromen situeren zich vrijwel geheel in Vlaanderen. Tot het jaar 2030 wordt in Nederland niet verwacht dat men onder het veiligheidsniveau van 1 op 4000 jaar terechtkomt. De schets geeft in hoofdlijnen het geactualiseerde Sigmaplan weer. Op dit moment wordt nog volop gewerkt aan de precieze invulling. In 2005 komen er meer details. Ten gronde wordt er gekozen voor een combinatie van meer ruimte voor de rivier en dijkverhoging. Waar mogelijk worden GOG's aangelegd, zo veel mogelijk ingericht met natuur. De beste inrichting van een GOG voor de natuur in het estuarium is een gecontroleerd gereduceerd getijdengebied (GGG). Voor de beveiliging van de bevolking tegen waswater bij hevige regenval moeten ook opwaarts bijkomende overstromingsgebieden aangelegd worden. Waar GOG's of GGG's niet kunnen, met name in stedelijke en industriële gebieden, wordt geopteerd voor dijkverhoging.

Van het project Overschelde, een verbinding tussen Ooster- en Westerschelde, wordt afgezien. Ook een stormvloedkering te Oosterweel komt er de eerste decennia niet. De voorgestelde overstro-

mingsgebieden komen ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens in de Hedwige-, Prosper- en Doelpolder (1.000 hectare), tussen de Rupel- en de Dendermonding (1.000 tot 2.000 hectare) en bij de Zennemonding in het Rupelbekken (250 hectare).

Vervolgens gaat de spreker in op de overwegingen die tot deze besluiten hebben geleid. De Overschelde is een verschrikkelijk duur project, dat bovendien grote effecten heeft op het beschermde habitatgebied van de Oosterschelde. De richtlijn zou zeer grote compensaties opleggen, en het project zelfs niet toestaan, omdat er alternatieven zijn. De stormvloedkering in Oosterweel is eveneens een zeer duur project dat in de maatschappelijke kosten-batenanalyse beduidend slechter scoort dan de voorgestelde oplossing. Er kan bovendien geen win-winsituatie met natuur gecreëerd worden en een geleidelijke invulling is niet mogelijk. Een stormvloedkering levert ook alleen maar extra veiligheid op bij zeer extreme stormvloeden. Langs de grote rivieren in Nederland is de veiligheid van de bevolking ook maar gegarandeerd tot een niveau van 1 overstroming op 1.250 jaar. GOG's zijn financieel de aantrekkelijkste oplossing. GGG's dragen aanzienlijk bij aan de natuurlijkheid van het Schelde-estuarium. Er ontstaat een win-winsituatie want hetzelfde gebied wordt voor twee doeleinden gebruikt. Ontpolderen, ten slotte, draagt het meest bij tot de natuurlijkheid maar heeft een veel kleiner waterverlagend effect.

Wat de toegankelijkheid van de Scheldehavens betreft, moet men rekening houden met de hoge vlucht die de containervaart nam en neemt. De containerschepen worden ook steeds groter en dieper. Wil Antwerpen zijn rol als knooppunt in de transportketen blijven waarmaken, met alle toegevoegde waarde en werkgelegenheid die daarbij hoort, is een verdieping van de vaargeul nodig. Daarbij komt de veiligheid van de oeverbewoners bij scheepvaartongevallen waar gevaarlijke ladingenstoffen bij betrokken zijn. Onderzoek leert dat de externe veiligheid meevalt. De zogeheten risicocontouren vallen op het water en dat zal zeker zo blijven tot na 2020.

De ontwikkelingsschets stelt voor de 11 drempels in de vaargeul tussen Vlissingen en het Deurganckdok in één keer te verdiepen tot een getijdenonafhankelijke diepte van 131 decimeter, wat neerkomt op een verdieping met 1,4 meter, gelijkaardig aan het 48-voet-verdiepingsprogramma van 1995. In de Beneden-Zeeschelde wordt de vaargeul tussen de Europaterminal en het Deurganckdok bovendien verbreed van 250 tot 370 meter over een afstand van circa 5 kilometer. Om negatieve effecten op de natuurlijkheid van het estuarium te voorkomen, zal gewerkt worden met een nieuwe stortstrategie voor de berging van de baggerspecie. De stortwijze zal voortaan voortdurend afgestemd worden op de natuurlijke en menselijke verandering van het morfologisch systeem van de Schelde. Het estuarium moet ook een robuust systeem worden, dat tegen een stootje kan. Tot slot wordt ook een programma opgesteld om de effecten van de verdieping op te volgen. Er komen ook procedures voor herstelmaatregelen in geval van ongewenste ontwikkelingen.

De baten zijn zowel in Vlaanderen als in Nederland aanzienlijk en wegen ruimschoots op tegen de kosten. Zeebrugge en Vlissingen blijken geen alternatieven te kunnen vormen voor een verdieping. De negatieve effecten van de voorgenomen verdieping zijn gering bij een betere stortstrategie. Het Schelde-estuarium is wel een uiterst complex systeem, dat nog niet helemaal doorgrond is, vandaar de noodzaak van voorzieningen voor onverwachte negatieve ontwikkelingen. De onderzoeksresultaten tonen ook aan dat de veiligheid van de omwonenden niet in het gedrang komt.

De oppervlakte van het Schelde-estuarium is de voorbije 200 jaar één derde kleiner geworden door inpoldering in Vlaanderen en Nederland. Zelfs de voorbije decennia zijn nog enkele duizenden hectare slikken, schorren en ondiepwatergebieden verdwenen. Omdat precies deze gebieden belangrijk zijn voor het ecologische systeem van het estuarium, is de kwaliteit van het ecologische systeem achteruitgegaan: minder verscheidenheid in habitats voor dieren en planten en een lagere waterkwaliteit. Toch zal zuiver water zonder ruimte niet volstaan. Het strakke keurslijf waarin het Schelde-estuarium zit is een rem op de natuurlijke ontwikkeling ervan.

Het leidend principe, dat in de ontwikkelingsschets wordt voorgesteld, is ruimte geven aan de rivier zodat de natuurlijke processen de kans krijgen een zelfbedruipend ecosysteem te ontwikkelen. Het volgende basispakket aan maatregelen wordt voorgesteld voor het jaar 2010: een wette-

lijke bescherming van de Vlakte van de Raan, een uitbreiding van het Zwin met 120 hectare, verbetering van de waterhuishouding van de Braakmankreek door toelating van een gereduceerd getij, de aanleg van een doorlaatmiddel in de Bathse polder om daar een gecontroleerd gereduceerd getij te doen ontstaan, de Hedwige-, Prosper- en Doelpolder van GOG naar GGG omvormen, het herinrichten van de Durme en haar vallei en omvorming van de Kalkense Meersen tot wetland. Verder worden in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan GOG's ingericht met natuur en worden een aantal maatregelen voorgesteld waarvoor reeds gemeentelijke structuurplannen bestaan.

Het takenpakket zal in Nederland nog uitgebreid worden naarmate er meer steun voor is. De Vlaamse gemeenten worden opgeroepen om deel te nemen aan het Scheldelandschapspark: een forum voor bestuurlijke samenwerking tussen de Vlaamse Scheldegemeenten. Op gemeentelijk niveau zal gestructureerd meegedacht worden aan de noodzakelijke projecten. Natuur is de eerste invalshoek, maar het project kan breder worden: veiligheid, ruimtelijke ordening, enzovoort. Ten slotte wordt overwogen natuurontwikkeling te combineren met andere functies zoals zeecultuur in het zoute gedeelte, recreatie, landbouw en wonen.

De onderbouwing van deze besluiten is de logica zelve. Iedereen is het erover eens dat extra ruimte voor de natuur de grootste natuurbaten oplevert. Langs de Zeeschelde levert het Sigmaplan een win-winsituatie op door veiligheid te combineren met natuurlijkheid. Minder kwetsbare natuur verkleint de kans op ongewenste ontwikkelingen door menselijk ingrijpen zoals de verruiming van de vaargeul. Het basispakket is in Vlaanderen veel uitgebreider dan in Nederland wegens het gebrek aan steun daar. Daarom wordt gestreefd naar een uitgebreider basispakket in Nederland tegen 2010.

De ontwikkelingsschets gaat eigenlijk over een samenhangend pakket van maatregelen. Het kan niet dat maar enkele projecten worden uitgevoerd en dat de overige een stille dood sterven. Het is de bedoeling dat het politieke besluit van december gepaard gaat met de kostenraming, die meteen zal worden opgenomen in de begrotingen van Vlaanderen en Nederland. Om de voortgang te bewaren, worden de projecten onmiddellijk na het politieke besluit voorbereid: het opstellen van de inrichtingsplannen, project-MER's, administratieve stukken, enzovoort. Dat zal allemaal worden uitgevoerd door een gemeenschappelijke Vlaams-Nederlandse projectorganisatie verantwoordelijk voor de voortgang, coördinatie en beoordeling van de projecten. Deze organisatie moet ingrijpen bij afwijkingen.

I.6. Toelichting door de heer Huub van Zwam, projectdirecteur ProSes

De heer Huub van Zwam gaat eerst in op de vraag van de heer Ludwig Caluwé over de habitatreserve. Wanneer wordt geïnvesteerd in natuurontwikkeling, dan wordt de kwaliteitsverbetering opgenomen in een lijst, de zogenaamde habitatreserve. Wanneer later om het even welk project wordt uitgevoerd, kan indien in het kader van een volledig uitgevoerde habitattoets moet worden gecompenseerd, tegen betaling een beroep worden gedaan op deze reserve. Met de opbrengst wordt elders in het estuarium aan natuurontwikkeling gedaan. Zowel in Vlaanderen als in Nederland zijn de habitatautoriteiten Aminal en LNV niet echt voorstander van deze regeling. Ze werpen op dat de Europese Commissie er evenmin voorstander van is. Uit contacten met de Europese Commissie besluit de heer Huub van Zwam echter dat de Commissie niet uitdrukkelijk tegen is. De Commissie vindt de habitatreserve bespreekbaar mits het uitdrukkelijk deel uitmaakt van het besluit.

Zal de voorgestelde ontwikkelingsschets de gewenste resultaten opleveren? Op basis van studies en reacties tijdens de inspraakmomenten gaat de heer Huub van Zwam ervan uit dat er risico's aan verbonden zijn. De kwaliteit en kwantiteit van natuurontwikkeling in de Westerschelde vanaf Antwerpen is onvoldoende. Dat blijkt uit de evaluatie van professor Patrick Meire. Ook de groep stakeholders van OAP is dat oordeel toegedaan, net zoals de natuurbeweging. De bijdrage aan het streefbeeld natuurlijkheid van die investering wordt mager genoemd.

In het besluit over verruiming staat dat er geïnvesteerd wordt in natuur om tot robuustere natuur te komen zodat de kans op negatieve effecten verkleint. Als de toevoeging aan de robuust-

heid beperkt is, wordt er waarschijnlijk onvoldoende gemitigeerd.

Tijdens de inspraakmomenten bleek dat de bereidheid om land op te geven voor veiligheid en natuurlijkheid tamelijk gering is. Twee jaar geleden leek het erop dat het project een belangentegenstelling tussen Nederland en België betrof. Op dit ogenblik lijken de inhoudelijke meningsverschillen gering. Het probleem wordt in Nederland en in Vlaanderen op dezelfde manier ervaren: havenontwikkeling in combinatie met habitatgebonden natuurontwikkeling of is landbouw belangrijker?

Wat de natuurontwikkeling in Vlaanderen betreft, moeten overstromingsgebieden zoveel mogelijk GGG's zijn. Die gebieden zijn ook van groot belang voor de natuurlijkheid. Het is echter niet duidelijk welk gedeelte voor 2010 gerealiseerd zal worden. De spreker denkt dat dat ook een risico inhoudt. Bepaalde overheden, onder meer de provincie Zeeland, hebben de behoefte om een aantal andere dossiers aan de ontwikkelingsschets te koppelen. Zonder een oordeel te willen vellen over de relevantie hiervan moet worden vastgesteld dat dergelijke discussies de besluitvorming bemoeilijken.

De landbouworganisaties hebben al geruime tijd geleden duidelijk gemaakt welke soort studies over de landbouweffecten zij verwachten. Dat voorstel heeft ProSes maar gedeeltelijk kunnen overnemen omdat een belangrijk gedeelte van de effecten voor individuele bedrijven golden. Dat soort overwegingen past niet in het strategische karakter van de ontwikkelingsschets. Uiteraard zijn er omvattende landbouweffecten opgenomen in de milieueffectenrapporten en de maatschappelijke kosten-batenanalyses. Uit het overleg met de stakeholders is nog niet gebleken welke flankerende maatregelen de landbouw precies wenst. Ook die onduidelijkheid kan contraproductief zijn, vandaar dat de spreker het als een risico beschouwt.

Tenslotte heeft de Antwerpse gemeenschap met enige regelmaat gewezen op het grote belang van een snelle uitvoering van de verruiming. De studies bewijzen die stelling. De heer Huub van Zwam constateert dat er wel gezegd is dat procedures sneller en anders moesten, maar dat er het laatste anderhalf jaar geen concrete en precieze voorstellen tot wijzigingen waren. Daarmee hebben de partijen zich geen goede dienst bewezen.

Bij de natuurontwikkeling ligt het grootste risico. Het is nodig te investeren in de natuur omdat de kwaliteit ervan nog steeds daalt. In moeilijke tijden kan daar anders over worden gedacht indien de economie een streepje voor heeft. Het tweede argument voor de natuurontwikkeling is het streefbeeld natuurlijkheid zoals dat door de beide regeringen is afgesproken en wordt volgehouden. Het derde element is dat mitigatie nodig is bij verruimen. Er is dus robuuste natuur nodig om ervoor te zorgen dat de kans op negatieve ontwikkelingen zo klein mogelijk is. De heer Huub van Zwam acht een veroordeling van de rechter voor overtreding van de habitatrichtlijn mogelijk als het, zeker bij de Westerschelde en het grensgebied, blijft bij het huidige pakket.

De habitatregelgeving stelt dat het gebied in een goede staat van instandhouding moet worden gebracht. Het concretiseren van het streefbeeld natuurlijkheid is minstens een goede eerste stap daartoe.

Er is inspraak geweest, er zijn nieuwe inzichten over de effectiviteit van de plannen, met name op de natuurlijkheid. De projectorganisatie zal daarmee rekening houden en dit aan de Technische Scheldecommissie en die op haar beurt aan de bewindslieden aanpassingen in de ontwikkelingsschets zullen voorstellen, die rekening houden met voornoemde risico's. Tot slot benadrukt de spreker dat de kans op een snelle uitvoering sterk wordt verhoogd als er besloten wordt tot een plan waar een redelijke steun voor bestaat. Het bestaan van een redelijke steun is volgens hem belangrijker voor een vlotte realisatie dan aanpassingen van procedures.

I.7. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Robert Voorhamme wijst op een aantal misverstanden over de alternatieven voor veiligheid. Hij verwijst naar het mogelijke alternatief voor de stormvloedkering. Tot 2050 wordt de oprichting van dergelijke kering buiten beschouwing gelaten.

Daarbij wordt steeds verwezen naar de financiële redenen daarvan. Er zijn echter ook andere redenen waarom de stormvloedkering geen volwaardig alternatief is. Welke?

De maatschappelijke kosten-batenanalyse verantwoordt een snelle uitdieping. De baten zijn groot, niet enkel in Vlaanderen, maar ook in Nederland. Hoe is rekening gehouden in de maatschappelijke kosten-batenanalyse met het mogelijke verlies van landbouwgebied ten voordele van natuurgebied? Nu wordt er door een aantal instanties gevraagd om die berekening nog maar eens goed uit te voeren.

De heer Huub van Zwam antwoordt dat in de nieuwe versie van de ontwikkelingsschets zal uitgelegd worden waarom er niet geopteerd wordt voor een stormvloedkering. Dat is inderdaad niet alleen omwille van financiële redenen.

De heer Jos Claessens zegt dat de stormvloedkering een zeer duur project is terwijl er andere alternatieven zijn. Een stormvloedkering draagt niet bij tot de natuurlijkheid, terwijl dat wel de opdracht was. Ook als er een stormvloedkering gebouwd wordt, zal de rivier nog ruimte moeten krijgen. De veiligheidsfunctie vervalt dan. In geval van hevige regenval zullen er nog overstromingsgebieden nodig zijn om het waswater op te vangen.

De overstromingsgebieden kunnen geleidelijk aangelegd worden. Men kan de zeespiegelrijzing volgen door meer gebieden aan te leggen en dus de veiligheid geleidelijk verbeteren. Het duurt minstens tien jaar om een stormvloedkering te bouwen. In tussentijd wordt er niets gedaan aan de veiligheid. Ten slotte zal ook onderzocht moeten worden of een stormvloedkering geen negatieve ecologische gevolgen heeft, bijvoorbeeld bij sluiting gedurende een volledig getij. De stormvloedkering geeft alleen extra veiligheid in zeer extreme situaties, namelijk een veiligheid van 1 op 10.000. Langs de Westerschelde is dat 1 op 4.000 en in de Nederlandse grote rivieren 1 op 1.250. Dat zijn de voornaamste redenen om nu af te zien van een stormvloedkering. Dat betekent echter niet dat als de zeespiegel de voorspelde rijzing kent, in 2050 een stormvloedkering niet nodig zou kunnen zijn.

Het is moeilijk om een maatschappelijke kosten-batenanalyse te maken voor natuurprojecten. Het is dus slechts een benadering van die kosten en baten. De kostprijs van het flankerend beleid is niet inbegrepen omdat de inhoud daarvan nog niet duidelijk omschreven is. De kostprijs van het verwerven van landbouwgronden is berekend in functie van de raming van de totale kosten

De heer Huub van Zwam voegt hieraan toe dat het natuurlijk afhangt van de wijze waarop de economie zich zal ontwikkelen. De baten van verruiming liggen in Vlaanderen tussen de 700 en de 1.100 miljoen euro, in Nederland bedragen ze ongeveer de helft. Met een kostenraming van 215 miljoen euro ligt de kosten-batenverhouding dus extreem goed. De winst komt de burgers en de bedrijven ten goede.

Het verwondert *de heer Bart Martens* dat de heer Jos Claessens in zijn presentatie liet zien dat GOG's het goedkoopst zouden zijn. Hij begrijpt dat wel, als die optie vergeleken wordt met stormvloedkering en dergelijke, maar niet als het zou gaan om de inrichting van die gebieden als natuurgebied. Uit de kosten-batenanalyse Natte Natuur bleek immers dat de GGG-gebieden de meeste netto maatschappelijke baten kenden en de terugverdientijd het kortst was.

De heer Jos Claessens bevestigt dat de kosten van GOG's het laagst zijn, omdat daar nog steeds landbouw mogelijk is, en enkel een vergoeding moet voorzien worden voor de geleden schade op de akkers. Bij GGG's echter is geen landbouw meer mogelijk, en moet een bedrag uitgetrokken worden voor onteigening.

De heer Bart Martens insisteert op het feit dat kosten en baten moeten afgewogen worden, en wil meer weten over het nettoresultaat van GOG en GGG.

De heer Jos Claessens bevestigt wat hij zo-even zei, de heer Bart Martens houdt het op een verschil in interpretatie.

De heer André Denys wil weten wat de heer Huub van Zwam precies bedoelde met de risico's die de landbouw zou lopen. Hij verwijst naar het aan-

kondigen van flankerende maatregelen en wil graag weten wat die precies inhouden; hij vindt dit belangrijk in verband met het maatschappelijk draagvlak.

Verder gaat de heer André Denys in op de aankondiging van suggesties ter inkorting van de procedure: de eerste spreker had het over het verschil in lengte van procedure in Nederland en Vlaanderen, en het eventuele inkorten daarvan in Nederland. Hij wil graag weten wat hier precies mee bedoeld werd.

De heer Huub van Zwam antwoordt op de eerste vraag dat er, na de ontwikkeling van de schets, nu weer contacten zijn met de landbouwsector in Vlaanderen. In Nederland waren die er ononderbroken. Hij hoopt dat alle partijen er gezamenlijk in zullen slagen teksten te vinden die voor eenieder aanvaardbaar zijn, en die de landbouwsector als relevant ervaart. De gesprekken lopen goed, en de heer Huub van Zwam denkt dat er nu snel zicht kan komen op de gewenste flankerende maatregelen.

De procedures duren volgens de heer Huub van Zwam helemaal niet lang; wat wel lang duurt is politieke besluitvorming als er onvoldoende draagvlak is. Hij pleit er dan ook voor rond de ontwikkelingsschets tot een pakket te komen met zo veel mogelijk draagvlak. In Nederland bestaat vaak weerzin tegen de gangbare procedures; dit resulteerde in een voorstel om de tracéprocedures te verkorten. De spreker denkt dat het niet veel korter meer kan. De enige mogelijkheid die hij nog ziet is een dakpanconstructie, waarbij de ene stap al gezet wordt voor de vorige afgerond is. De grootste kans op vertraging ontstaat volgens hem doordat mensen naar een bestuursrechter lopen omdat ze vinden dat de overheid zich niet aan haar eigen regels houdt.

De heer Frans Wymeersch wijst op de verklaring van de heer Huub van Zwam dat diens visie op het project veranderde tijdens de uitwerking ervan, alsook op zijn voorstel om een basispakket aan maatregelen te vormen waarvan hij zelf zegt dat die vooral in Nederland beperkt zijn omdat er geen draagvlak voor is. De heer Frans Wymeersch wil weten of de heer Huub van Zwam vindt dat dit er in Vlaanderen dan wel is.

In verband met de stormstuw refereert de heer Frans Wymeersch aan een inspraakronde in Waasmunster. Daar werd verklaard dat er met stormstuw geen nood aan GOG's meer zou zijn, terwijl er hier veel genuanceerder over gepraat wordt. Hij wil graag een verklaring voor deze tegenspraak.

Wat de landbouw betreft stelde de heer Frans Wymeersch vast dat die sector, tenminste wat Vlaanderen betreft, pas zeer laat bij de plannen betrokken werd. Hij wil daar het fijne van weten. Tevens vraagt hij waarom er geen degelijk landbouweffectenrapport werd opgemaakt. Uiteindelijk moest de Vlaamse minister van Landbouw zijn administratie zelf opdracht geven de effecten te bestuderen.

Verder wijst de heer Frans Wymeersch erop dat uit een verslag van een waterbouwkundig laboratorium uit Borgerhout blijkt dat, als alle overstromingsgebieden samen zouden gebruikt worden, het waterpeil in Antwerpen 11 centimeter zou dalen. Hij vindt dit zeer weinig, gezien de inspanningen op het terrein. Bovendien liggen de meeste GOG's stroomopwaarts en zijn als zodanig niet nuttig voor de beveiliging van Antwerpen. Toch hield men er geen rekening mee dat de meeste overstromingsgebieden reeds dienst doen als waterbergingsgebied, en dat men dus in feite bijkomende overlast in de hand zal werken. Hij wil graag weten hoe de panelleden daartegenaan kijken.

Verder is het mooie Verdronken Land van Saeftinghe, 3.000 hectare waardevol natuurgebied, niet meer wat het ooit is geweest. Er is een duidelijke verzanding aan de gang. Waarom is dat niet in het plan van ProSes opgenomen om eventueel in het kader van het herstel van de oorspronkelijke toestand van het Verdronken Land van Saeftinghe, daar overtollig water te bergen?

De heer Huub van Zwam stelt dat de Nederlandse opdrachtgever, de staatssecretaris, op een bepaald moment heeft gezegd dat zij in de ontwikkelingsschets geen projecten wil waarvan zij denkt dat er

onvoldoende draagvlak voor is. Dat betekent dat de projectorganisatie met een pakket is gekomen waarvan ze dacht dat het adequaat zou zijn in het kader van de streefbeelden. Het is duidelijker geworden dat het pakket onvoldoende is. Er is gevraagd om ook te kijken naar een pakket dat wel de kritiek van een bestuursrechter zou kunnen doorstaan. Wat daaruit zal komen, ligt nog in de nabije toekomst. Het kan dat dit op minder draagvlak kan rekenen dan datgene wat er op dit moment ligt.

Is er in Vlaanderen dan wel draagvlak? Draagvlak is een relevant item in dit soort projecten, maar het is volgens de heer Huub van Zwam niet de taak van ambtenaren om te bepalen of er sprake is van draagvlak of niet. Dat is iets wat uitdrukkelijk aan politici moet worden voorbehouden. In Nederland hebben we gekeken naar projecten met draagvlak in de ontwikkelingsschets. Men heeft aan politici gevraagd of dit een pakket is dat kan worden opgenomen. Het antwoord was positief.

Een ander onderwerp waarover een ambtenaar niet al te veel kan zeggen, is waarom de Vlaamse landbouwsector niet van het begin af opgenomen is in het OAP. Het OAP is samengesteld in opdracht van twee bewindslieden, die dat hebben opgedragen aan twee voorzitters en ze hebben de partners gekozen die er uiteindelijk inzitten. De heer Huub van Zwam is niet verantwoordelijk voor de samenstelling. Hij constateert wel dat vanaf het begin de landbouworganisaties zijn uitgenodigd om aanwezig te zijn op vergaderingen van het OAP als het ging over onderwerpen die hen aanbelangden.

De heer Jan Strubbe stelt dat er naast het proces dat door ProSes wordt gerund, nog andere beslissingen mogelijk zijn. Uit de raadplegingen is onder meer gebleken dat er zeker een flankerend beleid vereist is voor landbouw. De bevoegde ministers hebben gevraagd om een landbouweffectrapportage op te maken. De resultaten zullen tegen het einde van het jaar bekend zijn. De Vlaamse Regering zal dan zelf moeten bepalen welk flankerend beleid, bijvoorbeeld inzake grondbeleid, ze wenst te zien ter ondersteuning van de landbouwsector.

De heer Jos Claessens zegt dat de stormvloedkering tot gevolg heeft dat geen GOG's voor stormvloeden moeten worden aangelegd in het Scheldebekken. Een stormvloedkering helpt echter niet voor waswater. In het lijstje op de slide stonden 2.000 tot 4.500 hectare overstromingsgebieden in de opwaartse gedeelten van de bijrivieren van de Schelde. Daar is een stormvloedkering uiteraard geen oplossing aangezien het water van opwaarts komt. Een stormvloedkering is ook geen oplossing voor de ruimte voor de rivier die nodig is voor de natuurontwikkeling. Daarvoor zullen gebieden moeten worden ingenomen.

Wat het rapport van het Waterbouwkundig Laboratorium betreft, hebben overstromingsgebieden die aangelegd zijn voor een stormvloed, opwaarts hun grootste effect zodanig dat het water dat in het overstromingsgebied vloeit, niet meer opwaarts kan vloeien. De bestaande GOG's liggen nu allemaal opwaarts Antwerpen en hebben toch nog een effect van 11 cm in Antwerpen. Het effect afwaarts is veel kleiner dan het effect opwaarts. In de voorstellen is ook in een groot overstromingsgebied voorzien ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens en dat zal toch een waterverlagend effect van 20 cm in Antwerpen hebben.

Saeftinghe is een van de meest beschermde gebieden in West-Europa. Als men dat afgraaft, wordt de ene natuur vervangen door de andere natuur. Er wordt geen 'nieuwe' natuur gecreëerd. Het estuarium krijgt daardoor ook niet meer ruimte. Als Saeftinghe wordt afgegraven, komt er bovendien een enorm probleem van verontreiniging van de specie aan het licht. Saeftinghe is in de gouden jaren 1960-1970 rustig aangeslibd en aangezand met verontreinigde specie. Waar moet men daarmee blijven?

De heer Frans Wymeersch wijst erop dat men met het aanleggen van de GOG's in feite niet veel anders doet dan het ene stuk natuur of open ruimte vervangen ten behoeve van een ander soort natuur of open ruimte. Verder weet hij nog iets dat kan helpen voor het waswater, met name de Vlaamse stromen en rivieren uitbaggeren en onderhouden. De Durme is een dichtgeslibde rivier, maar daar gaat men een aantal overstromingsgebieden naast creëren die niet nodig zouden zijn als de Durme op een deftige manier zou onderhouden en uitgebaggerd zijn.

Verder zijn er een aantal studies inzake landbouw die moeten uitmonden in de ontwikkeling van een flankerend beleid. De administratie zal met de

landbouweffectstudie klaar zijn tegen het einde van het jaar, terwijl de regering al op 17 december een beslissing moet nemen. Het is het een of het ander. Ofwel wacht men tot alle studies en effecten gekend zijn en neemt men in januari 2005 een beslissing ofwel dient men vroeger klaar te zijn met de studie dan het einde van het jaar 2004. Dat zal dan niet gaan over het flankerend beleid, maar enkel en alleen over de repercussies op landbouw en of het al dan niet opportuun is om bepaalde maatregelen al dan niet uit te voeren.

De heer Jan Strubbe zegt er geen tegenspraak is. De resultaten van de studie zullen op tijd klaar zijn om meegenomen te worden in de politieke besluitvorming. Er zullen elementen worden aangeleverd voor het flankerend beleid. Dat uitwerken zal gebeuren tussen januari en mei/juni 2005. Op basis van de aannamen (zoveel hectare natuurontwikkeling, zoveel marien, zoveel nietmarien) worden er concrete invullingen gedaan door die in evenwicht te brengen met de belangen van de landbouw. Dat kunnen maatregelen zijn inzake grondbeheersing, grondaanpak, beheerslandbouw enzovoort. De grote principes zullen door de regering eind dit jaar worden vastgelegd en nadien uitgewerkt.

Het nadeel van het uitbaggeren van rivieren is dat het waswater sneller beneden is en sneller overstromingen veroorzaakt. In feite moet men de afvaart stroomafwaarts beginnen regelen. De Durme is dood. Hij is kapotgemaakt door technici die vergeten zijn om goed met de natuur om te gaan. De bodem van de Durme ligt hoger dan het omringende land. Het is een voorbeeld van slecht management. Het saneren van de Durme en weer als rivier ontwikkelen, maakt deel uit van natuurcompensaties. Het uitbaggeren van de Durme zal moeten gebeuren. Het probleem zal zijn hoe men in de Durme opnieuw het opperdebiet zal herstellen. De Durme is afgesneden in de 19de eeuw door het kanaal Gent-Terneuzen. De bronnen liggen in West-Vlaanderen. Een rivierherstel is een hele waardering voor de rivier en daar hoort het uitbaggeren bij op het juiste moment.

De heer Jos Claessens voegt eraan toe dat de vele hectaren overstromingsgebied in het opwaarts gedeelte van het bekken waarover hij heeft gesproken, niet aan de Durme liggen, maar langs de bijrivieren, zoals Grote en Kleine Nete en de Dijle. De reden waarom daar overstromingen voorkomen, is dat heel Vlaanderen bebouwd is geworden. Een regendruppel die op een dak valt, zit twee minuten later in een riool en drie minuten later in een rivier zodanig dat er enorme piekdebieten ontstaan. Dat probleem is al veel langer onderkend. In 1995 stelt het beleidsplan Sanering waterbodem beneden-Zeeschelde heel duidelijk het probleem dat er ook in het opwaarts gedeelte van het bekken overstromingsgebieden moeten komen, zodanig dat het water niet onmiddellijk naar beneden schiet, maar boven kan worden opgehouden en zo geleidelijk afwaarts kan stromen.

De heer Jos De Meyer meent dat wat hij gehoord heeft in Beveren-Waas en in mindere mate in Waasmunster, en wat hij gelezen heeft in de studie van VITO en in het antwoord van ambtenaar Meyvis, allemaal genuanceerder was dan wat de heer Jos Claessens vandaag vertelde. In de andere bronnen werd gezegd dat de hoogste veiligheid tegen stormvloed wordt verkregen door de stormvloedkering. Men sloot niet uit dat die op lange termijn misschien toch zou moeten gerealiseerd worden, mede rekening houdend met de verwachte temperatuurstijging. De levensduur werd op 100 jaar begroot en het terugverdieneffect op 40 jaar. De heer Jos De Meyer merkt op dat Nederland andere veiligheidseisen stelt dan Vlaanderen. Het Sigmaplan werd ruim een kwarteeuw geleden goedgekeurd, maar zal, nog afgezien van de stormvloedkering, met het huidige investeringsritme pas over 10 jaar klaar zijn. Het verschil met de eisen en de uitvoering van het Deltaplan zijn opvallend. Het lid heeft voorts vragen bij de overstromingsgebieden. Volgens hem blijven bepaalde risico's bestaan. Wat bij extreme weersomstandigheden en twee stormvloeden achter elkaar, zodat de gebieden geen laagtij hadden om leeg te lopen? De spreker herinnert aan de gebeurtenissen van 1953. Bij weersomstandigheden zoals in de nieuwjaarsperiode van enkele jaren geleden én uitzonderlijk veel water uit Frankrijk en Wallonië, volstaan de overstromingsgebieden trouwens niet. Men heeft er dan nog bijkomende nieuwe nodig. De heer Jos De Meyer besluit dat de realiteit minstens genuanceerder is dan de voorstelling van de heer Jos Claessens.

Vervolgens vraagt hij naar het precieze aantal hectaren landbouwgrond dat zal moeten onteigend worden. Anders kan men geen kosten-batenanalyse maken. Hij wil ook nog weten voor hoe-

veel bijkomende hectaren natuurgebied het bedrag van 500 miljoen euro voor natuurontwikkeling moet dienen. Op welke wijze zullen ze ingericht worden? Welk bedrag zal besteed worden per hectare?

De heer Jos Claessens erkent dat een stormvloedkering de hoogste veiligheid tegen stormvloeden biedt. Dat op lange termijn een dergelijke kering niet kan uitgesloten worden, is niet alleen in Beveren maar ook tijdens deze hoorzitting gezegd. Als de zeespiegel inderdaad stijgt met de voorspelde vaart, zal in 2050 of later moeten overgegaan worden tot stormvloedkeringen. Volgens de heer Jos Claessens wordt in de kosten-batenanalyse gesproken van een terugverdientijd van 100 jaar, wat de heer Jos De Meyer tegenspreekt. *De heer De Meyer* leest bladzijde 109 van de tekst voor en daarin is sprake van 40 jaar. *De heer Jos Claessens* repliceert dat het in elk geval zaak is zo lang mogelijk te wachten, zodat men over de meest moderne technologie beschikt.

De adjunct-projectleider verklaart het verschil tussen de Nederlandse en Vlaamse veiligheidsnormen door te wijzen op het feit dat een doorbraak in Nederland duizenden doden en relatief weinig materiële schade zal veroorzaken, terwijl dat in Vlaanderen net omgekeerd is. De studie heeft voorts berekend dat de GOG's voldoen aan de veiligheidseisen bij opeenvolgende stormen.

Hij somt vervolgens op hoeveel hectaren de overstromingsgebieden geraamd worden. Ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens gaat het om 1.000 hectare in de Hedwige-, Prosper- en Doelpolder, tussen de Rupel- en de Dendermonding om ongeveer 2.000 hectare en bij de Zennemonding om 250 hectare. Stroomopwaarts is ook nog 2.000 tot 4.500 hectare nodig voor de opvang van het waswater.

De 500 miljoen euro voor natuurontwikkeling is een zeer ruwe schatting. Het gaat bovendien om het totale bedrag voor Nederland en Vlaanderen samen. Voor beide wordt telkens 100 tot 250 miljoen euro opgegeven. Daarvan is bovendien mogelijk een deel overlappend met het Sigmaplan. De natuurontwikkeling is minder precies berekend dan de verdieping. Men heeft gewerkt met gegevens over voorbeeldgebieden. In Nederland bleek een GGG daarbij 300.000 euro per hectare te kosten. Daarvan gaat het grootste deel naar de aanleg van de ringdijk en naar de sluizen in de overloopdijk.

De heer Jan Strubbe wijst erop dat de cijfers komen uit de ontwikkelingsschets waarover de raadpleging reeds gebeurd is, terwijl niet zeker is wat zal staan in de schets die op 19 november 2004 zal worden goedgekeurd door de Technische Scheldecommissie.

Mevrouw Annick De Ridder wil weten of de heer Huub van Zwam vertragingen verwacht door gebrek aan maatschappelijke steun en door welke aanpassingen en maatregelen hij die steun denkt te vergroten. Meent hij dat 2007 haalbaar is of is hij sceptisch?

De heer Huub van Zwam herinnert eraan dat hij bij de risicoanalyse reeds heeft aangegeven dat uit de evaluatie van professor Patrick Meire blijkt dat nogal weinig natuur is toegevoegd. De kans dat een rechter later zal zeggen: doe je huiswerk maar eens over, was nadrukkelijk aanwezig. In het overleg met bewindslieden is dat goed verstaan en daarom kreeg ProSes niet de opdracht om alles maar te laten zoals het was. De projectorganisatie zorgde er integendeel voor dat die kans in het voorstel dat aan de Technische Scheldecommissie wordt voorgelegd, acceptabel klein is geworden. Verder is het natuurlijk een politiek besluit.

De heer Bart Martens stelt dat de aanleg van een GGG 300.000 euro per hectare kost. Het leeuwendeel daarvan gaat naar de aanleg van een ringdijk, maar ook voor een GOG dient een ringdijk aangelegd te worden. Kan daarom inzicht gegeven worden in de extra kosten van een GGG-inrichting ten opzichte van een GOG-inrichting en van de extra baten die een GGG oplevert ten opzichte van een GOG?

Na 2050 zou een stormvloedkering nodig kunnen zijn als de zeespiegel stijgt zoals voorspeld. Is een stormvloedkering de enige mogelijkheid of zijn er alternatieve oplossingen mogelijk zoals bijkomende overstromingsgebieden? Dat alles in de veronderstelling dat Vlaanderen zijn hoge beveiligingsniveau behoudt.

De heer Jos Claessens antwoordt dat voor een GGG een meer complexe sluis nodig is. Het

geraamde bedrag van 100 tot 250 miljoen euro bevat ook enkele natuurprojecten los van het Sigmaplan.

De spreker kan onmogelijk antwoorden op de vraag of een stormvloedkering nodig zal zijn in 2050. Als het geactualiseerde Sigmaplan in 2030 niet langer volstaat als gevolg van de gestegen zeespiegel en toegenomen stormintensiteit en -frequentie, zal men opnieuw moeten zoeken naar de beste oplossing. Een stormvloedkering zou op dat ogenblik een van de mogelijkheden kunnen zijn. Of bijkomende overstromingsgebieden dan nog een optie zullen zijn, zal afhangen van de beschikbare ruimte. Moet in de huidige ontwikkelingsschets al ruimte gereserveerd worden voor de periode na 2030?

De beveiliging tegen overstromingen verloopt volgens het risicoprincipe. Gebieden met grote schademogelijkheden worden beter beveiligd dan gebieden met kleine schademogelijkheden. Concreet zullen potentiële overstromingsgebieden sneller overstromen dan stedelijke gebieden.

De heer Huub van Zwam stelt dat de terugverdientijd van een GOG 17 jaar bedraagt. Landbouw blijft mogelijk. De terugverdientijd van een GGG is – volgens de meest conservatieve inschatting – minder dan 14 jaar. Daaruit besluit *de heer Bart Martens* dat een GGG goedkoper is dan een GOG. *De heer Huub van Zwam* bevestigt dat een GGG te prefereren is op basis van de verhouding tussen kosten en baten.

De heer Ludwig Caluwé merkt op dat de realisatie van het overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde het veiligheidsniveau op 1 overstroming om de 350 jaar zal brengen. Betekent dit dat bijkomende overstromingsgebieden maar één keer om de 350 jaar zullen overstromen? Waarom worden die gebieden niet aangelegd zodat ze slechts hoogst uitzonderlijk onderlopen en niet om de tien jaar?

Dezelfde spreker heeft de indruk dat het landschapspark slechts op het einde van het proces is toegevoegd. Het voordeel ervan is dat het natuurmaatregelen bevat die deel uitmaken van de gemeentelijke structuurplannen. Over de maatregelen is bijgevolg al gediscussieerd op lokaal vlak. Er zal wellicht meer steun zijn voor deze maatregelen dan voor bepaalde maatregelen voorgesteld in de ontwikkelingsschets.

In tegenstelling tot Vlaanderen zijn de alternatieve natuurmaatregelen in Nederland wel tegenover elkaar afgewogen. Vlaanderen heeft de maatregelen voorgesteld in het Sigmaplan overgenomen zonder eventuele alternatieve maatregelen in overweging te nemen.

De heer Jos Claessens bevestigt dat de inrichting van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde de veiligheid in het Scheldebekken zal verhogen tot 1 overstroming om de 350 jaar stroomopwaarts van het overstromingsgebied. Bij een gewone storm zullen de andere overstromingsgebieden stroomopwaarts allicht ook onder water komen te staan omdat ze een lagere overstroomdijk krijgen dan de Sigmadijk. Een overstromingsgebied krijgt aan de kant van de Schelde een dijk op een lager niveau dan de ringdijk er rond. Het grote vloedvolume wordt zo verkleind en verdeeld over verschillende gebieden.

Het landschapspark is bedoeld als gesprekspartner. In Nederland verenigt de Taakgroep Westerschelde de gemeenten langs de Westerschelde. Dankzij een eigen overlegstructuur kunnen de wensen en ideeën van die gemeenten naar voren gebracht worden. In Vlaanderen liggen 26 gemeenten langs de Schelde. Omdat er geen gemeenschappelijke structuur is moeten alle problemen met de 26 gemeenten afzonderlijk besproken worden. Het landschapspark is een middel om de gemeenten in het debat te betrekken. De gemeenten zullen er onderling kunnen overleggen waar natuurgebieden best ingepland worden.

In Nederland zijn verschillende alternatieven naar voren gebracht. De ambtelijke versie van de ontwikkelingsschets bevat alleen maar de gebieden waarvoor een steun bestaat. Potentiële steun was de voornaamste afweging. Er zal nog gezocht moeten worden naar bijkomende gebieden. In Vlaanderen was een win-winsituatie mogelijk dankzij het Sigmaplan, maar daarnaast worden nog enkele natuurprojecten naar voren geschoven. De herinrichting van de Durmevallei is daar een voorbeeld van. Dat project wordt al jaren besproken. Het omvat onder meer de uitbaggering van

de Durme. De herinrichting is nog niet in detail uitgewerkt. Het landschapspark kan daar een bijdrage aan leveren.

I.8. Toelichting door professor Eric Van Hooydonk over de juridische verplichtingen die voortvloeien uit habitat- en de vogelrichtlijnen

Professor Eric Van Hooydonk zal het hebben over de algemene juridische aspecten van de Scheldeverdieping. Zijn uiteenzetting valt uiteen in vijf thema's: de basisprincipes van de habitat- en de vogelrichtlijnen, de conclusies uit het strategische MER, de noodzaak om de vogel- en habitatrichtlijnen in een ruimer juridisch verband te plaatsen om tot een betere en correcter uitvoering ervan te komen, de onzekere uitvoering en ten slotte de inpassing van de correcte toepassing van de vogel- en habitatrichtlijnen in de vervolgprocedures die volgend jaar starten.

De doelstelling van de vogel- en habitatrichtlijnen is het instandhouden van natuurlijke habitats en van wilde fauna en flora. De habitatrichtlijn is gericht op het creëren van een Europees ecologisch netwerk van speciale beschermingszones, Natura 2000 genaamd. De lidstaten worden verplicht om instandhoudingsmaatregelen te bepalen en om passende maatregelen te treffen om verslechtering van de natuurgebieden te vermijden. Als er plannen of projecten op stapel staan die mogelijk significante gevolgen hebben voor een speciale beschermingszone, moet een zogenaamde passende beoordeling gemaakt worden. Voor een plan of project mag alleen toestemming worden verleend op voorwaarde dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast en dat er inspraakmogelijkheden worden geboden.

Bij een negatieve beoordeling mag het project alleen worden uitgevoerd als er aangetoond is dat er geen alternatieve oplossingen zijn en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moeten er compenserende maatregelen genomen worden. Als het een prioritaire habitat of soort betreft, kunnen economische dwingende redenen van algemeen belang alleen worden aangevoerd na een advies van de Europese Commissie. Dat alles is opgenomen in artikel 6 van de habitatrichtlijn. De spreker voegt eraan toe dat de vogel- en habitatrichtlijnen niet verhinderen dat er in een speciale beschermingszone economische activiteiten worden ontplooid of voortgezet. Dat is onder andere uitdrukkelijk bevestigd door de Europese Commissie tijdens de besprekingen over de reactivering van de IJzeren Rijn. Dat is trouwens ook een vaste rechtspraak van de Commissie.

Om elk misverstand over de visie van professor Eric Van Hooydonk te vermijden, benadrukt hij dat hij voorstander is van een correcte implementatie van de vogel- en habitatrichtlijnen. In een aantal gevallen heeft het niet-correct opvolgen daarvan trouwens al grote gevolgen gehad, onder andere in het dossier van de Westerscheldecontainerterminal. In het arrest van de Nederlandse Raad van State daarover staat dat dit project voorlopig afgevoerd wordt, omdat de alternatieven onvoldoende onderzocht zijn. Het onderzoek was beperkt tot de alternatieven in Zeeland, wat volgens de Nederlandse Raad van State onvoldoende was. Daarenboven was volgens dat orgaan onvoldoende aangetoond dat er sprake was van dwingende redenen van openbaar belang. Zeeland had alleen geargumenteerd vanuit het behoud van de Zeeuwse werkgelegenheid. De spreker adviseert dus om zo zorgvuldig mogelijk om te gaan met de vogel- en habitatrichtlijnen. Allicht zal de heer Frank Neuman het Engelse voorbeeld van Dibden Bay geven. Daar is men wel correct te werk gegaan maar het project is toch gesneuveld na de habitattoets.

Professor Eric Van Hooydonk zal nu de besluiten van de ontwikkelingsschets behandelen. De ontwikkelingsschets wordt gepresenteerd als een beheersplan in de zin van artikel 6. -1 van de habitatrichtlijn en tegelijk als een plan in de zin van artikel 6. -2 van dezelfde richtlijn. Men heeft dus in elk geval getracht om de ontwikkelingsschets zo correct mogelijk in te passen in de vereisten van de vogel- en habitatrichtlijnen.

Belangrijk voor de verdieping is dat de ontwikkelingsschets besluit dat de verruiming tot 13,10 meter de stabiliteit van het meergeulensysteem van de Schelde niet aantast, op voorwaarde dat de verbeterde stortstrategie wordt toegepast. Er wordt bovendien geconcludeerd dat de verruiming van de vaargeul op zich naar verwachting geen significante negatieve of positieve effecten voor de natuur in de Westerschelde zal veroorza-

ken. Uit het onderzoek blijkt dus dat het verdiepingsproject op zich geen problemen oplevert voor de toepassing van de vogel- en habitatrichtlijnen. Natuurcompensaties ten gevolge van de verdieping zijn dus niet aan de orde. Een alternatievenonderzoek is niet nodig, het inroepen van dwingende redenen van algemeen belang evenmin.

Voorts zal de spreker het hebben over het ruimere juridische verband van de implementatie van de vogel- en habitatrichtlijnen. De vakministers van Vlaanderen en Nederland hebben in de diverse Scheldememoranda die zij de voorbije jaren ondertekenden, benadrukt dat ze bijzonder belang hechten aan de correcte uitvoering van de vogel- en habitatrichtlijnen, maar ook aan de uitvoering van de kaderrichtlijn water, de rechts- en inspraakbescherming en het Scheldestatuut. Een andere belangrijke juridische nevenfactor is het Europees beleid inzake vervoer, in het bijzonder inzake Trans-Europese Netwerken (TEN).

In het dossier van de Tweede Maasvlakte heeft Nederland op een zeer verstandige en correcte manier het TEN-beleid geïntegreerd in de habitattoets. Men heeft geprobeerd om de doelstellingen van het Europese vervoerbeleid en het Europese natuurbeleid te integreren. Professor Eric Van Hooydonk pleit voor dergelijke werkwijze. Het is nodig om de vogel- en habitatrichtlijnen zorgvuldig te implementeren, maar dat moet gezien worden in een bredere context.

Hij verwijst naar Europese rechtspraak, onder andere het arrest Poulsen. Daarin staat dat de Europese instanties ertoe verplicht zijn om ook rekening te houden met niet-Europees recht, zoals het internationaal recht. In de rechtsleer wordt trouwens betoogd dat het Europees recht moet uitgelegd en toegepast worden op een volkenrechtconforme manier. Professor Eric Van Hooydonk verwijst naar een studie van de Nederlandse natuurrechtspecialist professor Backes, uitgevoerd in opdracht van het Nederlandse ministerie van Verkeer en Waterstaat. Daarin staat dat men de vogel- en habitatrichtlijnen moet interpreteren en toepassen in het licht van de volkenrechtelijke regels inzake vrije scheepvaart.

Daaruit concludeert de spreker dat men de vogel- en habitatrichtlijnen zou moeten kunnen verzoenen met het bestaande internationale statuut van de Schelde. Hij wil een aantal misverstanden daarover opklaren. Het internationale statuut van de Schelde is niet alleen relevant in de hypothese van internationale rechtsprocedures tegen Nederland. Vaak wordt er ten onrechte een odium op geladen en wordt elke verwijzing ernaar verkeerd verstaan als onvriendelijk en agressief. De spreker wil dat misverstand uit de wereld helpen en aantonen dat men door het Europese TEN-beleid en het internationale statuut van de Schelde te integreren in de toepassing van de vogel- en habitatrichtlijnen, kan komen tot een betere en grondigere uitvoering van deze richtlijnen zelf.

Volgens de klassieke Vlaamse en Belgische visie, verdedigd door alle parlementen en regeringen, geeft het bestaande Scheldestatuut aan Vlaanderen een verworven recht op verdieping van de Schelde. Die mening wordt trouwens heel recent nog bevestigd in Nederland. Vaak wordt er in Nederland meer gerefereerd aan dat statuut dan in België. In de Tweede Kamer wordt er vaak naar verwezen. Recent heeft de Nederlandse minister van Verkeer en Waterstaat de verdieping van de Schelde in Zeeland verdedigd door te verwijzen naar het bestaande verdragsstatuut van de Schelde. Ook in de Nederlandse interne rechtspraak heeft men duidelijk bevestigd dat het Scheldestatuut moet worden geïnterpreteerd op een manier die recht doet aan de toegenomen omvang en diepgang van schepen. Het kan dus niet redelijkerwijze ontkend worden dat het Scheldestatuut niet alleen verplicht tot onderhoud maar ook tot aanpassing van de Schelde aan de hedendaagse behoeften.

Hoe zal men, als er toch, ondanks de onderzoeksresultaten, significante effecten op de natuur zouden optreden, de vogel- en habitatrichtlijnen, het Scheldestatuut en het Europese TEN-beleid verzoenen? Het verdragsstatuut van de Schelde en het TEN-statuut van de verdieping, gelden in elk geval als voldoende dwingende reden van groot openbaar belang in de zin van artikel 6. -4 van de habitatrichtlijn. De spreker verwijst nogmaals naar het precedent van de Tweede Maasvlakte in Nederland. Daar heeft Nederland zich zeer correct en lucide beroepen op het TEN-statuut om de uitbouw van de haven van Rotterdam als een dwingende reden van groot openbaar belang te laten aanvaarden. De Europese Commissie heeft die stelling in haar advies bevestigd. Er is dus een precedent waarin het TEN-statuut van een haven-

uitbouwproject als een dwingende reden van groot openbaar belang in het kader van artikel 6.-4 van de habitatrichtlijn aanvaard wordt.

Als er dus toch significante effecten op de natuur zouden zijn, kan men zich niet alleen beroepen op het TEN-statuut van de haven maar ook op het verdragsstatuut van de Schelde, waar de Europese instanties, ingevolge Europese rechtspraak, zelf rekening mee moeten houden. Hetzelfde statuut zou ook kunnen aangehaald worden om te bewijzen dat er geen alternatieven voor Scheldeverdieping bestaan. Kortom, er zijn verschillende manieren om op een constructieve en positieve manier de verschillende juridische elementen in elkaar te passen.

De algemene conclusie is dus dat, als er significante effecten zouden zijn, de vogel- en habitatrichtlijnen, het Scheldestatuut en het Europese TEN-beleid verzoend moeten worden. De spreker gaat voorbij aan de juridisch-technische vraag welk aspect voorrang heeft in geval van conflict. Hij is van mening dat het Scheldestatuut primeert. Het verzoenen van de diverse relevante juridische beginselen is voor hem echter het uitgangspunt.

Voorts wil hij het hebben over een aantal onzekerheden. Er is al verschillende malen gesproken over de vervolgprocedures die moeten starten na de politieke besluitvorming op het einde van dit jaar. Er zijn al verschillende onderzoeken uitgevoerd, onder andere door een Vlaams-Nederlands juristenteam in opdracht van ProSes. Er zijn ook al verschillende voorspellingen gemaakt over het tijdstip van de start van de verdieping: dat varieert van 2015 tot in het allergunstigste geval 2007, maar men kan daaromtrent geen enkele rechtszekerheid bieden.

Professor Eric Van Hooydonk somt een aantal risicofactoren op die de start van de uitvoering zouden kunnen doen vertragen. Hij nam ze over uit vroegere juridische onderzoeken en voegde er zelf een aantal aan toe. Het gaat met name over de afwezigheid van dwingende termijnen in de reguliere procedure, politieke risico's, het risico van beroepsprocedures, een eventuele interventie van de Europese Commissie, problemen met de financiering van het project, problemen met grondverwervingen en onteigening, mogelijke wijziging van de regelgeving, risico's in het goede verloop van de bilaterale verdragsonderhandelingen, onduidelijkheden van de reguliere wetgeving zelf, en tenslotte risico's naar aanleiding van eventuele Nederlandse obstakels. De spreker hoopt dat deze problemen zich niet zullen voordoen, maar vindt dat ze niet mogen uitgesloten worden.

Hij verwijst naar de dakpanbenadering die reeds als oplossing naar voren geschoven werd, waarbij men kiest voor de toepassing van de reguliere wetgeving, maar waarbij men er creatief mee omgaat in die zin dat de ene stap al gezet wordt voor de vorige afgerond is. Professor Eric Van Hooydonk denkt dat deze procedureversnelling niet voldoende zekerheid geeft. De Scheldeverdieping is dringend: de vraag dateert reeds van 1998.

Hijzelf is voorstander van een aangepast vervolgtraject dat eventueel afwijkt van de reguliere proceswetgeving. Daar is een grondige motivering voor uitgewerkt, en tijdens een studiedag in Antwerpen werden reeds een paar zeer concrete suggesties gedaan.

De spreker somt vervolgens een aantal argumenten ter ondersteuning van zo'n alternatief vervolgtraject op. Hij heeft het in de eerste plaats over het prioritaire karakter, de hoogdringendheid, de enorme impact en het strategische belang van het project. Met een specifieke proceswetgeving zouden de nationale procedures vervangen worden door geharmoniseerde Vlaams-Nederlandse uitvoeringsprocedures, wat volledig zou aansluiten bij het internationale karakter van het project. Op die manier kan men tot de stroomlijning van de vandaag zeer verschillende procedures in Vlaanderen en Nederland komen, en tot de gelijke behandeling van de inwoners op het vlak van inspraak en rechtsbescherming. Bovendien zou daardoor ook aangesloten worden bij het Europees TEN-beleid, waarin de Europese Commissie zegt dat de lidstaten voor Trans-Europese netwerkprojecten van Europees belang tot geharmoniseerde, gecoördineerde voorbereidingsprocedures moeten komen. De spreker vindt dat met zo'n alternatief vervolgproject zou ingegaan worden op deze Europese vraag. Bovendien zou aangesloten worden bij het beleid van de Nederlandse regering, die een voorstel indiende bij het Nederlandse parlement om de huidige tracéwetprocedure te verkorten. Met een alternatief vervolgtraject zouden we volgens de spreker voldoen aan alle

internationale eisen inzake inspraak en rechtsbescherming, en zou perfect kunnen voldaan worden aan de vogel- en habitat- en aan de MER-richtlijnen. Professor Eric Van Hooydonk zet zijn pleidooi voort met een aantal precedenten, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Hij denkt daarbij in de eerste plaats aan de bijzondere wet voor de aanleg van de startbaan in Schiphol. De MER-richtlijn op zich biedt in een specifiek artikel zelf een basis om een bijzondere regelgeving te maken.

Het algemeen besluit van professor Eric Van Hooydonk omvat vier punten. Op de eerste plaats is een correcte implementatie van de vogel- en habitatrichtlijn absoluut aangewezen. Uit de uitgevoerde studies blijkt dat de vogel- en habitatrichtlijnen de verdieping van de Schelde geenszins in de weg staan. Vervolgens kunnen en moeten de vogel- en habitatrichtlijn worden verzoend met het Europees vervoerbeleid, met het TEN-beleid en met het bestaande internationaal statuut van de Schelde. En ten slotte kan een correcte implementatie van de vogel- en habitatrichtlijn ook worden ingepast in een alternatieve vervolgprocedure die rechtszekerheid geeft over de start van de werken in 2006 of 2007.

I.9. Toelichting door de heer Frank Neuman, Institute for Infrastructure, Environment and Innovation

De heer Frank Neuman kondigt aan dat hem gevraagd werd iets te vertellen over de gevolgen van de havenuitbreidingsplannen op de vogel- en habitatrichtlijn en de juridische aspecten daarvan. Het valt hem op dat men de gevolgen van projecten op de habitatrichtlijn veelal als een juridisch probleem ziet, terwijl de effecten op projecten en op grote infrastructuurplannen volgens hem eerder van financiële of markteconomische aard zijn. Vaak wordt gedacht dat compensatie en mitigatie erg duur zijn, maar eigenlijk zie je vaak dat juist projecten die geen passende mitigatie en compensatie hebben zeer grote kosten hebben aan herstellen van verkeerd opgezette mitigatie- en compensatietrajecten, wat vaak tot vertragingsschade leidt. De planning wordt vaak onbeheersbaar. In de haven van Helsinki was er bijvoorbeeld oorspronkelijk een probleem van vogels, en later van vliegende eekhoorns. Daardoor ontstond een vertraging van een half jaar.

Door discussies over niet juist ontwikkelde compensatie ontstaat er vaak heel veel onzekerheid en die kan soms leiden tot het niet toekennen van vergunningen, waarvan men dacht dat ze bijna binnen waren. Twee voorbeelden ter illustratie. Het eerste voorbeeld is Dibden Bay. Dat is een vogel- en habitatrichtlijngebied in het Verenigd Koninkrijk, waar een havenuitbreiding was gepland door middel van de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de aanleg van kademuren. Dibden Bay is een van de belangrijkste mijlpalen in Engeland wat betreft de discussie over de implementatie van de vogel- en habitatrichtlijn en de passende beoordeling en compensatie. Vanaf halfweg de jaren 1990 tot en met 2004 heeft men een discussie gevoerd over het feit of de effecten al dan niet significant waren en of de compensatie wel juist was. In 2004 heeft dat geleid tot een negatief advies van English Nature, de bevoegde overheid, omdat er te weinig compensatieoppervlakte was en omdat het over een andere natuursoort ging. De directe financiële gevolgen voor de Engelse havenautoriteit waren groot. Men had 35 miljoen pond ontwikkelingskosten voor de compensatie en de maatschappelijke consultatie geïnvesteerd en dat geld was eigenlijk voor niets uitgegeven. Bovendien liep men ook een marktaandeel mis omdat het hele project niet uitvoerbaar bleek.

Het tweede voorbeeld is het Seine-estuarium. Daar ging het ook om een havenuitbreiding in een vogel- en habitatrichtlijngebied, een landaanwinning en een verdieping tot 14,5 meter. Er was een zeer langdurige discussie met milieugroeperingen en omwonenden over een alternatieve en eventueel passende compensatie. Over de aanwijzing van het gebied waarin de haven lag, is zeer veel discussie geweest. Dat heeft niet geleid tot een bevredigende aanwijzing volgens de Europese Commissie, die een inbreukprocedure is begonnen en uiteindelijk naar het Europees Hof is gestapt. In 1999 is er een veroordeling gekomen en dat heeft ertoe geleid dat de toestemming voor het project van de havenuitbreiding twee jaar is vertraagd. In Le Havre had men ook nog baat van een Europese subsidie van 200 miljoen Franse frank. Die is ook twee jaar lang stopgezet. De Europese Commissie dreigt er nog steeds mee om nieuwe procedures te beginnen omdat ze er geen vertrouwen in heeft dat de compensatie wel zal slagen (een kunstmatige dijkinbreuk met een rustgebied voor vogels). Frankrijk moet om het half jaar met onderzoeken en rapporten aan de Europese Com-

missie aantonen dat de compensatie het gewenste effect heeft. Is dat niet zo, dan behoudt de Commissie zich het recht voor om een inbreukprocedure te beginnen.

Er zijn nog meer havens die te maken hebben met compensaties voor haveningrepen: Hamburg, Bremen, Rotterdam, Antwerpen. In bijna alle gevallen is er daarover discussie. Sommige havens doen het wel iets beter dan andere.

Wat betekent dat voor de discussie over de verdieping? De effecten zijn niet significant zoals ze nu onderzocht zijn voor de komende verdieping. Voor de vorige verdieping loopt er nog een Europese procedure. Vorig jaar in oktober was er een met redenen omkleed advies van de Europese Commissie. Er is nog antwoord van de Europese Commissie. De discussie over compensatie in relatie tot verdieping blijft nog steeds relevant.

Verder is de ontkoppeling van het spoor van de verdieping en het spoor van de compensatie bijzonder risicovol en af te raden. Voor de wenselijkheid van nog meer maatregelen, ook aan Nederlandse zijde, is er nu nog geen draagvlak. Het is aan te bevelen om dat verder te onderzoeken om na te gaan of er toch meer draagvlak is. Het met redenen omkleed advies van de Europese Commissie over de vorige verdieping stelt vooral dat de ontpoldering aan Nederlandse zijde niet is gelukt en dat dit nog steeds nodig is. Zolang het antwoord van de Commissie er nog niet is, blijft het relevant.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn enorm belangrijk. Het feit dat die er nog niet zijn, is een handicap. Men kan veel beter compensatiemaatregelen ontwerpen en ook iets zeggen over significante effecten als men een duidelijk referentiepunt in de vorm van instandhoudingdoelstellingen heeft. Daar is haast bij geboden.

Er is gesproken over ‘mitigation banking’ en natuurreserve. Dat is interessant. Twee jaar geleden keurde de Commissie dat af, maar ze heeft haar standpunt ondertussen veranderd. Volgend jaar komt er gids uit van de Europese Commissie waarin sprake is van ‘mitigation banking’ en natuurreserve, die onder bepaalde voorwaarde toegestaan zijn. Verder zijn de Trans-Europese Netwerken (TEN) heel belangrijk voor het aantonen van hoogdringend openbaar belang. Antwerpen als haven maakt ook deel uit van het Europees Transportnetwerk. Naast het TEN zijn alle havens nog onderdeel van het Europese netwerk. Daarvoor is het eenvoudiger om dat belang vanuit het Europese perspectief aan te tonen. Op de website www.imiparalianature.org is er meer informatie te vinden.

II. VERGADERING VAN 10 NOVEMBER 2004

REACTIE VAN DE STAKEHOLDERS

De voorzitter deelt mee dat de Antwerpse delegatie meer tijd zal krijgen dan oorspronkelijk gepland omdat de vertegenwoordigers van de Gentse haven niet aanwezig zijn. Ze hebben een nota bezorgd die overgemaakt wordt aan de leden van de Verenigde Commissies en waarin ze meedelen dat ze de koppeling niet meer wensen te maken, maar wel het parallellisme met de verdieping van het Scheldedossier. De nota van de Gentse havengemeenschap wordt als bijlage bij dit verslag gevoegd.

II.1. Toelichting door de havengemeenschap Antwerpen

De heer Leo baron Delwaide, havenschepen te Antwerpen, stelt de Antwerpse delegatie voor: de heer Bruyninckx, directeur-generaal van de haven, de heer Verhoeven, kabinetschef van de schepen, de heer Demeyer van Alfaports, de werkgeversorganisatie van de Antwerpse haven en de heer Van den Eynde van het ACV namens de werknemers.

Hij bedankt het Vlaams Parlement voor deze gelegenheid om de standpunten van de haven te vertolken. In maart 2001 had hij de parlementsleden al gewezen op de dringende noodzaak van een verdieping van de Schelde. Hij was toen in het gezelschap van vertegenwoordigers van een aantal grote rederijen die cliënten zijn van de Antwerpse haven. Hij wilde sneller dan voorzien een tij-ongebonden toegankelijkheid van de haven realiseren voor schepen met een diepgang van 13,10 meter.

AWZ en Rijkswaterstaat hadden in januari 2001 een langetermijnvisie van het Schelde-estuarium opgesteld die vier ontwikkelingsschetsen bevatte.

Schets A bevatte de nuloptie, schets B een beperkte verdieping zoals overeengekomen in de verdragen van 1995, schets C een verdieping tussen 13 en 14 meter en D de maximale verdieping.

Uit de briefwisseling die hierover gevoerd werd tussen 1999 en 2000 tussen de Nederlandse premier Kok, de Belgische premier en de Vlaamse minister-president, blijkt dat toen vanuit Vlaanderen een verdieping werd gevraagd van 14 meter, tij-ongebonden. In maart 2001 had de schepen verklaard dat de containerschepen die toen in aanbouw en in omloop waren, veel groter geworden waren zodat er een tij-ongebonden diepgang van 14 meter nodig was om de Antwerpse haven interessant te maken voor de grote schepen.

In de Nieuwe Rotterdamse Courant heeft hij onlangs gezegd dat een verdieping tot een tij-ongebonden diepgang van 13 meter voor de Antwerpse haven voorlopig al voldoende is. Dit getuigt volgens hem niet van zwakheid. In het raam van de langetermijnvisie wordt er gewerkt aan een gezamenlijk kader waarin alle aspecten van de verdieping aan bod komen: milieu, veiligheid en infrastructuur. De ontwikkelingsschets D met een onmiddellijke verdieping tot 14 meter is voor de Antwerpse haven de meest gunstige. De gevolgen voor milieu en veiligheid zijn echter onbekend. Ontwikkelingsschets C waarbij onmiddellijk zou verdiept worden tot 13 meter is wel aanvaardbaar voor de opstellers van het rapport over de langetermijnvisie. Daarom stelt hij voor onmiddellijk te beginnen met schets C als een eerste stap om te realiseren wat nodig is voor de Antwerpse haven.

In de resolutie van het Vlaams Parlement van 15 mei 2001 werd aangedrongen op een onmiddellijke verdieping tot 12,80 meter, rekening houdend met een kielspeling van 15 procent. Dit standpunt werd overgenomen in de brief van minister-president Dewael aan minister-president Kok van 23 mei 2001 en als maximale optie weerhouden in het memorandum van Vlissingen van 4 maart 2002.

De haven van Antwerpen heeft haar volle medewerking willen betuigen aan de inzichten van het Vlaams Parlement dat voorstander is van een evenwichtige ontwikkeling van de toegankelijkheid, de veiligheid en de natuurlijkheid zoals verwoord in de langetermijnvisie. Tegelijkertijd heeft de schepen het grote belang willen benadrukken van een snelle verdieping, al zal dit niet de laatste verdieping zijn waartoe men zal moeten verzoeken, gezien de evolutie van de scheepsbouw.

De heer Leo baron Delwaide wijst op het ontzaglijke economisch belang van de Antwerpse haven, een der grootste havens ter wereld en tiende op de wereldranglijst der containerhavens. Haar toegevoegde waarde bedraagt volgens de meest recente analyse van de Nationale Bank bijna 14 miljard euro; zij verschaft een broodwinning aan bijna 127.000 gezinnen en vertegenwoordigt daarmee 5 procent van de Vlaamse werkgelegenheid. Dankzij de perspectieven die de haven aan de scheepvaartwereld kon bieden in het kader van de verdieping die was afgesproken in de verdragen van 1995, heeft de haven van Antwerpen haar marktaandeel in het containerverkeer van de Hamburg-Le Havre range sedert dat jaar constant kunnen verhogen.

De spreker verwijst vervolgens naar de komende opening van de eerste fase van het Deurganckdok, die mogelijk gemaakt werd door het nooddecreet van het Vlaams Parlement. Daardoor is Antwerpen, als enige grote mainport in Noord-West Europa, samen met Le Havre, in staat om aan de scheepvaartwereld op korte termijn een gigantische extra capaciteit ter beschikking te stellen, die neerkomt op de verdubbeling van de huidige. Ondanks de congestieproblemen van vorig jaar, die een gevolg waren van de enorme stijging van de goederenstromen uit het Verre Oosten, zal de Antwerpse haven de scheepvaart vanaf volgend jaar als enige zulke ontwikkelingsmogelijkheden kunnen bieden.

Vervolgens wijst de heer Leo baron Delwaide op het belang van de timing. Reeds in 2001 werd op de snelle schaalvergroting van de containerschepen gewezen, en die trend zet zich continu voort. Op dit ogenblik zijn er 41 schepen van meer dan 7.500 TEU in de vaart en nog eens 160 in aanbouw. Die hebben een gemiddelde maximale diepgang van 14,50 meter. Dit betekent dat zij Antwerpen niet kunnen aandoen. Na de uitvoering van de door het Vlaams Parlement gewenste ver-

dieping tot een getijdenongebonden diepgang van 13,10 meter zou dat wel kunnen, maar zou het tijvenster aan het Deurganckdok voor vertrekkende schepen 1 uur en 36 minuten bedragen. De spreker is met die vooruitgang tevreden, maar kan ze toch niet ideaal noemen.

De heer Leo baron Delwaide beklemtoont dat de ladingen met een kleiner soortelijk gewicht ladingen zijn die uit het Verre Oosten komen, en dat voor die ladingen de cognossementen meestal op Rotterdam worden opgesteld, omwille van de betere en soepeler marketing aldaar. Europese uitvoerders daarentegen verkiezen als vertrekhaven Antwerpen. Deze uitgaande Europese ladingen zijn meestal industrieel van aard en hebben dus een groter soortelijk gewicht en een grotere diepgang, wat voor problemen zorgt. Op dit ogenblik zijn er reeds een aantal lijnen die Antwerpen in hun vaarschema niet meer als laatste Europese haven aandoen, maar die omwille van de te geringe diepgang na Antwerpen nog een omweg maken langs Bremen voor ze naar het Verre Oosten vertrekken. De heer Leo baron Delwaide wijst andermaal op het belang van een snelle verdieping, teneinde het momentum waarvan Antwerpen op dit ogenblik geniet niet reddeloos verloren te laten gaan.

De Antwerpse havengemeenschap, zo gaat de spreker verder, verwacht van de verantwoordelijke bewindslieden dat het voorliggende akkoord tussen Vlaanderen en Nederland zal toelaten de verdiepingswerken uiterlijk in 2007 aan te vatten. Hij vraagt dan ook met aandrang deze levensnoodzakelijke vraag in de resolutie op te nemen. Er wordt met name gevreesd dat de politieke besluitvorming, die volgens het Memorandum van Vlissingen is voorzien tegen eind 2004, slechts een beginpunt zou zijn van een reeks Nederlandse en Vlaamse procedures waardoor, blijkens een onderzoek van een gemengde commissie van juristen, de eigenlijke uitvoering van de plannen wel eens tot 2015 of zelfs tot 2018 zou kunnen verschoven worden.

Ook gisteren is erop gewezen dat de Nederlandse procedures wel eens lang zouden kunnen aanslepen. Het verloop van de Vlaamse regels is duidelijker. Er wordt zelfs gesuggereerd dat het 2018 zou zijn eer men aan de werken begint. Zo lang wachten zou de geleverde inspanningen teniet doen. De Maasvlakte is dan al in orde, de beslissingen van de rederijen zijn dan genomen. De toekomst van Antwerpen is dan definitief vernietigd. Uit recentere uitlatingen van onder anderen minister Peijs en de heer Paul Post blijkt dan weer dat 2009-2010 haalbaar is en als alles goed meevalt misschien zelfs 2007. Die rechtsonzekerheid is voor de Antwerpse gemeenschap nefast. De rederijen kunnen immers hun beslissingen over de vestiging van een hub niet baseren op onzekerheden.

De Antwerpse haven heeft in de voorbije jaren gedaan wat er van haar verwacht is. De optie C is sneller gerealiseerd. De studies zijn beëindigd. De maatschappelijke kosten-batenanalyse, mee opgesteld door het Centrale Planbureau in Nederland, heeft uitgemaakt dat de verdieping alleen maar positieve effecten heeft. Er wordt zonder terughoudendheid erkend dat zonder verruiming van de Schelde, het marktaandeel van Antwerpen in de containersector in de Hamburg Le Havrerange aanzienlijk zal dalen en dat deze daling door Rotterdam zal worden opgevangen, waarvan het marktaandeel met of zonder verruiming van de Schelde zal toenemen, als gevolg van de verwachte schaalvergroting in de scheepvaart. Het rapport beklemtoont dat verruiming tot 13,10 meter getij-ongebonden diepgang reeds in 2008 maatschappelijk rendabel is en op korte termijn leidt tot een marktaandeelwinst voor Antwerpen van circa 3 tot 4 procentpunten, van een aandeel van 21 procent in 2001 tot 24 à 25 procent in 2010. Op de lange termijn, door de steeds groter wordende schepen, loopt het marktaandeel van Antwerpen weer terug tot ongeveer zijn huidig niveau.

Het verslag vermeldt ook dat de milieueffecten en andere externe effecten vanuit Europees perspectief in de meeste scenario's en varianten per saldo te verwaarlozen zijn, evenals de effecten op de veiligheid tegen overstromingen.

De tweede studie, afgesproken in het Memorandum van Vlissingen, is de strategische milieueffectenrapportage. In de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium staat dat de verruiming en verdieping van de vaargeul kan worden uitgevoerd zonder over het geheel beschouwd schade toe te brengen aan de te beschermen natuurwaarden, met name dat de schadelijke effecten van de verruiming tot 13,10 meter beperkt zijn en dat deze effecten, op basis van de op strategisch niveau

verkregen informatie, als "niet significant" kunnen worden aangemerkt mits mitigatiemaatregelen worden toegepast. Dit document vermeldt voorts dat aan de verplichting tot mitigatie wordt voldaan door het uitvoeren van een robuust maatregelenpakket voor estuariene natuurontwikkeling en door het introduceren van een verbeterde en flexibele stortstrategie samen met de verruimingsmaatregelen. Gepreciseerd wordt dat er op dit ogenblik, met het oog op het voorzorgsbeginsel en na het nemen van mitigerende maatregelen, geen reden aanwezig is om voor de beperkte, niet-significante effecten van de verruiming op de natuur compensatiemaatregelen te treffen.

Wat ten slotte de habitat- en vogelrichtlijn betreft, merkt het document op dat ernaar gestreefd wordt de instandhoudingsdoelen voor het Nederlandse en Vlaamse deel van de Schelde in onderlinge samenhang vast te stellen voordat de project-MER voor de verruiming is afgerond.

De studies zijn uitgevoerd, het resultaat is positief. In Vlaanderen ontstaat er een discussie tussen de verschillende betrokkenen, de milieubewegingen en de landbouworganisaties om de problemen op een evenwichtige wijze op te lossen. Op grond van de aanbevelingen van de ontwikkelingsschets verzoekt de Haven van Antwerpen het Vlaams Parlement, rekening houdend met de duidelijke conclusies van de uitgevoerde studies, een resolutie aan te nemen waarbij de Vlaamse Regering wordt gevraagd tegen december 2004 te komen tot een politieke besluitvorming met Nederland die ertoe strekt, middels een duidelijk uitgewerkt verdrag, te komen tot een afspraak zodat de verdiepingswerken uiterlijk in 2007 kunnen aanvatten. Inmiddels moet alles in het werk gesteld worden om de instandhoudingsdoelen voor het Nederlandse en Vlaamse deel van de Schelde zo snel mogelijk in onderlinge samenhang vast te stellen. Voorts moet tussen de betrokken vertegenwoordigers van de landbouw en van de milieuorganisaties de nodige overeenstemming bewerkstelligd worden opdat de door de ontwikkelingsschets gesuggereerde maatregelen zoveel en zo snel mogelijk zouden kunnen worden uitgevoerd. Het verdrag moet onverwijld voorbereid worden zodat de verdiepingswerken kunnen aanvatten in 2007.

Ook in de ontwikkelingsschets staat dat al die aspecten zoveel mogelijk gelijktijdig moeten gereageld worden. Er wordt wel gepreciseerd dat het verzekeren van de samenhang in de ontwikkelingsschets niet betekent dat bij onverhoopte vertraging in de uitvoering van één van de projecten dit ook leidt tot vertraging of stilstand van de overige projecten.

De heer Leo baron Delwaide herhaalt dat nu alle studies uitgevoerd zijn en dat er nu kan onderhandeld worden met Nederland over een verdrag. In dat verdrag moeten duidelijke afspraken gemaakt worden, niet alleen over het verdiepen en verruimen van de vaarweg, maar ook over de instandhoudingsdoelen. Die zijn immers nog niet vastgesteld, maar dat kan op relatief korte termijn. Beide administraties zouden zo snel mogelijk moeten overleggen. Professor Patrick Meire heeft gisteren al gezegd dat er op de linkeroever van de Schelde toonaangevend werk is verricht op vlak van de instandhoudingsdoelen. Hij hoopt dat de vertegenwoordigers van het Vlaamse volk ondertussen de discussies kunnen voeren tussen diegenen die begaan zijn met de natuur en zij die begaan zijn met de landbouw. Dat mag geen excuus zijn om de verdieping uit te stellen.

II.2. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Jan Peumans is ervan overtuigd dat het dossier niet rond zal zijn in 2007. De Vlaamse juridische procedure zal vermoedelijk 18 maanden duren. De Nederlandse wellicht dubbel zo lang.

Vervolgens merkt de heer Jan Peumans op dat niemand het heeft over de complementariteit met de haven van Zeebrugge.

Ten slotte vraagt de spreker zich af of we over dertig jaar nog in staat zullen zijn de wereldwijde logistieke ontwikkelingen te volgen. In 2001 hebben een aantal containerbedrijven Rotterdam de rug toegekeerd omdat de haven er te groot aan het worden was. Hij vindt het gepast enkele kritische bedenkingen te maken bij de gewenste ontwikkelingen.

De heer Leo baron Delwaide antwoordt dat beslissen de Schelde te verdiepen om vervolgens alles over te laten aan de nationale wetgeving ertoe zal leiden dat het dossier pas in 2015 rond zal zijn.

De melding uit Nederland dat alles rond zal zijn in 2009 of 2010, is voor Antwerpen om twee redenen onaanvaardbaar: 2010 is te laat om nog klanten naar Antwerpen te lokken en het biedt evenmin rechtszekerheid. De haven moet zijn klanten duidelijk kunnen informeren over de toestand. Antwerpen is spectaculair gegroeid sedert 1995 dankzij het verdrag met Nederland dat een groeiperspectief bood. Als Antwerpen geen groeiperspectief kan bieden, komt zijn toekomst als wereldhaven in het gedrang.

Vervolgens benadrukt de heer Leo baron Delwaide dat de haven van Antwerpen nooit stappen heeft gezet die ingaan tegen de belangen van Zeebrugge. Antwerpen stemde indertijd in met de bouw van het Albert II-dok. Antwerpen heeft het 55-voetprogramma zelfs verdedigd. De haven van Antwerpen is overtuigd van de complementariteit. Belangrijk is wel dat de complementariteit niet kan worden opgelegd door de overheid. Het enige wat de overheid kan doen is de markt alle mogelijkheden bieden. De spreker is zelfs verheugd dat de belangrijkste rederij ter wereld Maersk beslist heeft om van de Flanders Container Terminal in Zeebrugge de belangrijkste hub te maken. Antwerpen verliest daardoor wel 500.000 containers, maar de vraag is zodanig groot dat het verlies onmiddellijk zal goedgemaakt worden.

Niets staat vast in de scheepvaartsector. Elke rederij reageert anders. Een rederij zal niet automatisch voor Zeebrugge kiezen vanwege de gunstige nautische aspecten. In 1995 leek men ervan overtuigd dat Antwerpen geen toekomst meer had. Grote zeeschepen kunnen immers veel makkelijker aanleggen in een kusthaven. Ze hoeven de Schelde niet op te varen, geen loods aan boord te nemen, enzovoort. Antwerpen en Hamburg liggen beide landinwaarts en zijn respectievelijk de derde en de tweede grootste containerhaven in Europa. Antwerpen moest dit jaar meer dan 1 miljoen containers weigeren wegens oververzadiging als gevolg van de vertraging aan het Deurganckdok. De complementariteit moet voor de heer Leo baron Delwaide. Antwerpen wijst reders geregeld op de nautische voordelen van Zeebrugge. Vlaanderen beschikt over een onbeperkt toegankelijke kusthaven en een landinwaarts gelegen haven. Landinwaartsgelegen havens zijn succesvol omdat transport over land veel duurder is dan transport over zee. Een container van Antwerpen naar München vervoeren is duurder dan een container van Hong Kong naar Antwerpen varen.

De heer Leo baron Delwaide waarschuwt voor een DHL-reactie. Vlaanderen moet zijn troefkaart behouden gezien de druk op de werkgelegenheid. De maatschappelijke kosten-batenanalyse door het Nederlandse Centrale Planbureau toont aan dat Antwerpen de kans moet krijgen vooruit te gaan.

De heer Eddy Bruyninckx stelt dat in de maatschappelijke kosten-batenanalyse bevestigd is geworden dat Zeebrugge complementair is en aanvullend een eigen autonome rol heeft, maar nooit Antwerpen kan vervangen. Als de rol van Antwerpen zal worden overgenomen, zal dat niet gebeuren door de haven van Vlissingen of die van Zeebrugge, maar door die van Rotterdam. Dat wordt helemaal gedragen door het concept van het natuurlijke achterland. De maatschappelijke baten zijn vooral diegene die worden gemaakt op basis van de voor de verladers goedkopere afstand. Ook dat aspect wordt in de kosten-batenanalyse perfect geïllustreerd en ondersteund.

De heer Leo baron Delwaide vult aan dat er een plan bestaat om in Vlissingen een belangrijke containerterminal te bouwen. Dat is geen probleem. Een kusthaven vormt een complement, maar kan nooit een vervanging vormen. Havens zoals Antwerpen en Rotterdam kunnen nooit worden vervangen. Er kunnen havens bijkomen, onder meer Vlissingen, Zeebrugge en Amsterdam, maar die zullen nooit Antwerpen kunnen vervangen. Men moet goed voor ogen houden dat die complementariteit bestaat, maar geen alternatief is.

De heer André Denys is gecharmeerd door het enthousiasme waarmee de havenschepen Delwaide zijn verhaal brengt. Dat staat in schril contrast met de afwezigheid van de havengemeenschap van Gent, die uitgenodigd was. Hij betreurt ten zeerste dat die niet aanwezig is. Er bestaat complementariteit tussen de zeehaven Zeebrugge en de landhaven Antwerpen, maar er is nog een derde Scheldehaven, weliswaar van een ander type (meer industrieel gebonden). Hij gelooft niet dat er iemand in het parlement tegen de verdieping is of niet wil dat dit zo vlug mogelijk moet gebeuren. Men beseft zeer goed wat de inzet is.

De heer André Denys heeft geleerd dat er naast de procedures nog twee zaken van belang zijn. Ten eerste is er een verschil tussen de Nederlandse en de Vlaamse procedure. Vlaanderen kan nagaan hoe de Vlaamse procedure zo kort mogelijk kan worden gemaakt. Het zou goed zijn dat de juridische dienst van het Vlaams Parlement de commissieleden een juridische nota bezorgt omtrent de mogelijkheden om de procedure voor grote werken zo kort mogelijk te maken (*Instemming van de commissie*).

Ten tweede is er niet alleen de procedure voor het wettelijke kader, maar er zijn ook de beroepsmogelijkheden. Dat is het meest gevaarlijke. Zorgen voor het grootste maatschappelijke draagvlak is de beste manier om de risico's op beroepsprocedures maximaal te vermijden. Het grootste maatschappelijke draagvlak bestaat niet alleen uit de economische belangen van de Antwerpse haven, maar ook uit onder meer de discussie tussen landbouw en natuur. Als men een groot maatschappelijk draagvlak wil hebben, moet men daarmee rekening houden. De heer André Denys heeft soms de indruk dat de Antwerpse havengemeenschap te uitsluitend denkt in de richting van de havenbelangen. Enthousiasme is goed, maar het is nodig om ook rekening te houden met de discussie tussen landbouw en natuur. De landbouworganisaties denken mee over de manier waarop de verdieping kan worden gerealiseerd, maar ze vragen alleen om rekening te houden met hun opmerkingen en die ten minste te onderzoeken. Doet de haven dat voldoende? Houdt men ermee rekening en op welke wijze zal men meewerken om een oplossing te vinden?

De heer Frans Wymeersch stelt vast dat er in het dossier in feite twee verschillende zaken zijn: enerzijds de uitdieping van de Schelde, die levensnoodzakelijk is voor de Antwerpse haven maar ook voor het hele hinterland en ver daarbuiten, en anderzijds het veiligheidsaspect en daaraan gekoppeld het natuurlijkheidsaspect. Uit de hoorzitting van gisteren is gebleken en het staat ook in het dossier dat de uitdieping van de Schelde geen zware significante repercussies heeft op de natuurlijkheid (de habitat- en vogelrichtlijn). Hij stelt vast dat men vandaag wordt geconfronteerd met het feit dat de levensnoodzakelijke uitdieping van de Schelde verdronken wordt in het dossier van de natuurlijkheid. Is de havenschepen het ermee eens om de drie pijlers (toegankelijkheid, veiligheid en natuurlijkheid), die in het verleden aan elkaar gekoppeld zijn vanwege hun noodzakelijkheid, moeten worden losgekoppeld en dat men zo snel mogelijk in overeenkomst met Nederland de levensnoodzakelijke stap van de veiligheid moet realiseren en dat men daarnaast bekijkt in hoeverre het aspect natuurlijkheid en veiligheid aan elkaar moeten worden gekoppeld?

De bouw van de stormvloedkering komt in eerste instantie niet voor in de plannen voor, maar Pro-Ses is er bijna zeker van dat die binnen afzienbare tijd toch moet worden gebouwd. Kan de strategie worden gevolgd dat eerst de uitdieping van de Schelde wordt gerealiseerd en dat nadien in het kader van natuurlijkheid wordt gekeken waar er iets moet gebeuren? Gezien de natuurlijke evolutie van het Schelde-estuarium zal dat moeten gebeuren, maar de actoren op het terrein (natuurverenigingen en landbouwers) moeten daarover gezamenlijk overeenstemming bereiken. Dat heeft in feite niets met de uitdieping van de Schelde te maken. Is men het ermee eens dat men overgaat tot deze strategie? Hoe staat de Antwerpse havengemeenschap tegenover een versnelde optie van de bouw van een stormstuw en in hoeverre heeft dat invloed op de toegankelijkheid van de Antwerpse haven?

De heer Leo baron Delwaide heeft de indruk dat de opmerkingen van de heer André Denys en die van de heer Frans Wymeersch heel complementair zijn. Hij stelt dat de bedoeling van zijn tussenkomst was om duidelijk te maken dat de havengemeenschap al jaren op een loyale en efficiente manier heeft meegewerkt met alle inspanningen van het Vlaams Parlement om, in een goede samenwerking met Nederland, te komen tot een evenwichtige ontwikkeling van de Schelde, rekening houdend met de drie pijlers (veiligheid, natuurlijkheid en toegankelijkheid), zoals het parlement in 2001 heel duidelijk heeft gezegd. Daaraan werden ook de pijlers sport en recreatie toegevoegd. Er waren toen vier opties. De private haven is nog altijd terecht voorstander van de maximalistische visie want er is een enorme stijging in de grootte van de schepen. De heer Jan Penris heeft trouwens al herhaaldelijk in de gemeenteraad van Antwerpen gezegd dat de haven te minimalistisch is en meer had moeten

vragen. Er is toen niet het onderste uit de kan gehaald omdat men dacht dat het sneller zou gaan, maar vooral omdat men voluit wou gaan voor de doelstellingen van het Vlaams Parlement met een samenhang tussen veiligheid en natuurlijkheid.

De havenkringen hebben ook moeten beseffen dat ze niet alleen haven- of betonbaronnen zijn en dat ze niet enkel oog moeten hebben voor het economisch rendement. Op de Linkeroever is men daar overigens niet onverdeeld gelukkig mee. De havengemeenschap heeft inspanningen gedaan om zo goed mogelijk overeen te komen met natuur en landbouw en wil daarmee overleggen. Een haven is een bron van welvaart maar het maatschappelijk draagvlak daarvoor moet zo groot mogelijk zijn. Inmiddels hebben de maatschappelijke kosten-batenanalyse en de strategische milieu-effectenrapportage aangetoond dat de verdieping op zich het milieu geen verdere schade toebrengt.

Nu een aanzienlijk deel van het werk gedaan, is er in Vlaanderen een maatschappelijk debat ontstaan om de standpunten van landbouw en milieu in overeenstemming te brengen. De heer Leo baron Delwaide vraagt dat er een verantwoorde samenhang blijft tussen de drie pijlers: natuurlijkheid, veiligheid en toegankelijkheid. Er moet nu met de Nederlandse regering afgesproken worden dat er een verdrag wordt gesloten, waarin dat uitdrukkelijk wordt gestipuleerd. Intussen moeten de vertegenwoordigers van landbouw- en milieuorganisaties de nodige overeenstemming tot stand brengen opdat de door de ontwikkelingsschets gesuggereerde maatregelen zo veel en zo snel mogelijk kunnen worden uitgevoerd. Het is dus helemaal niet de bedoeling om landbouw en milieu opzij te laten zetten. Maar er moet wel voortgang worden gemaakt. In dit cruciale dossier moet de cliënten van de Antwerpse havengemeenschap rechtszekerheid worden geboden.

Mevrouw Annick De Ridder merkt de bekommernis om een spoedige procedure. Zij vraagt de heer Leo baron Delwaide of hij heil ziet in projectwetgeving, niet alleen in de interne wetgeving maar ook met betrekking tot het verdragrechtelijke aspect, om een noodprocedure achteraf te vermijden. Ze wil ook weten of er cijfers bestaan over het verlies van trafiek ten gevolge van het uitstel van de verdieping van 2007 naar 2008, 2009 of 2010.

De heer Frans Peeters vindt het normaal dat er een langetermijnvisie wordt verwacht. Hij wil ook graag weten hoe groot het verlies van trafiek zou zijn als de verdieping van de Schelde langer wordt uitgesteld. De Antwerpse havengemeenschap is voorlopig tevreden met een verdieping tot 13,1 meter. Het Centraal Planbureau voorziet dat de trafiek na de uitdieping aanvankelijk zal toenemen, maar na enkele jaren opnieuw zal verminderen. Wanneer zal er een nieuwe vraag tot verdieping van de Schelde komen?

De heer Leo baron Delwaide acht zich niet voldoende technisch onderlegd om zich uit te spreken over de procedures. Als men sneller vooruit wil gaan, moet er een verdrag komen, maar dat is specialistenwerk. Een juridisch team laat zich momenteel in met het voorbereiden van de technische kwesties.

Het Nederlandse Centraal Planbureau heeft aangetoond dat een verruiming van de vaarweg tot 13,1 meter op korte termijn leidt tot een marktaandeelwinst voor Antwerpen van 3 tot 4 procentpunten: van 21 procent in 2001 tot 24 of 25 procent in 2012. Op lange termijn loopt, door de steeds groter wordende schepen, het marktaandeel van Antwerpen weer terug tot ongeveer zijn huidig niveau. Als er niets gebeurt, gaan alle voordelen naar Rotterdam. Het marktaandeel in de containeroverslag daalt dan van 21 procent in 2001 tot 13 à 15 procent in 2030. Zonder Scheldeverdieping wordt Antwerpen een tweederangshaven.

De heer Leo baron Delwaide zal overigens nooit ophouden verdiepingen te vragen. De schepen worden immers alsmaar groter. Bovendien bepaalt artikel 113 van de Wener Slotakte, een onderdeel van de Scheidingsverdragen van 1839, dat België te allen tijde de bodem van de rivier zal kunnen aanpassen aan de noodwendigheden van handel en scheepvaart, overigens op kosten van de oeverstaat. De Nederlandse stelling dat het

hier louter goodwill van onze noorderburen betreft, wordt in de praktijk de jongste weken hoe langer hoe meer verlaten: de verdragsteksten zijn duidelijk. Baron Delwaide zal voorlopig de vlag al even uithangen als de verdieping tot 13,1 meter een feit is.

De heer Eddy Bruyninckx vult in dit verband aan dat men op dit moment samen met de Vlaamse administratie bekijkt hoe men, buiten de verdieping, met aanvullende maatregelen groter vaarcomfort en een breder vaarvenster kan bewerkstelligen.

II.3. Toelichting door de natuur- en milieubeweging

De heer Peter Symens, woordvoerder BBL/Natuurpunt, herinnert eraan dat de Vlaamse en Nederlandse milieubewegingen reeds bij de totstandkoming van de LTV hun uitgangspunten en visies over de toekomst van de Schelde toegelicht hebben in het Vlaams Parlement. Samengevat hebben zij toen reeds gepleit voor een integrale en samenhangende aanpak rond de hoogst prioritaire problemen van het Schelde-estuarium, met name toegankelijkheid, veiligheid en natuurlijkheid. Cruciaal in hun visie stonden het behoud van het meergeulensysteem en besluitvorming conform de bepalingen van de vogel- en habitatrichtlijn. Ondertussen hebben de Vlaamse en Nederlandse milieubewegingen hun gezamenlijke visie op het Schelde-estuarium verder uitgewerkt en onderbouwd in de brochure *De Schelde Natuurlijk! Visie op een duurzaam en natuurlijk Schelde-estuarium*.

Vandaag ligt een pakket van maatregelen voor dat een eerste invulling moet geven aan de Langeteremijnvisie (LTV). De natuur- en milieubeweging heeft door deel te nemen aan het OAP en aan verscheidene werkgroepen binnen ProSes getracht om constructief en oplossingsgericht mede gestalte te geven aan dat pakket. De manier waarop gewerkt werd binnen ProSes is volgens de spreker volledig conform aan de afspraken die eerder reeds gemaakt waren over de LTV. In de schoot van ProSes werd veel onderzoek uitgevoerd, dat soms baanbrekend was, bijvoorbeeld met betrekking tot de morfologie van het estuarium. Maar wegens het krappe tijdschema beperken de conclusies van deze onderbouwende studies zich tot het strategisch niveau en bestaan er heden nog tal van onduidelijkheden en onzekerheden. Die hoeven echter niet sowieso voor vertraging in het proces te zorgen, maar hun erkenning is wel cruciaal om een rechtszekere besluitvorming te kunnen garanderen.

Wat de toegankelijkheid betreft, liet de natuur- en milieubeweging reeds eerder verstaan dat zij de economische noodzaak van een betere toegankelijkheid tot de haven van Antwerpen niet betwist. De maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) is in deze duidelijk. De voorwaarden die de natuur- en milieubeweging telkens naar voren schoof, zijn: een verdere verruiming van de vaargeul mag niet leiden tot een aantasting van het meergeulensysteem; de economische en ecologische belangen dienen op een evenwaardige manier afgewogen te worden. De besluitvorming dient dan ook te gebeuren conform het beleidskader van de vogel- en habitatrichtlijn en te passen in een samenhangend besluit over de LTV.

Uit alle studies vandaag blijkt dat de voorgestelde verdieping kan, op voorwaarde dat volgende mitigerende maatregelen worden uitgevoerd: er wordt een robuust maatregelenpakket voor estuariene natuurontwikkeling uitgevoerd; er wordt een alternatieve bagger- en stortstrategie ontwikkeld en in praktijk gebracht. Immers, er is aangetoond dat verdiepen wel degelijk een negatieve impact heeft op het estuarium. Tevens is berekend dat een alternatieve stortstrategie positieve effecten met zich mee kan brengen die van dezelfde grootteorde zijn als de negatieve impact van de verdieping. Binnen de huidige stand van het morfologisch onderzoek en de impactstudies blijven echter grote onzekerheden bestaan. De gebruikte modellen zijn te weinig gekalibreerd en gevalideerd om alle gevolgen naadloos te kunnen voorspellen. De verhoopte resultaten van het alternatief baggeren en storten zijn nog steeds onzeker; men bevindt zich immers nog in een proeffase. Door het ontbreken van de concrete instandhoudingsdoelstellingen is bovendien het inschatten van de significantie niet mogelijk. Voorts is de impact van de verbreding van de vaargeul ten noorden van Antwerpen op de Speciale Beschermingszones in de Zeeschelde niet ten gronde onderzocht. De combinatie van de genoemde mitigerende maatregelen biedt dan ook binnen het voorzorgsprincipe het enige antwoord op de onzekerheden omtrent de morfologische en ecologische gevolgen van de verdieping. Kortom, de rechtszekerheid

van de verdieping is en blijft volledig afhankelijk van de extra ruimte die de rivier wordt toegemeten in een integrale besluitvorming.

De noodzaak aan een betere veiligheid tegen overstromen in het Scheldebekken is ondertussen voldoende bekend en werd door de natuur- en milieubeweging reeds herhaaldelijk naar voren geschoven. Ook deze problematiek vereist een aanpak die past binnen het integraal waterbeleid dat uitgaat van het multifunctionele karakter van de Schelde, en daarom pleit de beweging voor een multifunctionele aanpak waarbij ruimte voor water gecombineerd wordt met ruimte voor de rivier.

Onderzoeken tonen aan dat ook hier het geven van bijkomende ruimte aan de rivier het meeste soelaas biedt. De beste kosten-batenverhouding wordt verkregen door een combinatie van lokale dijkverhogingen en de aanleg van GOG's. De baten van deze GOG's kunnen voorts nog aanzienlijk verhoogd worden door natuurinrichting (GGG's en wetlands). Dit scenario heeft ontegensprekelijk de snelste terugverdientijd. Deze aanpak geeft voorts een rechtstreekse invulling aan het principe van zuinig ruimtegebruik. De nodige ruimte voor water wordt tevens benut als ruimte voor natuur en milieu, en doet tegelijkertijd ook dienst als de nodige mitigatie voor de verruiming van de vaargeul.

In de huidige schets ontbreken echter wel nog steeds een concretisering van de afbakening van de gebieden, van de inrichtingscondities en van de timing van uitvoering. Deze onduidelijkheid zorgt mede voor grote onrust en ondermijnt de draagvlakvorming. Buiten de actoren die deelgenomen hebben aan ProSes wordt soms gepleit voor de aanleg van een stormstuw. De natuur- en milieubeweging is tegen de aanleg van een stormstuw in deze fase. Zulke stuw is immers een monofunctionele oplossing en biedt niets voor de andere doelstellingen van de overeengekomen LTV. Uit het onderzoek is verder gebleken dat ze een erg slechte kosten-baten saldo heeft. Ten slotte moet gezegd worden dat een stormstuw de problemen enerzijds maar gedeeltelijk oplost (wat moet er gebeuren met het waswater?) en anderzijds de problemen grotendeels verlegt naar de bijrivieren en het hinterland.

Wat de natuurlijkheid betreft, is het uitgangspunt van de overeengekomen LTV dat tegen 2030 het estuarien ecosysteem gezond en dynamisch is. Juridisch vertaalt zich dat in een gunstige staat van instandhouding zoals bedoeld onder de Europese vogel- en habitatrichtlijn, en in een goede ecologische staat zoals bedoeld in de kaderrichtlijn water. De natuur- en milieubeweging wijst erop dat herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden in het estuarium om een gezond en robuust ecosysteem te creëren, niet alleen een juridisch vereiste is, maar bovendien een absolute noodzaak als drager voor andere functies, bijvoorbeeld de functie toegankelijkheid. Daarbij wijzen we nogmaals op het multifunctionele karakter van deze natuurontwikkeling inzake waterberging, denitrificatie, mitigatie voor verdiepingswerken, recreatie, enzovoort.

Uit alle onderzoeken binnen ProSes is ontegensprekelijk gebleken dat het estuarium zich vandaag in een ongunstige staat van instandhouding bevindt. Bovendien gaat deze neerwaartse trend nog door. Dit brengt met zich mee dat louter behoud geen optie is en dat het herstel van de natuur een onoverkomelijk noodzaak is, zelfs onafhankelijk van verdere verdieping of andere maatregelen.

Ondertussen is ook duidelijk dat het voorgestelde basispakket inzake natuurmaatregelen van de ontwikkelingsschets 2010 niet zal volstaan om de doelstellingen van de LTV te halen (zie het rapport van professor Patrick Meire en het Instituut voor Natuurbehoud). Het Nederlandse onderdeel van het natuurontwikkelingsplan is kwantitatief en kwalitatief ruim onvoldoende. In Vlaanderen ligt de situatie anders. Er is de grootste onduidelijkheid over de kwaliteit van het Vlaamse pakket, maar kwantitatief biedt het perspectief onder een aantal voorwaarden.

Hij meent dat er in het besluit dringend garanties moeten worden opgenomen over de afbakening, de wijze van inrichting, de ruimtelijke verankering, de timing en de financiering, ook inzake de natuurmaatregelen.

Er is een hele lijst van projecten, maar hij beperkt zich tot de voornaamste.

Voor het Zwin werd door de Internationale Zwincommissie een uitbreiding met 25 procent voorgesteld. Dat komt neer op een uitbreiding met 120 hectare door ontpoldering. Dit project is technisch en juridisch noodzakelijk om de instand-

houding van de beschermingszone het Zwin te garanderen ondanks de verzanding. Het biedt op zich geen meerwaarde. Om een meerwaarde te realiseren is een uitbreiding met 50 procent, dus met 240 hectare noodzakelijk. Ook deze mogelijkheid werd door de Zwincommissie in al zijn aspecten onderzocht.

Het Zwin geniet een grote maatschappelijke erkenning in Vlaanderen. Het reservaat is echter aan het degraderen. Het is verouderd als toeristische trekpleister, want het voldoet niet meer aan de vereisten van een modern natuureducatief centrum. Er bestaan plannen om het park te vernieuwen. Wij pleiten voor een koppeling van de vernieuwing aan de uitbreiding. Zo kan niet alleen een grensoverschrijdend reservaat van internationale allure worden gerealiseerd, maar wordt het Zwin ook hersteld als een van de hoofdtroeven van het toeristisch netwerk aan onze oostkust.

Rond het project Groot-Saeftinghe is er nog heel wat discussie. Volgens hem ontbreekt het maatschappelijk draagvlak nog. Hij stelt dat dit niet louter als een natuurproject mag worden gezien. Het is ook de enige locatie ten noorden van Antwerpen waar men water kan bergen ter beveiliging van Antwerpen. Hij merkt op dat het project ook naar voren wordt geschoven binnen het strategisch plan Linker-Scheldeoever. De natuurontwikkeling wordt gezien als noodzakelijk om de verdere ontwikkelingskansen van de haven van Antwerpen op lange termijn veilig te stellen.

De Durmevallei heeft volgens hem enorme natuurpotenties. De ontwikkelingsschets doet daarover een aantal uitspraken, maar blijft heel onduidelijk. Er is geen enkele indicatie over de aard en de omvang van dat project. De natuurbeweging vraagt hier in de eerste plaats duidelijkheid. Elke poging om een draagvlak voor dit project te creëren wordt door die onduidelijkheid immers ondermijnd.

De Kalkense meersen zijn nu reeds voor een groot deel een erkend natuurreservaat. Een verdere uitbreiding van de inrichting van dat gebied als wetland levert volgens hem niet alleen een meerwaarde op voor de natuur, maar kan ook een cruciale rol spelen in de oplossing van de lokale waterproblematiek, door de berging, niet van het Scheldewater, maar van het water uit het achterland.

Verder zitten er in het NOP nog een aantal bijkomende maatregelen waarvan sommige niets wezenlijks opbrengen, tenzij het opleggen van een beschermend statuut. De heer Peter Symens is voorstander van deze maatregelen, maar de effectieve natuurwinst is volgens hem beperkt.

In het kader van het Sigmaplan is er ook sprake van de aanleg van een aantal overstromingsgebieden die een natuurinrichting zouden krijgen. Hij ziet dit als een kans, maar hij vraagt meer duidelijkheid. Er is sprake van 15.000 hectare potentiële overstromingsgebieden. Hij wil weten over welke gebieden het gaat, wat de plannen zijn inzake natuurinrichting en wat de gevolgen zijn voor het landgebruik. Niet alle overstromingsgebieden zullen volwaardige natuurgebieden worden. Dat is trouwens ook niet de vraag van de natuurorganisaties.

De invulling van al deze projecten volstaat volgens hem als toepassing van het voorzorgsprincipe in functie van de verdieping. Dat neemt volgens hem niet weg dat nauwkeurige ecologische en morfologische monitoring een absolute vereiste blijft om onverwachte effecten tijdig te kunnen detecteren en opvangen. De monitoring is volgens hem ook noodzakelijk om te kunnen inschatten in welke mate het natuurpakket een bijdrage levert aan het bereiken van het einddoel van die langetermijnvisie.

Volgens hem is het noodzakelijk instandhoudingsdoelstellingen op te stellen en een beter inzicht te verwerven in morfologische en ecologische processen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn ook noodzakelijk voor het maatschappelijk debat en voor de transparantie. Zo kan men aan het publiek uitleggen hoe men concreet kan voldoen aan de vereisten van het natuurbeleid en hoe het principe van een goed functionerend en dynamisch ecosysteem in de praktijk kan worden omgezet. Hij was het gisteren eens met het verhaal van de heer Patrick Meire, maar hij beseft dat dit op zich zeer moeilijk maatschappelijk te vertalen is.

Hij besluit dat de integrale aanpak eigenlijk draait rond het basisconcept ruimte. Er is ruimte nodig voor de rivier als mitigatie voor de verruiming van de vaargeul en omwille van de rechtszekerheid om die verruiming te kunnen realiseren op korte termijn.

Uit de tussenkomst van de vorige spreker maakt hij op dat de ruimte voor de rivier ook noodzakelijk is om alle economische belangen die op lange termijn aan de Schelde verbonden zijn, veilig te stellen.

Deze ruimte voor de rivier is nodig om komaf te maken met het huidige grote risico op overstromingen. Ten slotte is die ruimte ook nodig om de huidige negatieve trend in het ecosysteem om te buigen en zo de duurzame instandhouding conform het Europese natuur- en waterbeleid te bewerkstelligen.

De integrale aanpak staat volgens hem garant voor een win-winsituatie voor de vooropgestelde doelstellingen. Uiteraard ligt de ruimte in het overvolle Vlaanderen niet voor het grijpen. Er zijn echter heel wat kaders voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen. De nieuwe ruimteclaims die in deze ontwikkelingsschets naar voren worden geschoven, moeten volgens hem rechtstreeks en volledig in rekening worden gebracht in de gehanteerde ruimtebalans. Ze moeten ook direct geïntegreerd worden in de vooropgestelde ruimtelijke afbakeningen van de agrarische en de natuurlijke structuren.

In Vlaanderen bestaan er afspraken over 38.000 hectare bijkomende natuurgebieden. Als men er zelfs niet in slaagt om 2.000 hectare natuurgebieden te realiseren wanneer een dergelijk hoog economisch en veiligheidsbelang op het spel staan, dan staat de geloofwaardigheid van het hele ruimtelijk beleid op het spel.

De milieubeweging heeft er herhaaldelijk op gewezen dat er een belangrijk vierde luik ontbreekt, namelijk het flankerend beleid, onder meer inzake de landbouw. Daarmee bedoelt hij niet alleen het flankerend beleid om met de individuele landbouwer tot een akkoord te kunnen komen, maar ook het maken van ruimtelijke afspraken. Hij meent dat het niet zijn taak is om aan te geven hoe het flankerend beleid eruit moet zien. Hij hoopt dat de volgende sprekers hierover meer duidelijkheid kunnen brengen.

De milieubeweging vraagt dat de samenhang en het integrale karakter van het besluit gewaarborgd worden door te waken over de gelijktijdigheid van de besluitvorming rond de drie hoofdthema's. Ze vraagt ook dat er aan alle actoren voldoende rechtszekerheid wordt geboden. Dat betekent vooral dat de Europese vogel- en habitatrichtlijn correct en volledig moeten worden nageleefd. Ze vraagt garanties voor de volledige en gelijktijdige uitvoering van alle maatregelen in het besluit. Dat betekent onder meer de koppeling van de vergunningen voor de verdieping aan de opstart van de werken voor de natuurinrichtingsprojecten die niet rechtstreeks gekoppeld zijn aan het Sigmaplan. Ze vraagt ook een verduidelijking van het Sigmaplan. Over welke gebieden gaat het? Er zijn blijkbaar dertien GOG's, waarvan twaalf uitgevoerd en een dertiende in overweging. Waar komt het veertiende, vijftiende en zestiende? De natuurbeweging vraagt prioriteit voor de inrichting van die gebieden waar er effectief natuurwinst kan worden gerealiseerd. Ze vraagt ook dat er dringend werk zou worden gemaakt van de definiering van eenduidige, transparante en bindende instandhoudingsdoelstellingen. Dit is nodig om het maatschappelijk debat over de verhouding natuur en landbouw en de verhouding natuur en haven tot een goed einde te kunnen brengen. Ten slotte vraagt de milieubeweging ook dat er dringend werk zou worden gemaakt van flankerende maatregelen.

II.4. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Bart Martens verwijst naar het pleidooi van de milieubeweging voor gelijktijdige besluitvorming rond de drie pijlers. Hij meent te weten dat die integraliteit zeker door niemand aangevochten wordt, maar stelt zich toch vragen bij de verklaring van de heer Peter Symens waarin die stelde dat gelijktijdig met de verdieping werk moet gemaakt worden van een robuust maatregelenpakket. Hij wil graag weten wat die gelijktijdigheid precies inhoudt en of hiermee gelijktijdige besluitvoering dan wel uitvoering bedoeld wordt, en hoe het Europese Hof van Justitie daar tegenover staat?

De heer Peter Symens antwoordt hierop dat een besluitvorming verwacht wordt waarin alle maatregelen vastgelegd worden, maar dat hij zeker geen vragende partij is voor de gelijktijdige uitvoering. Immers, alle verschillende aspecten hebben elk hun eigen procedure: het kan geenszins de bedoeling zijn het hele plan te gijzelen in een procedureslag. Toch denkt hij dat moet gestreefd

worden naar een maximale koppeling waar dat kan. Op juridisch vlak hanteert Europa het principe dat schade moet voorkomen worden en zo mogelijk hersteld door mitigatie. In Vlaanderen is enkel en alleen sprake van mitigerende maatregelen. In Nederland daarentegen is er ook sprake van compensatie. Daar is nog steeds een deficit aan compensatie ten gevolge van de vorige verdieping, waarrond nog steeds een discussie is tussen Nederland en Europa. Het komt erop neer de maatregelen uit te voeren vooraleer de negatieve impact zich manifesteert. Juridisch gezien is er dus veel ruimte, omdat tussen de uitvoering en de impact veel tijd ligt. Toch mag niet te veel getreuzeld worden en moeten de procedures voor uitvoering en mitigatie zo mogelijk gekoppeld worden.

De heer Rudi Daems merkt op dat zowel de heer Leo baron Delwaide als de heer Peter Symens verwezen naar de noodzaak van de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen. Hij vraagt of dit een zware klus is die veel tijd vergt. Verder ziet hij een constante in de uiteenzettingen van alle sprekers wat betreft het ontbreken van een voldoende natuurlijkheidsluik aan Nederlandse kant. Hij vraagt naar het standpunt van de Nederlandse milieubeweging en wil weten of er sprake is van twee visies en twee snelheden die zou kunnen uitmonden in een procedureslag.

De heer Peter Symens zegt dat volgens het Europees recht elke lidstaat zijn instandhoudingsdoelstellingen voor juli 2003 moest vastleggen, maar dat geen enkele lidstaat dat ook gedaan heeft. Alle landen gaan heel pragmatisch met de instandhouding om en werken eraan naarmate de noodzaak zich voordoet. In Vlaanderen zijn instandhoudingsdoelstellingen ter beschikking voor de havengebieden van Antwerpen en Zeebrugge. Vlaanderen staat zeer ver in de ontwikkeling van de methodologie en kan hierin een voortrekkersrol spelen. Op die manier schept het zelf precedenten voor Europa, en wordt het niet afhankelijk van precedenten in andere landen. In Nederland zit men nog in het stadium van een oefening voor de bepaling van de instandhoudingsdoelstellingen, maar schuift men toch twee cases naar voren, waardoor de zaak op een jaar rond kan zijn. In Vlaanderen is het nog slechts een kwestie van maanden. Er waren al contacten over de afstemming van de Nederlandse en de Vlaamse methodologie, maar het is niet duidelijk hoe ver men op dit vlak gevorderd is. Het is volgens de spreker zeer belangrijk uit te gaan van de voorbeelden van de havens van Antwerpen en Zeebrugge, en niet van voren af aan te beginnen. Daar zou veel te veel tijd over gaan.

Dat in dit dossier in Nederland weinig aandacht besteed werd aan de natuurlijkheid, is volgens de heer Peter Symens te wijten aan een conflict tussen Zeeland en Den Haag: Zeeland kan geen project starten zo lang er geen toezegging is voor financiële hulp, terwijl Den Haag geen centen geeft voor een project waarvoor geen draagvlak bestaat. Het ging om een echte patstelling, maar uiteindelijk werd het probleem door beide partijen onder ogen gezien, en werd vanuit het OAP een schrijven gericht aan het Rijk om deze vicieuze cirkel te doorbreken. Intussen werd hier gisteren door Huub van Zwam meegedeeld dat hij van Nederland het mandaat heeft gekregen om concreet aan de slag te gaan. Zeeland doet intussen enorme inspanningen om een draagvlak te creëren. De heer Peter Symens hoopt dat dit de zaken niet vertraagt. Hij vindt het belangrijk dat in het besluit een verbintenis opgenomen wordt met de provincie Zeeland dat het Nederlandse natuurluik ook tegen het eind van de tracéwetprocedure een feit zal zijn. De Nederlandse milieubeweging is ervan overtuigd dat de vorige verdieping de doodsteek van het Schelde-estuarium was. Intussen werd dit genuanceerd, maar het blijft een gevoelige zaak. Toch hoeft dit niet noodzakelijk een onoverkomelijk breekpunt te betekenen.

De heer André Denys vindt dat het niet kan dat Vlaanderen moet eisen dat Zeeland werk maakt van de natuurlijkheid. Daardoor wordt volgens hem het hele gegeven op de helling gezet.

De heer Peter Symens zegt dat het om een misverstand gaat: hij heeft immers niet beweerd dat dit een taak voor Vlaanderen zou zijn. Hij wijst erop dat de bevoegdheidsverdeling in Nederland anders ligt. Daar is het de provincie die de pen vasthoudt, terwijl de financiering op rijksniveau ligt, waardoor de hoger aangehaalde vicieuze cirkel kon ontstaan.

Deze uiteenzetting brengt de eerste kritische noot, niet alleen over de natuur maar ook over andere aspecten. Daaruit blijkt volgens *de heer Jan Peumans* een gezond wantrouwen tegenover de administratieve overheden. De overheid is trouwens

een aantal beloften niet nagekomen. Hij heeft de indruk dat de meeste problemen nog zullen veroorzaakt worden door eisen van de vogel- en habitatrichtlijn. Professor Patrick Meire zei eerder in deze hoorzitting dat, als er aan een aantal voorwaarden voldaan is, de verdieping een win-winsituatie kan zijn. Zijn de natuurverenigingen het daarmee eens? Hij heeft de indruk dat de opmerkingen die zij maakten in mei 2001 nu nog gelden.

De heer Peter Symens antwoordt dat de win-win-situatie uit studies blijkt. Er zijn studies die aantonen dat een alternatieve bagger- en stortstrategie soelaas kan bieden. Eigenlijk is de huidige strategie uiterst schadelijk voor het systeem. Een alternatieve strategie veroorzaakt die schade niet en kan daarenboven stromingen sturen en geulen herstellen. De alternatieve bagger- en stortstrategie is echter een onderdeel van een nieuwe visie in ontwikkeling over een alternatief morfologisch beheer. ProSes heeft daar heel hoopvolle studies over gedaan. Dat moet zeker voortgezet worden.

Op het vlak van problemen met Europa is er een beperkte vooruitgang geboekt. Het Deurganckdok heeft ervoor gezorgd dat artikel 6 en de procedure in de wetgeving zijn opgenomen. Ook op het vlak van de afbakening van habitatrichtlijngebieden is er vooruitgang. Door een aantal uitspraken van onder meer het Europees Hof van Justitie is er meer inzicht in de draagwijdte van de richtlijnen.

De heer Ludwig Caluwé bevestigt de bijna mythische schrik van Zeeland voor negatieve gevolgen van een verdieping. Daarom heeft men voor de eerste verdieping natuurcompensaties bedongen. Die maatregelen zijn door Vlaanderen betaald, maar niet uitgevoerd. Vandaar de huidige procedure. Nu blijkt uit het MOnitoring-VErruimingswerken-programma (MOVE) dat de eerste verdieping van de Schelde geen negatieve gevolgen heeft. Ook staat in de MER dat de verruiming van de vaargeul tot 13,10 meter naar verwachting geen significant positieve of negatieve gevolgen zal hebben voor de natuur in de Westerschelde. De heer Ludwig Caluwé betreurt dat de sprekers blijven verwijzen naar de negatieve natuureffecten van de verdieping. Daarmee wordt de negatieve houding in Zeeland gevoed en de discussie bemoeilijkt. Het zou getuigen van goede wil als de natuurverenigingen zouden erkennen dat er geen negatieve effecten zijn van de verdieping. Het is natuurlijk wel nodig om te spreken over hoe de negatieve evoluties in het estuarium kunnen gekeerd worden. Maar dat staat los van de eerste kwestie. Zijn de sprekers daartoe bereid?

De heer Ludwig Caluwé heeft in de pers gelezen dat de natuurverenigingen zullen overgaan tot juridische procedures, als hun standpunt niet volledig gevolgd wordt. Dat is een slechte basis voor onderhandelingen. Het is inderdaad belangrijk dat er voldoende steun wordt gecreëerd, onder meer door flankerend beleid voor de landbouwsector. Een andere mogelijkheid is dat bij de keuze van de natuurprojecten lokale steun gezocht wordt. Hoe denken de sprekers over het initiatief van het landschapspark, waarbij gemeenten in het Schelde-estuarium zelf in hun structuurplannen nieuwe natuur creëren? Kan dat een basis vormen om aan de vereisten te beantwoorden?

De heer Frans Wymeersch vindt dat de milieubewegingen een beetje chantage plegen. Ze dreigen met juridische stappen. Ze willen enkel overstromingsgebieden als die volwaardige natuurgebieden worden. Professor Van Hooydonk betwijfelde gisteren dat de uitdieping van de Schelde een negatieve invloed zou hebben op de uitvoering van de vogel- en habitatrichtlijn, zoals ook door ProSes gesteld werd. Zelfs als het zo zou zijn, is volgens de professor die regelgeving ondergeschikt aan het verdragrechterlijk statuut van de Schelde en de Europese TEN-regelgeving. Hoe denken de natuurverenigingen over die interpretatie?

De natuurverenigingen zijn terecht van in het begin betrokken bij het Overleg Adviserende Partijen (OAP). Is het normaal dat de landbouw, de grote grondgebruikers in dat gebied, daar niet bij betrokken zijn? Uit de hoorzittingen en inspraakprocedures blijkt dat, en dat wordt trouwens bevestigd door de lokale natuurverenigingen, veel waardevolle natuur verloren gaat als men de plannen uitvoert. Hoe denken de sprekers daarover? Tenslotte pleiten de sprekers wel voor de verwezenlijking van 38.000 hectare natuurgebied, zoals overeengekomen in het Vlaamse regeerakkoord, maar zeggen ze niets over de dringende afbakening van de 750.000 hectare agrarisch gebied.

Mevrouw Annick De Ridder wijst de heer Peter Symens erop dat wel onderzoek is verricht naar de gevolgen van de vaargeulverbreding. Volgens dat onderzoek zijn er geen schadelijke gevolgen. Ze vraagt duidelijkheid.

De heer Peter Symens zegt dat naar aanleiding van de vorige beslissing om de Schelde te verdiepen, men ervan uitging dat op basis van de toen best beschikbare kennis en gegevens een areaal slikken en schorren verloren zou gaan. De vogel- en habitatrichtlijn bepaalt dat rekening moet worden gehouden met de best beschikbare kennis en inschatting. Voorts moet aangetoond worden dat er absoluut geen negatieve impact is. Alle experts waren het er toen over eens dat compensaties nodig waren. Het dispuut met Europa wordt op basis van deze gegevens gevoerd.

De heer Peter Symens raadt de leden aan hun licht op te steken bij de mensen van het MOVE-monitoringproject. Zij vragen al vanaf het begin om de methodologie te verfijnen omdat het huidige systeem de doelstellingen wellicht niet zal halen. Dat is nog niet gebeurd.

De heer Peter Symens blijft ervan overtuigd dat negatieve milieueffecten dreigen omdat dat in alle studies wordt bevestigd. De afweging of die negatieve effecten significant zijn, is de volgende stap. Volgens de spreker blijft dit een wankele aangelegenheid zonder instandhoudingsdoelstellingen. Als er geen kader is om uit te maken hoe significant de effecten zijn, gaat Europa ervan uit dat elke impact negatief is. Het grote probleem is dat effecten op het systeem pas na vele jaren de kop opsteken. Een direct causaal verband leggen met de ingreep is daarom complex. Daarom blijven juridische disputen zoals dat tussen Nederland en Europa jarenlang aanslepen. Op één ingreep focussen zal volgens de spreker tot rechtsonzekerheid leiden. Daarom is de heer Peter Symens voorstander van een proactieve en omvattende aanpak om tot een robuuste natuur te komen.

De spreker beslist binnen BBL/Natuurpunt niet of een juridische procedure opgestart zal worden. Hij werkt constructief mee omdat hij voorstander is van de integrale aanpak en heeft steeds gewaarschuwd voor rechtsonzekerheid. Enkel door vooraf overleg te plegen met Europa kan voor rechtszekerheid gezorgd worden. Zonder rechtszekerheid kan om het even wie klacht indienen. De toekomstige opstelling van BBL/Natuurpunt zal afhangen van het uiteindelijke besluit en de evaluatie van het bestuur en de achterban.

De natuurbehoeften in het Schelde-estuarium zijn een Vlaamse bevoegdheid. Vlaanderen beslist over de afbakening, de inrichting en het beheer van de natuurlijke structuur, de grote eenheden natuur, de grote eenheden natuur en ontwikkeling, en de natuurverwevingsgebieden. Vlaanderen is eveneens bevoegd voor de beveiliging tegen overstroming door bevaarbare rivieren. Het Scheldelandschapspark geniet de volle steun van de spreker zolang de daar voorgestelde maatregelen het Vlaamse beleid ondersteunen. Als de gemeenten hopen in de plaats te treden van Vlaanderen, rijst een probleem.

De spreker beschouwt zijn verwijzingen naar de rechtsonzekerheid in de aanpak niet als een vorm van chantage of bedreiging. Hij voegt eraan toe dat hij niet de enige spreker is die er al op heeft gewezen dat de Europese richtlijnen ernstig genomen moeten worden.

De spreker ontkent dat hij niet geïnteresseerd is in GOG's die niet als natuur ingericht worden. Hij is wel degelijk geïnteresseerd in GOG's. In een deel van die gebieden zijn natuurmaatregelen haalbaar. Enkel de maatregelen die bijdragen aan het geheel zijn gewenst. Hij is er wel van overtuigd dat een win-winsituatie mogelijk blijft met de landbouw. De ruimtevereisten vanwege de veiligheid, de robuuste natuur en het natuurbeleid op één en dezelfde oppervlakte realiseren, reduceert de impact op de landbouw.

De heer Peter Symens benadrukt dat niet alle juristen de stelling van professor Eric Van Hooydonk steunen. Op basis van zijn stelling zal de verdieping in 2010 nog niet rond zijn. Het advies van professor Eric Van Hooydonk over de vogel- en habitatrichtijn werd in geen enkele rechterlijke uitspraak gevolgd.

De milieubeweging was van het begin af aan uitgenodigd op het OAP-overleg voor een verkennend gesprek. De milieubeweging heeft van meet af aan gevraagd alle actoren bij het OAP-overleg te betrekken. Het antwoord was dat de Nederlandse vertegenwoordiger namens de grensoverschrijdende landbouwverenigingen sprak. De milieubeweging heeft herhaaldelijk gewezen op de

afwezigheid van de landbouwsector waardoor hun visie op het flankerende beleid onduidelijk bleef. Uiteindelijk is de milieubeweging niet verantwoordelijk voor de samenstelling van het OAP.

Binnen de achterban en de lokale milieubewegingen is er discussie over zaken als de voorgestelde overstromingsgebieden. Vrijwilligers beheren vaak al jaren gebieden uitgaande van de veronderstelling dat het gebied nooit meer onder de invloed van de Schelde zou komen. Als die gebieden opnieuw aan de Schelde worden teruggegeven, moet het beheer anders aangepakt worden, wat niet evident is.

Wat betreft de 38.000 hectare zijn er afspraken bij de milieubeweging en met de landbouwsector, bijvoorbeeld binnen de MiNa-Raad, om er samen naar te streven de afbakening van de agrarische structuur en van het VEN volledig samenlopend en gelijk te doen. Hij is van die visie niet afgeweken. Verder is de vaststelling over de gevolgen van de verbreding vrij laat in het proces gebeurd. Men heeft aan ProSes laten weten dat er daar nog een risico is, maar die heeft nog geen afdoend antwoord gegeven. Er werd gezegd dat dit aspect bestudeerd is door de MER van het Deurganckdok. Die vlag dekt evenwel de lading niet omdat daar wordt gekeken naar een uitdieping tot 12,8 meter en enkel naar een uitdieping en een verbreding van de twee drempels en niet van het hele kanaal. Het is een ingreep die veel kleiner is, in de orde van 2 miljoen kubieke meter zand, terwijl het hier gaat om het baggeren van 7 miljoen kubieke meter. Die onzekerheid moet worden opgelost, maar dat wil niet zeggen dat men opnieuw moet beginnen. Men moet er in het vervolgtracé rekening mee houden. Tot er een rechtszeker definitief besluit van de verdieping of een vergunning van de verdieping kan worden afgeleverd, zal dat aspect grondig moeten worden bekeken. Men kan niet zomaar zeggen dat er geen effecten zijn.

II.5. Uiteenzetting door de landbouworganisaties

De heer Noël Devisch, voorzitter van de Boerenbond, zegt dat, in tegenstelling tot de diverse andere actoren die rechtstreeks of onrechtstreeks bij de ontwikkelingsschets van het Schelde-estuarium betrokken zijn, de Vlaamse landbouw bij het ontstaan van de voorliggende voorstellen tot besluiten niet werd betrokken. De Boerenbond heeft pas een reactie mogen geven toen de documenten klaar waren en heeft niet mogen deelnemen aan het denkproces. De heer Noël Devisch is ontroerd dat zowel de havenschepen als de vertegenwoordiger van de milieubewegingen vinden dat de landbouwsector betrokken had moeten worden, maar dat komt een beetje laat. Ook de heer Huub van Zwam had gisteren geen duidelijk antwoord op de vraag waarom landbouw niet is uitgenodigd. Het is te gemakkelijk om te zeggen dat er een vertegenwoordiger van Zeeland was voor de boeren uit Nederland. Vlaamse boeren hebben ook hun rechten omdat ze grote grondgebruikers zijn. Hij dankt de voorzitter voor de kans om de standpunten van de landbouw naar voren te brengen.

De Boerenbond is er zich goed van bewust dat een uitdieping van de Zeeschelde tot 13,1 m een noodzaak is voor de verdere ontwikkeling van de haven van Antwerpen. Hij staat achter de idee van een verbetering van de toegang tot de Antwerpse zeehaven. De vaststelling is dat de verdieping op zich geen significant negatieve effecten heeft op de natuurlijkheid of de veiligheid. Vooral het verhogen van de veiligheid komt door een andere inschatting. Men wil nu ruimere marges en dat moet bespreekbaar zijn. Men denkt ook dat de zeespiegel wat zal stijgen. Hij heeft begrip voor de optimale veiligheid voor de bevolking.

Vandaar dat de Boerenbond de bouw van een stormvloedkering in Oosterweel een goed idee vond. Daar is echter in de studie niet veel meer op ingegaan. De heer Noël Devisch stelt vast dat de mogelijkheid tot het realiseren van een groots natuurplan binnen het Schelde-estuarium het debat is gaan beheersen. De vraag die eerst werd gesteld, met name hoe men de natuur voordeel kan laten halen uit de nodige beschermingswerken, is omgedraaid. De vraag is nu hoe men de natuurontwikkeling in het Schelde-estuarium maximaal kansen kan geven zonder de bescherming van de burger in gevaar te brengen.

Sprekend in dit verband is het besluit van de maatschappelijke kosten-batenanalyse. Daarin wordt aangedrongen op meer onderzoek in het kader van een combinatie dijkverhoging en inrichting van overstromingsgebieden. Daar wordt echter niet meer op ingegaan. Als men overstromingen wil vermijden, kan men in de eer-

ste plaats het best de dijken verhogen. Men kan andere maatregelen nemen, maar het idee van de dijkverhoging moet minstens onderzocht worden.

Verwarring is troef. Het is een hele klus om zich een weg te banen door al de studies en die op een rijtje te zetten. Men komt tot de conclusie dat men telkens weer andere modellen hanteert en nieuwe voorbeelden aanhaalt. Ter illustratie twee voorbeelden. In de diverse kosten-batenanalyses én in de voorstellen tot besluiten worden iedere keer weer andere overstromingsgebieden aangegeven. De mededeling dat het om een pakket aan voorbeeldprojecten zou gaan, kan ons alleen maar doen besluiten dat men het zelf nog niet goed weet. Er moet toch een keer een synthese worden gemaakt. Wanneer wetenschappers en technici nog niet weten hoe de kosten-batenanalyses in elkaar zitten, hoe kan men dan van het beleid verwachten dat het een correcte beslissing neemt? Ondertussen creëert men wel heel wat onrust in honderden landbouwersgezinnen.

Daarnaast is er de verwarring in de nomenclatuur en inrichting. De ene keer spreekt men over GOG's en GGG's. De andere keer wordt er gesproken over wetlands en ontpoldering. In de ene studie worden alle GOG's omgezet in GGG's en in de andere houdt men ze angstvallig gescheiden. Weet men het zelf wel goed of wil men het minder duidelijk voorstellen om de gemoederen te sussen? Het is maar al te eenvoudig om, zoals in de hoorzittingen gebeurde, te zeggen dat de plaatselijke overheden zelf mogen bepalen wat er concreet zal gebeuren. Dat is een gevaarlijk denkspoor. Hoe kan men tot eerlijke en realistische kosten-batenanalyses komen als men niet weet hoe de plaatselijke overheden dat zullen invullen?

De gevolgen voor de landbouw zijn niet bekend. In de voorstellen van besluiten geeft ProSes onomwonden toe dat de problematiek van de landbouw op zich geen onderwerp is van de ontwikkelingsschets (pagina 20). Dit is verbazend als men weet dat de voorliggende besluiten spreken over 3.000 ha Gecontroleerd Overstromings- en Getijdengebied en nog eens 4.500 ha extra overstromingsgebied om de problematiek van de bovenafvoer op te lossen. Dit alles staat in schril contrast met de gisteren tijdens de hoorzitting door de heer Huub van Zwam nog zo geprezen integrale benadering van de Schelde-estuariumproblematiek. Blijkbaar weet de heer Huub van Zwam niet goed wat zijn eigen diensten in de ontwikkelingsschets neerschreven. Hij is trouwens niet de enige.

Vandaag beseffen alle betrokken partijen zeer goed dat men in de studies geconfronteerd wordt met een zeer grote lacune waardoor het hele project "Ruimte voor de rivier" op losse schroeven komt te staan. Niet voor niets stelt het Overleg Adviserende Partijen van de ontwikkelingsschets vooralsnog alles in het werk om na datum de landbouwgroeperingen bij het overleg te betrekken.

Er zijn een aantal hiaten en die moeten eerst worden opgelost. Er moet duidelijkheid zijn over de juiste ligging van de betrokken gebieden en de te nemen begeleidende maatregelen. Men heeft geen enkel idee van het aantal bedrijven. Men spreekt over oppervlakte, maar men weet niet welke bedrijven erop staan, laat staan de structuur van de bedrijven of de weerslag van grondverlies op bedrijfseconomisch vlak. Als men op een klein gebied 200 tot 300 hectare wegneemt, kan men dat niet zomaar invullen. Er bestaat geen systeem van bedrijfsverplaatsing zoals in Nederland. Er komt een enorme druk op de gronden en op het inkomen van de bedrijfsleiders.

Het is maar al te eenvoudig in de maatschappelijke kosten-batenanalyse te stellen dat natuur de goedkoopste oplossing is om de veiligheid te verhogen, wanneer men nalaat de onteigeningskosten van enkele duizenden hectaren GGG in rekening te brengen. Wat de heer Jos Claessens gisteren tijdens de hoorzitting bij hoog en bij laag volhield, is niet correct. Ik verwijs daarbij onder andere naar pagina 73 van de VITO-studie. Grond in Vlaanderen is schaars en de onttrekking heeft een significante invloed op de ruimtedruk buiten het gebied, deze kost is ook in een maatschappelijke kosten-batenanalyse nochtans van groot belang. Er is nergens sprake van de landbouwkundige en de financiële waardevermindering in de GOG's of wetlands. Wel geeft men toe dat ook die gronden in de loop der jaren hun landbouwkundige waarde zullen verliezen. In geen enkele studie werd rekening gehouden met de druk op de gebieden die grenzen aan de aangeduide overstromingsgebieden.

Er zijn voorbeelden waar wachtbekkens moeten worden gebouwd. Ik verwijs als voorbeeld naar

de potpolder in Kruibeke waar men op zoek is naar enkele tientallen hectaren grond buiten het gebied om aan te leggen als wachtbekken. Het is een enorme lacune om al die zaken niet in rekening te brengen en geen begeleidende maatregelen te nemen.

Deze pijnlijke voorbeelden zijn niet limitatief. Ik denk maar aan de effecten van grondwaterverhoging of verzilting op de omgeving en ook de ontpoldering van de zeer vruchtbare Prosperpolder. Gezien de zeer grote betrokkenheid van de landbouw kan het beleid geen beslissing nemen zonder een duidelijk beeld te hebben van de effecten op de betrokken landbouwgebieden en -bedrijven. In de aanbevelingen staat dat verdergaand multidisciplinair, fundamenteel en empirisch onderzoek evenwel noodzakelijk is om een dergelijke kosten-batenanalyse van nut te kunnen laten zijn voor de onderbouwing van de te maken beleidskeuzes. Wanneer deskundigen zelf het nog niet weten, hoe wil men dan de komende maand het beleid verplichten keuzes te maken?

De verdieping van de Schelde wordt duidelijk als inrijpoort gebruikt voor een hele reeks initiatieven in het kader van natuurontwikkeling. Vanuit natuurhoek wordt de stok van Europa bovengehaald en te pas en ten onpas verwezen naar de habitatrichtlijn. Waar de instandhoudingsdoelstellingen voor het Schelde-estuarium volgens Europa gebaseerd moeten zijn op de aanwezige natuurwaarden op het tijdstip van de aanwijzing van de betrokken gebieden, gaat men in de huidige langetermijnvisie en MER-studie maar liefst 100 jaar terug. Het is maar al te eenvoudig een groen droomlijstje uit te tekenen en zonder enige schroom te stellen dat men tegen 2010 daarvan een derde wil gerealiseerd zien, met de centen van de belastingsbetaler en op de kap van de landbouwer.

Daarom stelt de Boerenbond dat er dient voldaan te worden aan een aantal essentiële voorwaarden alvorens de Vlaamse Regering over het geheel van de voorliggende ontwikkelingsschets een beslissing kan nemen.

In de eerste plaats eist de Boerenbond duidelijkheid over de gevolgen voor de landbouw. De Boerenbond vindt het ongehoord dat wetenschappers en plannenmakers aan het beleid een beslissing vragen terwijl ze zelf stellen dat de effecten op landbouw nog grondig moeten geëvalueerd worden. Er mag geen enkele beleidsbeslissing genomen worden zonder dat het beleid een duidelijk zicht heeft op de effecten van de ingrepen op de landbouw, zowel binnen de beoogde gebieden als in de aanpalende gebieden. De Boerenbond wil ook duidelijkheid over het flankerend beleid.

Ten tweede pleit de Boerenbond voor een uitgewerkt project. Nu duiken steeds nieuwe voorstellen op. Dit is onaanvaardbaar voor een nota die tot doel heeft de overheid te adviseren. Komt daar nog bij dat ook de inrichting van de betrokken gebieden verschilt van studie tot studie. Laat bovendien eerst Europa nu maar eens duidelijk stellen hoeveel hectaren nodig zijn om de nodige natuurcompensaties te realiseren. De Boerenbond dringt aan op één duidelijk voorstel, desnoods met enkele goed uitgewerkte alternatieven. Een voorstel dat dan in zijn geheel en eenduidig getoetst wordt op zijn haalbaarheid en kosten en baten.

Ten derde vraagt de Boerenbond alternatieven te onderzoeken. Op diverse plaatsen wordt verwezen naar de mogelijkheid om technische maatregelen, bijvoorbeeld dijkverhoging, te combineren met het principe van meer ruimte voor de rivier. Deze mogelijke combinatie werd echter nergens degelijk onderzocht, niettegenstaande dit in het besluit van de studie geadviseerd wordt. Daardoor ontstaat een belangrijk hiaat in het hele project. Bovendien wordt op die manier niet bekeken waar zich mogelijkheden aandienen om waardevolle landbouwgronden in het Schelde-estuarium hun functie te laten behouden en toch de nodige veiligheid te garanderen. Er wordt té veel de kaart van natuurcreatie getrokken.

De Boerenbond pleit ook voor meer respect voor de landbouw. De meeste natuurontwikkeling die binnen het Schelde-estuarium voorzien wordt, gebeurt ten koste van de landbouw. Een gedeelte van de betrokken weilanden is nu reeds overstromingsgebied. De betrokken landbouwers hebben ermee leren leven. Nu drijven de plannenmakers zonder veel respect voor het verleden de boeren uit. Waar in een aantal van deze gebieden natuurverenigingen vandaag graag uitpakken met de (recreatieve) natuurwaarde van het gebied, blijkt dit plots allemaal niet meer van tel te zijn en is men alleen uit op gebiedsuitbreiding voor zuivere natuur. De Boerenbond dringt aan op een betere

planmatige aanpak, ook in het kader van de noodzakelijke overstromingsgebieden, die dan veeleer als gecontroleerd overstromingsgebied dan als gecontroleerd gereduceerd getijdengebied kunnen worden ingericht. Op die manier worden meteen de zware kosten voor natuurcreatie teruggedrongen.

De plannenmakers vragen aan de bewindsvoerders om een zeer ruim en onduidelijk plan goed te keuren. Zij wijzen er tijdens de infovergaderingen zelf op dat nog niets vaststaat en dat alles nog lokaal moet ingevuld worden. Volgens de Boerenbond vraagt men dus eigenlijk een blanco cheque voor de gemeenten en plaatselijke natuurorganisaties. Maar wat als de ene lokaal te ver gaat of de andere niet ver genoeg?

De Boerenbond pleit ook voor een realistisch kostenplaatje. Hoe kan men het aan de maatschappij verantwoorden dat de totale kost van de Scheldeverruiming geraamd wordt op 215 miljoen euro en de totale kostprijs voor natuurinrichting op 500 miljoen euro tegen 2010? De Boerenbond stelt zich vragen bij dergelijke hoge investeringen, zeker in een periode van besparingen.

Gelijklopend met het ProSes-project loopt de actualisatie van het Sigmaplan. In de voorstellen van besluiten wordt in de opsomming van de in te richten gebieden verwezen naar de nog in te richten overstromingsgebieden in het kader van de actualisatie van het Sigmaplan. Op die manier laat men de deur open om nog maar eens nieuwe gebieden bij de zaak te betrekken en als natuur in te richten. Anderzijds houdt het Sigmaplan misschien positieve mogelijkheden in, bijvoorbeeld op het vlak van dijkverhoging, waardoor een aantal suggesties opgenomen in ProSes helemaal niet nodig zijn. Het kan dan ook niet dat de overheid vandaag gedwongen wordt een beslissing te nemen in het ProSesdossier terwijl men enkele maanden later het geactualiseerde Sigmaplan op zijn bureau krijgt. De Boerenbond suggereert dan ook geen uitspraak te doen over het ProSesdossier zolang de actualisatie van het Sigmaplan niet klaar is.

De Boerenbond besluit dat niets de Vlaamse Regering ervan weerhoudt eind dit jaar een positieve beslissing te nemen in het kader van de verdere uitdieping van de Schelde. Het is daarbij wel van belang dat de Vlaamse Regering zich beperkt tot een beslissing over de verdere uitdieping van de Schelde op zich. Maar dat is blijkbaar dringend. Gezien duidelijk gesteld wordt dat de voorziene uitdieping op zich geen enkele negatieve invloed heeft op de natuur en de veiligheid en bij een mogelijke goedkeuring van de uitdieping eind dit jaar de werken in het beste geval kunnen starten in 2007, is er tijd om op korte termijn verder te werken aan de aspecten veiligheid en natuur. Vooraleer de werken starten, kan men de studie afwerken.

Een beslissing over het gedeelte “Ruimte voor de rivier” dient de Vlaamse regering uit te stellen tot men een beter zicht heeft op de vraag waar men met de vaag omschreven projecten concreet naar toe wil en wat de gevolgen zijn voor de betrokken actoren zoals landbouw en industrie. In dit kader zal het ook van belang zijn een flankerend beleid voor de betrokken land- en tuinbouwers uit te werken. Op die manier kan de overheid ook beter aansluiten bij de lopende actualisatie van het Sigmaplan.

Wanneer men zich de voorbije jaren de moeite getroostte om vrij lijvige kosten-batenanalyses uit te werken voor de maatschappelijke en natuurkosten, vindt de Boerenbond het niet meer dan logisch deze opdracht ook uit te schrijven voor de land- en tuinbouw als een van de belangrijkste medespelers. Gelijklopend dient ook werk gemaakt van een duidelijke ruimtelijke aanduiding van de als natuur in te richten gebieden met vermelding van de inrichtingsmodaliteiten.

Op basis van de ingewonnen informatie, van een degelijk flankerend beleid en van de bijsturing van de voorliggende plannen kan dan een concreet advies voor het gedeelte “Ruimte voor de rivier” uitgewerkt worden. Gezien de eerste werken pas kunnen van start gaan in 2007, heeft men ruim de tijd om een haalbaar, degelijk en concreet natuurinrichtingsplan uit te werken en voor te leggen aan Europa. Uit de tussenkomst van de heer Jan Strubbe meende de heer Noël Devisch gisteren te kunnen opmaken dat ook AWZ deze visie reeds steunt.

Voor de Boerenbond is het onaanvaardbaar dat de regering zonder bijkomende initiatieven zijn goedkeuring zou hechten aan de nu voorliggende ontwikkelingsschets. Pas wanneer het huiswerk af is, moet het weer in zijn geheel bekeken worden.

De heer Van Goethem van het Algemeen Boeren-Syndicaat (ABS) sluit zich bij het standpunt van de Boerenbond aan. Het ABS verzet zich in geen geval tegen de uitdieping van de Schelde. Maar de landbouw is ook een economische sector die recht heeft op wat ademruimte.

De heer Van Goethem wijst erop dat de landbouw niet betrokken is bij de vergaderingen. De spreker is slechts drie keer op een vergadering uitgenodigd en daarbij telkens afgezonderd. Er is nooit naar de beide landbouworganisaties geluisterd. Daarom hebben ze zich al in juni gezamenlijk teruggetrokken. De landbouwers hebben niet meer dan mededelingen gekregen.

II.6. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Jan Peumans begrijpt niet dat men nu pas ontdekt dat de landbouw in dit dossier een rol speelt. In mei 2001 heeft het Vlaams Parlement een resolutie aangenomen, waar hoegenaamd niets over landbouw instaat. Het Vlaams Parlement vroeg indertijd ook om een tussentijds voortgangsverslag te maken. In het jongste gezamenlijke voortgangsverslag van de administratie Waterwegen en Zeewezen en het ministerie van Verkeer en Waterstaat, van mei 2004, wordt evenmin over landbouw gesproken.

De spreker is verrast dat de landbouworganisaties ervoor pleiten om de Schelde alvast maar te verdiepen en de andere onderdelen van het project nog verder te bestuderen. Hij vindt het een straffe uitspraak van de heer Noël Devisch dat de studies, die de voorbije dag overladen werden met felicitaties, een onaanvaardbare vorm van chantage zouden zijn. Ze vormen nochtans een geweldige vooruitgang inzake objectivering in vergelijking met het vorige verdiepingsproject. Volgens de heer Jan Peumans reageren de landbouworganisaties alsof ze in het defensief zijn gedrongen. Iedereen lijkt het erover eens te zijn dat men ofwel alle onderdelen moet uitvoeren, ofwel niets, behalve dan de heer Noël Devisch, die voorstelt om één aspect te realiseren. Het pleidooi voor landbouweffectrapportage kan de heer Jan Peumans wel accepteren, maar men moet dan wel beseffen dat 2015 dan waarschijnlijker wordt dan 2007. Tot slot merkt het lid nog op dat hij als burgemeester van een landbouwgemeente aangenaam verrast is door de gelijkluidendheid van de stemmen van de Boerenbond en ABS. Dat is ooit wel anders geweest.

De heer Bart Martens verwijt de Boerenbond verwarring te zaaien. Het kan toch niet dat men na zo veel voorbereiding en kennisgeving nog niet weet wat het verschil is tussen een GGG en een GOG. Terwijl vroeger met de natte vinger werd gewerkt bij de besluitvorming rond grote infrastructuurwerken, werd nu voor de eerste keer een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitgevoerd. Stellen dat die niet volledig, niet af is, vindt de heer Bart Martens goedkoop. De heer Noël Devisch heeft trouwens de studie niet goed gelezen als hij beweert dat de verdieping geen negatieve effecten kent. Er zijn wel degelijk negatieve effecten, maar er wordt bij gezegd dat ze kunnen gecompenseerd worden door een aangepaste stort- en baggerstrategie en door een pakket mitigerende maatregelen. Suggereren dat hier door groene jongens aan *overkill* wordt gedaan, doet geen recht aan het gepresteerde studiewerk. Het lid wil graag vernemen van de woordvoerder van de landbouworganisaties of hij het niet zinvol acht om de ruimteclaims die nodig zijn om te voldoen aan de Europese verplichtingen en om het Scheldebekken tegen overstromingen te beschermen, te combineren met de juridische natuurclaims die voortvloeien uit het Vlaams beleid terzake. Daardoor wordt toch landbouwruimte gespaard? Er is nu eenmaal sprake van 38.000 bijkomende hectare groene gewestplanwijzigingen in het regeerakkoord. Waar moeten die volgens de Boerenbond dan wel komen? Als de overstromingsgebieden niet als natuur mogen ingericht worden, zegt de Boerenbond in feite dat dan maar natuur moet gerealiseerd worden op andere, meer productieve landbouwgronden. Zo mist hij een enorme kans. Tot slot wil de heer Bart Martens nog weten wat de heer Noël Devisch verstaat onder flankerend beleid. De Boerenbond is tegen een grondenbank met het oog op de ruil van overstroomde gebieden voor grond van uitbollende boeren zonder opvolger. Wat wil men dan wel?

De heer André Denys wil weten wat er precies is misgelopen met de betrokkenheid van de landbouworganisaties. In zijn antwoord op twee interpellaties in de commissie Landbouw beloofde de minister-president contact op te nemen met hen. Is dat gebeurd? Zo ja, hoe is die nieuwe betrokkenheid georganiseerd? Het lid meent dat men de

maatschappelijke steun voor het project kan vergroten door de verschillende pijnpunten af te lijnen. Hij heeft begrepen dat de landbouworganisaties niet tegen het project zijn, maar dat zij wel willen dat de nadelige gevolgen worden opgelost, wat hem een terechte vraag lijkt. Maar een platform voor samenspraak is alleen mogelijk als niemand onvervulbare voorwaarden stelt. Zo vraagt hij zich af of de weigering van Natuurpunt om te zeggen dat men geen klacht zal indienen, geen vorm van chantage is. Maar dat geldt net zozeer voor de eisen van de Boerenbond om terug te keren naar het concept van de stormvloedkering en naar het exclusieve alternatief van de dijkverhoging. Op die vlakken is immers een andere politieke keuze gemaakt en daaraan vasthouden leidt alleen tot verder uitstel. Om de timing te halen moet er voor het einde van het jaar een verdrag met Nederland worden gesloten over alle onderdelen. De heer André Denys begrijpt wel dat de landbouworganisaties duidelijkheid wensen over de gevolgen voor de landbouw en over het flankerend beleid.

De heer Noël Devisch stelt dat het probleem inzake de betrokkenheid niet aan de Boerenbond lag. De landbouworganisaties hebben geen gesprek geweigerd, zij zijn gewoon niet uitgenodigd. Dat de Nederlandse ZLTO wel vertegenwoordigd was, praat dit niet goed. De problemen zijn immers niet dezelfde. Het rapport van ProSes zegt letterlijk dat het landbouwprobleem als zodanig geen voorwerp vormde van de studie. Er is dus een hiaat. Dat moet eerst ingevuld worden. Men moet goed bekijken wat de weerslag is, niet alleen op het landbouwareaal, maar ook op de structuur van de bedrijven en de inkomens van de boeren. De heer Noël Devisch ontkent vervolgens dat hij verwarring zaait. Het zijn de opeenvolgende studies die een onzorgvuldige terminologie hanteren. Nu is er bijvoorbeeld plots weer sprake van ontpoldering en *wetlands*, zonder duidelijk verband.

In de besluiten van de twee kosten-batenanalyses staat duidelijk dat verdere studies noodzakelijk zijn. In beide analyses wordt een andere terminologie gehanteerd. In de eerste analyse is er alleen sprake van GOG's en GGG's, in de andere ook van wetlands en ontpolderingen. In de ene studie staat overigens dat alle GOG's moeten overgaan in GGG's, in de andere studie is dat niet het geval.

Er werd vandaag ook verwarring geschapen vanuit de milieubewegingen. De studie had het over 3.500 hectare natuurgebied, aangevuld met nog eens 4.000 hectare. De vertegenwoordiger van de milieubeweging had het vandaag over 2.000 hectare.

De heer Noël Devisch gaat in op de opmerking van de heer Bart Martens en de heer André Denys als zou het de bedoeling zijn van de Boerenbond om de beslissing verder uit te stellen. Hij begrijpt niet dat er weinig sympathie is voor de vraag om de actualisering van het Sigmaplan en ProSes als een geheel te behandelen. Beide zaken hebben immers veel raakvlakken. Volgens hem zal dit niet leiden tot een uitstel van meer dan zes maanden. Men hoeft hierin geen vertragingsmanoeuvre te zien. De studie over de actualisering van het Sigmaplan is nagenoeg klaar.

Als men beslist tot een uitdieping van de Schelde, dan kan men die studies uitvoeren voor het materieel mogelijk is de werken aan te vatten. Men moet begrijpen dat er inzake landbouw een deficit is, en dit probleem moet worden opgelost vóór er een beslissing wordt genomen. Als men het Sigmaplan en ProSes samen bekijkt, dan kan het ene voor een deel een oplossing vormen voor het andere. *De heer Peter Van Bossuyt, adviseur bij de Boerenbond,* vult aan dat uit de laatste contacten met de verantwoordelijken voor het Sigmaplan blijkt dat ze nog vóór het einde van het jaar een voorstel willen neerleggen, zelfs in afspraak met ProSes. *De heer Bart Martens* meent dat met de koppeling aan het Sigmaplan verwarring wordt gezaaid.

De heer Noël Devisch heeft begrip voor de koppeling van een ruimteclaim aan de natuurclaim. Hij benadrukt evenwel dat men nog nergens staat met de afbakening van de 750.000 hectare agrarisch gebied, hoewel de wet dateert van 1997. Zolang die afbakening niet gebeurd is, wordt het agrarisch gebied restgebied dat door andere groepen kan worden opgeëist. Voor het Schelde-estuarium wordt vruchtbare poldergrond opgeofferd. Er is afgesproken dat er 38.000 hectare natuurgebied moet bijkomen. Het VEN is al voor een stuk afgebakend. Hij meent dat nu eerst het agrarisch gebied moet worden afgebakend, in dezelfde verhouding als er al natuurgebied is afgebakend.

Daarna kan men zien waar de rest van het natuurgebied kan komen.

Op de vraag van *de heer André Denys* wat hij verstaat onder flankerend beleid, antwoordt *de heer Noël Devisch* dat daarvoor eerst de schade aan de landbouw grondig moet worden berekend. Een flankerend beleid impliceert de uitbetaling van vergoedingen en ook het zoeken van andere gronden. De Boerenbond is niet tegen de grondbank. In dit geval kan dit echter geen oplossing zijn. Als men een bedrijf van 50 hectare onteigent, zal men niet elders de nodige oppervlakte vinden om een boer in vergelijkbare omstandigheden te kunnen plaatsen. Wij hebben niet het goed werkende plaatsingsbeleid dat Nederland wel heeft.

Het verbaast hem dat de heer André Denys zegt dat de stormvloedkering voorbij is en dat hij de combinatie van hogere dijken en overstromingsgebieden uitsluit. Uit de teksten begrijpt hij dat die optie niet grondig onderzocht is.

De heer Peter Van Bossuyt, adviseur van de Boerenbond, benadrukt dat de Boerenbond de zaken niet op de lange baan wil schuiven. De beslissing over de uitdieping van de Schelde kan nu al worden genomen. Een kosten-batenanalyse of een degelijk LER (Landbouw Effecten Rapport) is mogelijk binnen het jaar. In die periode kan men bekijken hoe de ruimte voor de rivier kan worden gerealiseerd. In de huidige studies wordt slechts in zeer beperkte mate rekening gehouden met de landbouw. Er is bijvoorbeeld geen sprake van de onteigeningen.

De heer Van Goethem zegt dat men de heer Bart Martens niet heeft gehoord toen hij vertegenwoordiger was bij het OAP. Hij vraagt zich af of de invulling natuur in verhouding staat tot de veiligheid en de toegankelijkheid. Hij denkt dat de heer Bart Martens eerst begonnen is met het project natuur om dan op de kar van de veiligheid en de toegankelijkheid te springen. Hij is het niet eens met de stelling van de heer Bart Martens dat gronden van uitbollende boeren kunnen gebruikt worden. Het Molsbroek – meer dan zeventig hectare – dat in de jaren zeventig onteigend werd als overstromingsgebied, werd ingenomen voor overstromingsgebied, maar mag nu niet meer gebruikt worden voor natuur. De vogeltjes zouden een reddingsband moeten aandoen. ABS is bezig met het uitwerken van een flankerend beleid. De concrete voorstellen zullen zeker aan de parlementsleden worden bezorgd.

De heer Bart Martens weerlegt de aantijging over zijn rol als lid van het OAP. De heer Joly (van de Boerenbond) en de voorzitter van het ABS werden uitgenodigd op een vergadering van het OAP om afspraken te maken met de boerenorganisaties. Hij betreurt dat het ABS en de BB het gesprek dat naderhand werd opgestart, hebben verlaten.

Hij preciseert dat de 2.000 en de 3.500 hectare waar de heer Peter Van Bossuyt het over heeft, twee verschillende dingen zijn. De 2.000 hectare, dat zijn bijkomende overstromingsgebieden die in de ontwikkelingsschets 2010 vervat zijn. Het betreft maatregelen die in 2010 uitgevoerd of in uitvoering zullen zijn. De 3.500 hectare en meer komen uit het geactualiseerd Sigmaplan met planhorizon 2030. Het betreft dus cijfers met een verschillende planhorizon.

Hij meent dat het logisch is dat er in het kader van de MKBA Veiligheid andere begrippen worden gehanteerd dan in de MKBA Natuurlijkheid. In de MKBA Veiligheid gaat het om de noodzakelijke kosten om de veiligheid tegenover overstromingen te garanderen. Of een gebied als GOG of als GGG wordt ingevuld, is in het kader van die MKBA ook niet relevant. *De heer Peter Van Bossuyt* meent dat die termen wel belang hebben in een MKBA. Ze zijn alleen onbelangrijk indien men de onteigening van de gronden niet in rekening brengt. Grond is een schaars goed in Vlaanderen.

Economische onderzoekers zeggen duidelijk dat men in het geval van een schaars goed de onteigeningen in rekening moet brengen. Dan maakt het wel een verschil of men iets als GOG of als GGG omschrijft. Als men stelt dat het allemaal GGG's moeten worden, zoals in de kosten-batenanalyse Natuur, dan moet men ook de onteigeningskosten van die gronden in rekening brengen. *De heer Bart Martens* meent dat er weer een verkeerd begrip wordt gegeven van de MKBA.

De heer Jan Peumans vraagt zich af welke strategie de landbouworganisaties willen volgen. Hij begrijpt niet waarom er in deze zaak geen rekening werd gehouden met de landbouw.

De heer André Denys zegt dat het verdrag met Nederland ondeelbaar is. Men kan niet besluiten om nu alleen de verdieping te regelen om alle andere zaken naar een volgend verdrag te verschuiven. Het is een integrale benadering. De heer Noël Devisch had het over een uitstel met zes maanden. Hij weet nochtans dat dit snel tot een jaar en meer kan uitlopen.

De heer André Denys ziet voldoende goodwill om tot een consensus te komen, maar wijst toch op tegenspraak tussen de heren Noël Devisch en Peter Van Bossuyt. Terwijl de ene absoluut geen politieke beslissing wil vooraleer er een landbouweffectenrapport is, heeft de ander er geen bezwaar tegen dat het akkoord met Nederland getekend wordt.

De heer Noël Devisch ziet hier niet echt een tegenstelling in. Beiden vragen ze uitstel tot na een landbouweffectenrapport, maar ze hebben er geen enkel bezwaar tegen het deel uitdieping met Nederland reeds in een verdrag af te spreken. De hoogdringendheid van de uitdieping staat vast, maar de veiligheid, de natuur en de landbouw mogen niet over het hoofd gezien worden. De landbouw werd qua vertegenwoordiging en qua effectenrapport stiefmoederlijk behandeld, en dit moet volgens de spreker nu eerst rechtgezet worden. Volgens hem moeten alle effectenrapporten en alle flankerende maatregelen uitgewerkt worden voor de eerste spadensteek. Dat hoeft geen jaren te duren.

De heer Ludwig Caluwé verwijst naar een uitspraak van de heer Bart Martens waarin hij aanvoerde dat een verdieping van de Schelde significante natuureffecten zou hebben, die enkel kunnen opgelost worden door de creatie van robuuste natuur. Dit staat nochtans niet in de strategische MER. Meer nog: daar staat overduidelijk dat er géén significante milieueffecten te verwachten zijn, maar dat wel mitigerende maatregelen moeten genomen worden, met name een aangepaste stortstrategie.

De heer Rudi Daems stelt dat er met betrekking tot het flankerend beleid twee zaken aangekaart werden, met name de grondenbank en een flankerend beleid ruimtelijke ordening. Hij heeft begrepen dat de landbouwsector voorstander is van de grondenbank, en weet dat aan het eind van de vorige regeerperiode daarover een decreet goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering. Hij vindt dat dit zo snel mogelijk moet ter sprake komen in het parlement. Wat de ruimtelijke ordening betreft is in het huidige regeerakkoord sprake van een gelijktijdige afbakening van agrarische en natuurlijke structuren.

De heer Rudi Daems stelt vast dat er in het Schelde-estuarium een vrij beperkte overlap is tussen de gebieden van de gewenste agrarische structuur en de overstromingsgebieden. Hij vraagt of de Boerenbond bereid is op korte termijn mee het debat aan te gaan en te kijken in welke mate die overlap kan geremedieerd worden.

De heer Noël Devisch antwoordt hierop dat hij geen bezwaar heeft tegen een grondenbank, maar dat die het probleem niet zal oplossen. Er gaan immers volledige bedrijven verdwijnen, en die hebben niets aan veldje hier en een perceeltje daar. Zij hebben een groot stuk aaneensluitend land nodig, en daarop een degelijke infrastructuur. Verder wijst de spreker erop dat de landbouw, in verband met de gelijktijdige afbakening, een grote achterstand opgelopen heeft. Er werd nog niets gerealiseerd in de afbakening van de agrarische gebieden, terwijl dat voor twee derden van de milieugebieden wel al gebeurde.

De heer Noël Devisch is zeker bereid werk te maken van de gelijktijdige afbakening, maar wil ook de opgelopen achterstand inhalen. Niet alleen de gelijktijdigheid, maar ook de gelijkwaardigheid moet volgens hem benadrukt worden. De landbouwsector zal geen genoegen nemen met een al te snelle bepaling van een klein gebiedje, en wil niet langer als restgebied beschouwd worden.

Regeling van de werkzaamheden

De heer Frans Peeters, dienstdoend voorzitter, stelt voor de hoorzitting verder te zetten op donderdag 18 november om 14 uur. *(Instemming)*

III. VERGADERING VAN 18 NOVEMBER 2004

III.1. Rechtzetting en verduidelijking van de heer Jos Claessens van ProSes

De heer Patrick Lachaert, *voorzitter*, geeft het woord aan de heer Jos Claessens van ProSes voor een korte rechtzetting.

De heer Jos Claessens zegt dat er tijdens de hoorzitting van vorige week een aantal onduidelijkheden gerezen waren met betrekking tot de projectkosten en de kosten die opgenomen zijn in de kosten-batenanalyses voor veiligheid tegen overstromen en de natte natuur. Meer bepaald gaat het over het opnemen van onteigeningskosten van landbouwgronden in de studies. Hij wil daarin verduidelijking brengen. In de discussie moet namelijk een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de investeringskosten van de initiatiefnemer of de overheid en anderzijds de maatschappelijke kosten. De initiatiefnemer dient in zijn budgetreservering wel degelijk rekening te houden met alle kosten en uitgaven, en dus ook met de onteigeningskosten. In de kostenraming van de ontwikkelingsschets zijn deze onteigeningskosten dan ook meegenomen.

In een maatschappelijke kosten-batenanalyse gaat het om de waardeverandering voor de totale maatschappij. Het is het verschil tussen de toekomstige situatie met en zonder uitvoering van het project. Alle uitgaven en alle inkomsten van alle betrokkenen in de samenleving worden hierbij gewaardeerd en gesaldeerd. In een maatschappelijke kosten-batenanalyse kunnen de kosten van de ene partij baten zijn voor de andere partij en zo tegen elkaar wegvallen, wat het geval is met onteigeningskosten als het gebruik niet verandert.

Om nu de situatie te schetsen voor een GOG en een GGG kan gesteld worden dat in een GOG alleen eventuele gebouwen en de grond onder de ringdijk zal moeten onteigend worden. Daarnaast zijn er opruimingskosten en mogelijke kosten voor landbouw telkens het overstromingsgebied onderloopt. Een GGG moet echter volledig onteigend worden, want er is geen land- en bosbouw meer mogelijk. De infrastructuurwerken zijn ook iets duurder. Budgettair is een GOG dan ook goedkoper dan een GGG.

In een maatschappelijke kosten-batenanalyse gaat het niet om deze kosten maar om waardeveranderingen. Voor een GGG geldt dat de extra kosten voor het omzetten van landbouwgrond in natuur goedgemaakt worden door de natuurbaten. Als men ook rekening houdt met het feit dat een GGG bijdraagt aan natuurdoelstellingen, dan scoort de GGG beter dan een GOG.

Een tweede punt waar vorige week enige onduidelijkheid over gerezen is, is het onderzoek van de verbreding van de vaargeul in de Beneden-Zeeschelde tussen de Europaterminal en het Deurganckdok. Deze verbreding in de Beneden-Zeeschelde is niet meegenomen in de eendimensionale morfologische modellen die rekenen over een termijn van decennia, omdat deze modellen slechts uitgewerkt waren tot de B/NL grens.

Ten behoeve van de project-MER worden deze mathematische modellen thans aangepast. De verbreding in de Beneden-Zeeschelde is wel doorgerekend met een driedimensionaal model, echter op de korte termijn van één jaar.

In dit verband wijst hij erop dat bij de vorige verdiepingen van de Schelde helemaal geen gebruik gemaakt werd van mathematische morfologische modellen, omdat zij toen eenvoudigweg niet bestonden. De berekeningen die nu gebeurd zijn, betekenen dus een flinke stap vooruit ten opzichte van het verleden.

De verbreding en verdieping van de Beneden-Zeeschelde zijn ook doorgerekend in de waterbewegingsmodellen, zowel 1D als 2D. Deze berekeningen geven de waterstanden en watersnelheden aan in de Zeeschelde tot Gent en in de bijrivieren.

III.2. Vragen van de leden en repliek van de spreker

Mevrouw Tinne Rombouts vraagt hoe het komt dat het omzetten van landbouwgrond in natuur bij een GGG meer baten zou hebben. Brengt

natuur meer op dan landbouw? Hoe moet de analyse geïnterpreteerd worden?

De heer Jos Claessens stelt dat de grond inderdaad blijft of die nu wordt gebruikt voor landbouw- of natuurdoeleinden. Het verschil is de toegevoegde waarde van landbouwproducten of van de natuurwaarden. Uit alle berekeningen blijkt dat die natuurwaarden een hogere toegevoegde waarde hebben op die grond dan de landbouwwaarden.

Mevrouw Tinne Rombouts vraagt met welke parameters die berekeningen zijn gemaakt. Is het mogelijk om die berekeningen te bekijken?

De heer Jos Claessens stelt dat dit een zeer technische vraag is en vraagt of de heer Leo De Nocker, de opsteller van de MKBA, op deze vraag mag antwoorden.

De heer Leo De Nocker, die de kosten-batenanalyse heeft gemaakt, antwoordt dat VITO samen met het Nederlandse Centrale Planbureau en andere studiebureaus de maatschappelijke kosten-batenanalyse uitgevoerd heeft, zowel voor de natte natuur als voor de actualisering van het Sigmaplan. De vraag van mevrouw Tinne Rombouts is niet eenvoudig te beantwoorden. Als men bekijkt wat de maatschappelijke kost is van de omzetting van de gronden van een landbouwfunctie naar een natuurfunctie, dan blijkt dat de twee heel dicht bij elkaar liggen, omdat de maatschappelijke toegevoegde waarde van die landbouwgronden eerder beperkt is. Als ze worden ingevuld als natuurgebied, heeft de maatschappelijke waarde voornamelijk te maken met het feit dat de kosten met betrekking tot het beheer van de rivier kunnen worden vermeden, onder meer nutriëntenverwijdering, CO_2-opslag en sedimentvang. Daarnaast is de bijdrage voor de recreatie vrij beperkt omdat die specifieke gebieden in de Scheldevallei al een grote belevingswaarde hebben als landbouwgrond. Als men alleen die categorieën meerekent, komt de invulling als natuur al iets beter uit vanuit maatschappelijk oogpunt dan de invulling als landbouw. Als men daarnaast rekening houdt met de niet-gebruikswaarde, die weliswaar gecontesteerd is, dan scoort de invulling door natuur veel beter dan de invulling door landbouw.

De heer Bart Martens verwijst naar de maatschappelijke kosten-batenanalyse Natte Natuur, waarin wat de heer De Nocker zegt, haarfijn staat uitgelegd. Het heeft vooral te maken met de regulatiebaten. In de natuurgebieden treedt denitrificatie op, waarbij nitraten worden omgezet in onschuldig stikstofgas. Dat betekent dat men om de Europese waterkwaliteitsdoelstellingen te halen in de rest van de economie minder verregaande waterzuiveringsinspanningen moet opleggen. Dat is bepalend voor de extra baten in de natuurgebieden. Er is niet gekeken naar de bestaanswaarde van die gebieden. Het lid wil van de spreker vernemen of er in het buitenland studies zijn uitgevoerd waarin die intrinsieke waarde wel wordt becijferd? Zo ja, in welke ordegrootte zit die waarde dan? Als zij alsnog in rekening gebracht worden hier, kunnen zij dan de het netto batig resultaat van de GGG-gebieden gunstig beïnvloeden?

De heer De Nocker antwoordt dat die studies werkelijk bestaan. Als men die bestaanswaarden meerekent, is de omzetting van landbouw naar natuur altijd gunstig. Economen hebben dan ook heel wat vragen over de bruikbaarheid van die cijfers, zeker als ze uit het buitenland komen. Wel is het zo dat in het kader van de actualisering van het Sigmaplan, tijdens de zomer enquêtes werden uitgevoerd naar de bestaanswaarde van natuur. Daarvan worden thans de resultaten verwerkt. De eerste resultaten blijken te bevestigen dat de buitenlandse cijfers ook hier toepasbaar zijn, maar het blijft altijd een vraagteken hoe men dat kan meenemen. Maar als ook het behalen van natuur een maatschappelijke doelstelling is, dan biedt de invulling van overstromingsgebieden met natuur, zij het GGG of wetlands, vanuit maatschappelijk oogpunt de meest gunstige verhouding tussen kosten en baten.

III.3. Toelichting door de heer Eddy Van Pottelberge namens Scheldelandschapspark

De heer Eddy Van Pottelberge, stedenbouwkundig procesmanager, stelt dat de idee van het Scheldelandschapspark is ontstaan naar aanleiding van de ontwikkelingsschets. De dubbele taakstelling natuurlijkheid en samenwerking voor de project-

directie Schelde-estuarium is het kader. Men stoot daarbij namelijk op de lokale besturen, die daarover wel een en ander te vertellen te hebben. De idee is gegroeid om een vorm van samenwerking te stimuleren met het oog op het belang van de Schelderegio in al zijn aspecten.

De inspiratie komt uit het Emscherpark in Duitsland, waardoor de vervuilde rivier de Emscher stroomt. Er werden daar *top-down* door de overheid nogal wat initiatieven gelanceerd en niet zozeer ondersteund van onderuit. Verschillende gemeenten en steden reageerden, zij vroegen inspraak en wilden hun eigen projecten laten surfen op het initiatief. Alles samen hebben die initiatieven vrucht afgeworpen. Er is een parkidee uit gegroeid waarin op verschillende terreinen successen zijn geboekt, met name rondom natuur, natuurlijkheid, landschap, maar ook hardere sectoren als innovatieprojecten in het kader van economie, zuiver- en milieu-economie, wonen en werkgelegenheid. Daarop heeft men zich afgevraagd of het niet mogelijk was iets soortgelijks te ontwikkelen voor de Schelderegio. Zuiver kopiëren is natuurlijk niet goed, dus werd teruggegrepen naar een project uit 1966 van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon, namelijk het Scheldelandschapspark. Ook een publicatie uit 1972 van de stedenbouwkundige Cogghe benadrukt heel sterk dat het Scheldegebied met zijn natuurlijke en landschappelijke waarde en zijn verschillende functies een belangrijke rol te spelen heeft voor heel Vlaanderen.

De naam is maar een werktitel en zou later kunnen veranderen. Er waren al provinciale initiatieven in dat kader in 1980 en 1984. Recent keurde het Vlaams Parlement de Europese conventie met betrekking tot het landschap goed en daarin wordt ook het belang van de rivierlandschappen specifiek genoemd, in het bijzonder de verscheidenheid ervan. Ook in de structuurplannen blijkt de insteek vanwege ruimtelijke ordening in dit gebied. Dat is overeind gebleven in de vormgeving van het Scheldelandschapspark. Zo wordt in de structuurplannen van de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen gesproken van het Scheldelandschap. In dat van de gemeente Bornem wordt de bindende bepaling geformuleerd om de andere gemeenten te betrekken in de uitbouw van een Scheldelandschapspark, waarin de verschillende gemeentelijke initiatieven kunnen meesurfen. Het kind is dus al heel wat vroeger geboren in verschillende beleidsdocumenten. Nu is het weer bovengekomen, wat er het goede moment van maakt om met de verschillende besturen rond de tafel te gaan zitten in een intergemeentelijk samenwerkingsverband. Bedoeling is de doelstelling natuur te verzoenen met de verscheidenheid die het gebied kenmerkt, namelijk landbouw, wonen, werken, ruimte voor de rivier. Het Scheldelandschapspark wil een korf zijn waarin verschillende acties en projecten rondom die thema's terechtkomen, of ze nu komen van één gemeentebestuur of van een samenwerkingsverband van verschillende. Zolang de korf niet gevuld is, kan men niet van een Scheldelandschapspark spreken. Het is niet de bedoeling een nieuw bestuursniveau te creëren dat de bestaande initiatieven en niveaus nogmaals filtert. Tegelijk moeten alle acties binnen de autonomie van de aansturende gemeente blijven.

Hij stelt dat de einddoelstelling van het Scheldelandschapspark tegemoet moet komen aan een verzuchting van het Vlaams Parlement en van de Vlaamse Regering, namelijk via die alleenstaande projecten de doelstellingen realiseren van alle andere studies en de doelstellingen rond natuurlijkheid en samenwerking in dit gebied.

Initiatieven die meesurfen op de idee van het Scheldelandschapspark, mogen volgens hem niet ingaan tegen de hogere plannen van de overheid rond dat gebied. In dat geval zal er dialoog mogelijk zijn met de gemeentebesturen van het Scheldelandschapspark, wat tot wijzigingen kan leiden in de betrokken projectinitiatieven.

In dat verband spreekt hij over de groenlichtprojecten, de oranje projecten en de rode projecten. Over de groenlichtprojecten is er in principe geen discussie. Ze zijn opgenomen in het ruimtelijk structuurplan, ze zijn goedgekeurd, er zijn al discussies gevoerd met de andere overheden en men wacht op de financiering of het initiatief van de gemeente zelf om het uit te voeren. In het geval van de oranje projecten is er nog studiewerk bezig, eventueel op andere bestuursniveaus, en men moet wachten tot bepaalde conclusies in overleg kunnen worden aangereikt. De rode projecten zijn die waar de studies hebben uitgewezen dat er andere projecten moeten worden uitgevoerd omwille van de toegankelijkheid van de

haven of van de veiligheid van het rivierengebied. Men wil dus niet met de groene projecten wachten tot alle andere plannen gevormd zijn.

Een aantal projecten zijn al opgenomen in goedgekeurde ruimtelijke structuurplannen of in ontwerpen van gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen. Er zijn ook al een aantal provinciale initiatieven, zoals de afbakening van een regiolandschap, die kunnen surfen op het idee van het Scheldelandschap. Het is een geheel van natuurprojecten, landschapsprojecten, stedenbouwkundige projecten, infrastructuurprojecten en economische projecten, onder meer innovatieve landbouwprojecten. Op basis van de bestaande beleidsdocumenten van de gemeenten kunnen we het aantal projecten op 200 schatten. Inzake natuur en landschap kunnen er al heel wat initiatieven worden genomen. Op dit ogenblik is het Scheldelandschapspark niet meer dan een idee. Die korf van projecten kan het uiteindelijke landschapspark vorm geven.

Bornem heeft bijvoorbeeld een BPA voor de oude Scheldearm dat de gemeente ook wil uitvoeren, zodat een groot deel van het gebied een natuurlijke aanleg kan krijgen. Wetteren keert zich nu in zekere zin af van de Schelde. Een stedenbouwkundig project zou dat kaaifront herwaarderen en het centrumgebied doortrekken tot aan de rivier. In Zwijndrecht is er onder meer het fortenproject. De open oproep Burcht, dorp aan de stroom is een ander voorbeeld. Het project voor natuurinrichting in Gent, namelijk Brugse Meersen, is eigenlijk al van start gegaan. Zonder het idee van het Scheldelandschapsidee zou dat ook gerealiseerd worden, maar nu zorgt dit project voor een meerwaarde.

Een centraal element is de samenwerking tussen de gemeenten. Hij ziet hierin drie belangrijke voordelen. Samenwerking bevorderen tussen de gemeenten levert communicatie en uitwisseling van knowhow. Het biedt ook meer mogelijkheden om een aantal subsidiëringskanalen aan te spreken. De samenwerking rond een dergelijk project levert ook promotionele voordelen. Elk gemeentebestuur kan de eigen projecten lanceren. Ten slotte zal het voor de andere overheden makkelijker worden om in dialoog te treden bij de planopbouw, planvorming en bij de planuitspraken die op elk lokaal niveau moeten gebeuren.

Het schema van deze werkwijze is het volgende. De gemeenten die elkaar vinden, zullen zelf hun netwerkgebied afbakenen. Ze zullen een lijst maken van de bevoorrechte partners die er op dit ogenblik al werken en van de studies die er gebeurd zijn. Zij kunnen uitmaken of het gaat om groene projecten, oranje of rode. De dialoog tussen de verschillende bestuursniveaus zal aantonen hoe het Scheldelandschapsplan met die acties kan omgaan. Uiteindelijk komt er een aantal lokale actieplannen waarbij het mogelijk moet zijn om met de overheid en met de administratie vrij snel tot besluitvorming en projectrealisaties te komen.

Het project is opgestart met de zes gemeenten en hun burgemeesters als aanjagers: Bornem, Wetteren, Waasmunster, Temse, Zwijndrecht en Brasschaat. Deze gemeenten proberen om alle andere gemeenten in de nabijheid van de Schelde over de streep te trekken voor het idee van een Scheldelandschapspark. Op die poging zijn 24 van de 26 gemeenten van plan om stappen te zetten om de gemeenteraad het Scheldecharter te laten goedkeuren. Merelbeke zal hierover nog een democratisch debat voeren. Beveren heeft laten weten dat het voorlopig nog niet wil meedoen en dat het eerst wil kijken hoe het project loopt. Het Scheldelandschap is bereid Beveren later te ontvangen of initiatieven van Beveren te bespreken. Rekening houdend met de twee provinciebesturen die hun medewerking hebben toegezegd, zijn er dus 840 democratisch verkozenen die hierover een debat voeren. Dat is dus een breed politiek debat.

Hij vraagt ondersteuning van de Vlaamse overheid om dit Scheldelandschapspark een kans te geven en om het mee te sturen. Dit laatste kan gebeuren door de samenwerking van een aantal ambtenaren in een ondersteuningscel voor de intergemeentelijke samenwerking. Men vraagt zich af waarom er in dit verband nog geen interbestuurlijke samenwerking kan worden aangetoond. Hij stelt dat er op het terrein al verschillende modellen werkzaam zijn. In een eerste fase moet men zicht krijgen op de modellen die goed functioneren zodat die kunnen worden gekopieerd voor de andere initiatieven. Na overleg tussen de gemeenten en met de andere bestuursniveaus zal gezocht worden naar de beste bestuursformule om de samenwerking te laten renderen. In die zin is het volgens hem een netwerkbenadering zoals die ook voor het beleidsdo-

mein Welzijn met succes wordt gehanteerd in een aantal provincies.

Het idee van het Scheldelandschapspark is opgenomen in de ontwikkelingsgids als een goed idee. Tegenover Nederland is het ook goed om aan te tonen dat Vlaanderen zich wel degelijk kan organiseren rond moeilijke thema's en rond het belang van de Schelde voor de rivierbewoners en ook ruimer. In dat verband is er een kort gesprek geweest met de vereniging van Nederlandse gemeenten die menen dat een dergelijk initiatief ook in Nederland mogelijk zou moeten zijn. Dat is toch een pluim op de hoed van Vlaanderen.

Op dit ogenblik is hij bijna zeker dat 24 gemeenten het Scheldecharter zullen ondertekenen. Het Scheldecharter zegt dat de ondertekenende gemeente uitgaat van de standpunten van de Vlaamse Regering inzake uitdieping en toegankelijkheid van de Schelde. Ze stellen dat ze de kennis en de knowhow willen delen om de regio welvarend te houden en nog welvarender te maken in de toekomst en zo een stap te zetten naar een aantrekkelijke regio voor alle rivierbewoners.

Het Scheldecharter zal op 1 december 2004 plechtig ondertekend worden in het kasteel van Waasmunster, met de provinciebesturen van Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Informeel werd ook gezegd dat de Vlaamse Regering dit mee zal onderschrijven als ondersteuner. De gemeentebesturen dragen de bestuurlijke verantwoordelijkheid. De uitnodigingen worden verstuurd vanuit het gemeentehuis van Zwijndrecht. De andere initiatieven werden verdeeld over de zes burgemeesters. Aldus willen deze gemeenten laten zien dat het een grensoverschrijdend initiatief is en dat deze regio dynamiek en capaciteit heeft. Ze willen aantonen dat Vlaanderen goed omgaat met een rivier als de Schelde en met zijn bewonerspotenties.

III.4. Vragen van de leden en repliek van de spreker

De heer Patrick Lachaert stelt dat de meerwaarde van het project aan het gemeentebestuur van Merelbeke niet bekend was. Hij stelt voor het project eens te komen toelichten aan de gemeenteraad van Merelbeke.

De heer Patrick Lachaert vraagt zich af of er een directe link is met het voorwerp van de hoorzitting. *De heer Jos De Meyer* sluit zich daarbij aan. Hij heeft het moeilijk met het luik van de hoorzitting dat zopas aan bod is gekomen. Het was erg moeilijk om een agenda samen te stellen voor de hoorzittingen. Heel wat groepen wier mening over de langetermijnvisie Schelde-estuarium interessant had kunnen zijn, werden afgevoerd. Er werd gevraagd dat gemeentebesturen hun mening over deze langetermijnvisie zouden verwoorden. Hij is blij dat de gemeente Beveren aanwezig is om haar mening te formuleren, maar hij betreurt dat geen enkele van de andere gemeenten op de uitnodiging is ingegaan. Hij kent de vragen en de bekommernissen van veel van deze burgemeesters over wat voorligt. Na de vorige bijdrage zou men kunnen denken dat zij enthousiast reageren op dit verhaal. Hij is het daar niet mee eens. Hij kan wel aannemen dat ze misschien bepaalde onderdelen van dit landschapspark genegen zijn. Als ze daarvoor bepaalde financiële middelen kunnen krijgen, zijn ze voldoende realistisch om die kans aan te grijpen. Volgens hem was het evenwel niet de bedoeling om het verhaal van ProSes een tweede keer te krijgen. Dat stoort de heer Jos De Meyer enorm. Hij wil niet verder ingaan op de stelling dat er minstens een informele toezegging zou zijn door een minister of een regering. De vraag is of het zinvol is om te discussiëren over de houding van de regering ten opzichte van het Landschapspark in het Vlaams Parlement.

De heer Willy Minnebo, burgemeester van Zwijndrecht, nuanceert de heer Jos De Meyer die stelt dat hij met veel burgemeesters heeft gesproken en dat niet iedereen enthousiast is. Heel wat gemeenteraden hebben hun goedkeuring gegeven. *De heer Jos De Meyer* merkt op dat dit over het Landschapspark gaat, niet over de LangeTermijnVisie Schelde-estuarium. De burgemeesters gaan akkoord met bepaalde elementen van het Landschapspark, maar daarom niet over de LangeTermijnVisie Schelde-estuarium.

De heer Minnebo stelt dat 26 burgemeesters op een vrij korte periode rond de tafel zijn gaan zitten om tot een charter te komen. Ook de steden Antwerpen en Gent zijn bereid om het idee te

ondersteunen. Gemeentebesturen moeten de kans krijgen om binnen heel Vlaanderen samen te werken. Het is evident dat samenwerking wordt geconcretiseerd door middel van een charter, dat ook maar een intentieverklaring is.

Mevrouw Annick De Ridder juicht toe dat er wordt samengewerkt rond het Landschapspark, maar vraagt zich af vanwaar de stimulans komt. Zijn de zes burgemeesters van dezelfde politieke signatuur of is een bepaalde politieke partij daarin het sterkst vertegenwoordigd? De plannen zijn prachtig. Zijn de gemeenten bereid om daarvoor zelf budgetten ter beschikking te stellen of verwacht men een tussenkomst van de Vlaamse Gemeenschap? *De heer Willy Minnebo* zegt dat het gaat om burgemeesters van diverse pluimage: vier CD&V-burgemeesters, een VLD en een van Groen!. Wat de financiering betreft is Zwijndrecht bereid om daarin te participeren, maar er zullen een aantal verzoeken zijn voor de Vlaamse Regering.

De heer Eddy Van Pottelberge onderstreept dat aan de Vlaamse Regering gevraagd is naar een ondersteuningscel om de intergemeentelijke samenwerking tot stand te kunnen brengen. Dat is een substantieel initiatief waarvan het bedrag geraamd is op ongeveer 250.000 euro. Hopelijk kunnen een aantal ambtenaren worden gebruikt voor de ondersteuning. Het voordeel is dat de planvorming sneller kan verlopen en dat men met de intergemeentelijke samenwerking en het feit dat het initiatief van onderuit is gekomen, meer kans maakt op Europese subsidies. Vlaanderen haalt weinig binnen van het Europese subsidiefonds. Dit is een goede kans. Op naam van de lokale initiatiefnemers binnen de reguliere begrotingen en de investeringsbegrotingen van de gemeente staan nu al projecten ingeschreven. Binnen de provincie staan nu ook al intergemeentelijke samenwerkingsverbanden op til.

Een aantal ambtenaren gaat ook zoeken in de bestaande subsidiëringsformules, want een aantal bedragen worden niet 100 procent benut en ook niet 100 procent aangestuurd. Als men de verschillende studies verspreid over een gebied combineert en de knowhow toepast op meerdere en grensoverschrijdende gebieden, rendeert een dergelijke studie relatief gezien veel beter. Zo kan de methodiek die in samenspraak met de provincie is ontwikkeld voor de studie over de landbouw in de Kalkense Meersen, perfect worden toegepast op andere gebieden. Daardoor daalt de totale kost. In die zin vloeit er ook wat terug uit dit initiatief. De projecten, die worden aangegaan, zijn projectverbintenissen.

De heer Bart Martens is verrast dat het idee van het Landschapspark ineens boven water komt en dat ProSes zijn diensten daarvoor ter beschikking heeft gesteld. In het memorandum van Vlissingen duikt dat idee niet op. Er is sprake van projecten en maatregelen op het vlak van veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid. Voor de natuurlijkheidsprojecten is het natuurontwikkelingsplan (NOP) opgemaakt met grote natuurprojecten langsheen het Schelde-estuarium. Hij is benieuwd hoe men de relatie ziet met de natuurontwikkelingsprojecten in het NOP. Het moet de bedoeling zijn om elkaar te versterken en niet om in de plaats van elkaar te treden.

Het Scheldelandschapspark kan geen alternatief zijn voor de natuurontwikkelingsplannen, die in het kader van de ontwikkelingsschets zijn uitgewerkt. Als dat wel de bedoeling is, is men verkeerd bezig. De groene ruggengraat van het estuarium moet worden ingevuld door projecten en maatregelen, die in de ontwerp-ontwikkelingsschets zijn vervat. Hoe ziet men de relatie tussen de natuurontwikkelingsplannen uit de ontwikkelingsschets en de plannen die hier worden voorgesteld? Is het de bedoeling om complementair te werken? Verder wordt er gepleit voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband.

De heer Bart Martens vindt het lovenswaardig dat verschillende gemeentebesturen beseffen dat de Schelde hen met elkaar verbindt en dat ze in dat kader een aantal projecten willen inbedden. Dat neemt niet weg dat heel wat bevoegdheden rond natuurontwikkeling nog altijd gewestelijk zijn. De afbakening van grote eenheden natuur in ontwikkeling en van verwevingsgebieden zijn allemaal gewestelijke bevoegdheden. De bevoegdheden van gemeentebesturen blijven in se beperkt tot de aanduiding van natuurverbindingsgebieden, het recreatief toeristisch ontsluiten van gebieden, de opmaak van een gemeentelijk natuurontwikkelingsplan met eerder kleinere natuurgebieden. Gaat men met een intergemeentelijk samenwerkingsverband zonder een structurele betrokkenheid van het Vlaamse Gewest de mooie ambities kunnen waarmaken? Is het niet

nodig dat het Vlaamse Gewest in een dergelijk interbestuurlijk overleg gaat participeren om ervoor te zorgen dat die maatregelen die alleen op gewestelijk niveau kunnen worden waargemaakt, ook worden genomen? Verder staan op de slide allerlei projecten die weinig met een Landschapspark te maken hebben, onder meer het Museum aan de Stroom. In welke mate worden bestaande projecten niet op een hoop gegooid en in een verband gebracht dat er eigenlijk niet is? Is dit een manier om extra geld uit de brand te kunnen slepen voor projecten die men sowieso van plan was te doen?

De heer Van Pottelberge geeft toe dat een foto er altijd toe leidt dat men begint te interpreteren. Dat is leuk, maar beperkt. In de foto's kan men niet de hele Schelderegio laten zien. Het is inderdaad erg als het project zich hiertoe zou beperken. Verder mag men niet vergeten dat gemeentebesturen toch nog iets te zeggen hebben over hun grondgebied, zoals met betrekking tot het afleveren van stedenbouwkundige vergunningen. Verder zijn het gemeentebesturen die worden geconfronteerd met overheidsingrepen en die te maken hebben met de moeilijkheden om projecten te vertalen en te realiseren. Het is goed om de dialoog te versterken. De gemeentebesturen vinden dat ook. De burgemeesters zijn erin geslaagd om elkaar over de partijgrenzen heen te vinden. Ze hebben er met name belang bij om op tijd goed te worden geïnformeerd, om inspraak te hebben in de planvorming en om op een democratische manier te kunnen omgaan met een aantal situaties die zich in de toekomst gaan voordoen. De ontwikkelingsgrens ligt nu ter discussie. Er komen nieuwe plannen aan. Daarom is de idee rond intergemeentelijke samenwerking ontstaan. Het is anders dan ProSes. Het klopt dat het te maken heeft met de problematiek die door ProSes is geschetst. Het Scheldelandschapspark is ruimer en heeft een andere doelstelling.

Het is logisch dat gemeentebesturen het NOP als kapstok gebruiken en daarin geleidelijk aan een aantal bijkomende inspanningen leveren. Er zijn een aantal gemeenten die naast elkaar gebieden willen creëren om een gemeenschappelijk natuurgebied te maken. Dat is een toegevoegde waarde voor de realisatie voor een dergelijk plan.

Het plan bij wijze van spreken om, zoals men in Nederland getracht heeft met de Nederlandse vereniging van riviergemeenten, één natuurontwikkelingsplan door te duwen, en dan te stoten op een bestuurlijke aversie die iedereen buiten gooit en dialoog onmogelijk maakt, is geen zinnige manier om te werken. Wel zinnig is vanuit de potenties van de gemeenten en met name hun kennis van het gebied, delen te zoeken die onmiddellijk vanuit de optie natuurontwikkeling gerealiseerd kunnen worden. De lokale besturen zijn ook het best geplaatst om de inspraak te organiseren met het oog op een grotere maatschappelijke steun.

De heer André Denys wijst erop dat hij degene was die voorstelde om de mensen van het Scheldelandschapspark te horen. Het project werd hem uitgelegd door de heer Patrick Vandevelde (van ProSes) en de heer André Denys is enthousiast. Hij heeft het zo begrepen dat het een onderdeel vormt van de langetermijnvisie, daarin passend op complementaire wijze. Het charmeert hem ook dat het uitgaat van het principe van de subsidiariteit. Het is goed dat men kiest voor een *bottom-up*benadering. Zes gemeenten proberen een project tot stand te brengen dat past binnen een ruimer geheel. Gebeurden maar meer zaken zo. *De heer Jos De Meyer* zegt op dit punt dat hij heel blij is met de kritiek van de heer Van Pottelberge op de werkwijze van ProSes. *De heer André Denys* vindt het initiatief goed, omdat niet alleen de natuur robuuster gemaakt wordt, maar ook natuur, recreatie en toerisme beter geïntegreerd worden. Zoiets vergroot het maatschappelijk draagvlak voor natuurprojecten. Maar hoe komt het dat niet alle 24 gemeenten erbij betrokken zijn? En waarom is Gentbrugge opgenomen, terwijl de stad Gent niet één van de zes participanten is? Hoe is precies de verhouding tussen de plangroep Concept en ProSes?

De heer Van Pottelberge antwoordt dat hij een consultant is die in opdracht van ProSes het idee van het Scheldelandschapspark uitwerkt, weliswaar met een bepaalde vrijheid. Zijn ervaring zit in de eerste plaats in de begeleiding van gemeentebesturen rond communicatie, inspraak en participatie. Hij heeft vanuit die ervaring contact opgenomen met een aantal gemeentebesturen rond de Schelde die hij nog kende. Hij vond meteen zes burgemeesters bereid om mee te werken. Het hadden er ook meer kunnen zijn, maar van zodra hij zes enthousiaste kandidaten had, heeft hij het daarbij gehouden. Patrick Vandevelde heeft tel-

kens mee de stof geleverd vanuit zijn opdracht met ProSes om natuurlijkheid en samenwerking te bevorderen. Het is dan ook niet te verwonderen dat de idee is ingeschoven in de ontwikkelingsschets. Hoe meer men nadenkt over de potenties van het Scheldelandschapspark, hoe breder men dat opzet ziet.

Wat Gent betreft, kwam dat materiaal van de stad zelf. Zij bood haar project aan als parel aan het blauwe snoer. Het mocht vermeld worden als project, dat bovendien sowieso uitgevoerd wordt, ook als het Scheldelandschapspark er niet komt. Gent was dus van in het begin bereid om mee na te denken en in het initiatief te stappen. Er zijn op dit moment 26 gemeenten betrokken in het gebied, waarvan er 24 hun gemeenteraad gaan overtuigen – een deel deed dat al – om het Scheldecharter te ondertekenen. Merelbeke gaat nog een gesprek daarover voeren in de gemeenteraad, waarbij de heer Van Pottelberge samen met de heer Patrick Vandevelde uitleg zal geven.

Alleen Beveren is terughoudend om in het project te stappen, in weerwil van het onderhoudende gesprek dat de heer Van Pottelberge had met het college, dat het project gunstig gezind leek. Hij vermoedt dat het ligt aan de druk op de gebiedsontwikkeling. De spreker wijst op de grote verwarring die vaak bestaat tussen het Scheldelandschapsparkproject en de ontwikkelingsschets zelf, met name alles wat de veiligheid aangaat. Sommigen denken dat de goedkeuring van het ene project ook een automatische aanvaarding van alles wat er op dat vlak in de ontwikkelingsschets staat, met zich meebrengt. Maar dat is niet het geval. De ondertekening van deelname aan het parkproject is wel een intentieverklaring om rondom het geheel van natuurlijkheid en samenwerking en alle functies die daarmee te maken hebben, dingen uit te werken. Het geeft als surplus meteen ook een opstap voor de discussie over alle plannen die in de toekomst nog van de band zullen rollen.

De heer Rudi Daems is aangenaam verrast dat de heer André Denys degene was die de mensen van het Scheldelandschapspark wilde inviteren. Tijdens de voorbije commissievergaderingen over dit onderwerp kwam naast de problemen van natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid vaak de maatschappelijke steun als een rode draad aan de orde. Vandaag vernam het lid dat inmiddels 24 gemeenteraden zich uitspraken of gingen uitspreken ten gunste van de ontwikkeling van een aantal initiatieven, die voor een deel te maken hebben met de Schelde en voor een deel ook niet. Hij treedt de heer Jos De Meyer bij als die zegt dat het ene plan geen kopie is van het andere, maar er zijn wel degelijk dwarsverbanden.

De Schelde vormt de verbinding tussen de verschillende problemen. Vrij agressief zeggen dat dit niets met de Schelde te maken heeft, is dan ook vreemd. Vervolgens merkt het lid op dat het verhaal van het Duitse Emscherpark niet helemaal overeenstemt met dit verhaal. Hij bezocht het ooit en stelde vast dat het daar – in tegenstelling tot hier – ook ging om de reconversie van oude industrie. Wel was het mooi om de dynamiek op het vlak van economie, technologie en recreatie te zien in een verloederd gebied. Voorts sluit de heer Daems zich aan bij de waarschuwing van de heer Bart Martens om geen twee dynamieken naast elkaar te laten sporen. Hij pleit voor samenwerking vanaf het begin, door bijvoorbeeld de term regionaal landschap te hanteren, die, in tegenstelling tot landschapspark, wettelijk wel vastgelegd is en waar zelfs subsidiestromen voor bestaan. Daardoor kunnen vanaf het begin verbindingen gelegd worden.

De heer Jan Peumans wijst op de goede ervaringen die Limburg heeft met het model van de regionale landschappen. Waarom kiest men niet voor dat model? Het heeft gezorgd voor een heel breed draagvlak. Bovendien bestaat er decretale en zelfs financiële ondersteuning voor. De heer Van Pottelberge is het daar volmondig mee eens. Toen de provincie Oost-Vlaanderen onlangs een nieuw regionaal landschap afbakende, heeft hij geschreven dat hij het initiatief schitterend vond en gevraagd om het in te voegen in het Scheldelandschapspark. Dat is een korf waarin regionale landschappen kunnen zitten, maar even goed individuele projecten van gemeenten. Datgene wat alles verbindt, is de blauwe draad Schelde.

Promotie van de regionale landschappen vindt de spreker vanzelfsprekend, maar de korf bevat meer dan dat alleen. De ervaringen in de verschillende samenwerkingsverbanden vormen een opstap om nieuwe netwerkgebieden af te bakenen, waar de regionale landschappen een kans krijgen. Op dat terrein blijft de provincie Antwerpen wat achter. Als het Scheldelandschapspark ervoor zorgt dat

zij daardoor leert van de provincie Oost-Vlaanderen, heeft het iets goeds gerealiseerd.

De heer Jos De Meyer is niet tegen de elementen van dit verhaal en ook niet tegen de samenwerking met de gemeenten. De vraag is alleen of het park bovenop het verhaal van de voorbije weken komt, of is het een voorafname, ter vervanging van en in welke mate? Over die zaken is er nog geen enkele duidelijkheid. Hij reageert emotioneel. Gesuggereerd wordt dat de gemeenten het met dit hele verhaal eens zijn en dat is duidelijk niet het geval. Het is niet omdat ze met elementen akkoord gaan, dat ze daarom het licht op groen zetten voor alle andere zaken die de voorbije weken gezegd zijn, hoegenaamd niet. Hij wil nog weten in welke mate dit is meegenomen in de onderhandelingen met Nederland.

Hij geeft toe dat de ontwikkelingsschets en het Scheldelandschapspark uit hetzelfde idee ontstaan zijn. Het Scheldelandschapspark vindt echter zijn waarde in de lokale dynamiek. Het vervangt de ontwikkelingsschets niet. De goedkeuring van het Scheldecharter en van de overheden betekent niet dat de ontwikkelingsschets wordt goedgekeurd.

De voorzitter besluit in juridische bewoordingen dat men het ene goedkeurt en het andere onder voorbehoud van alle rechten en zonder enige nadelige erkentenis.

De heer Bart Martens is blij met de laatste verduidelijking. Aan Nederlandse kant bestaat er volgens hem wel een vergelijkbaar initiatief, namelijk het bestuurlijk overleg Westerschelde, een vereniging van lokale besturen. Hij wil een antwoord op zijn vraag om het gemeentelijk overleg uit te breiden tot een interbestuurlijke structuur waarbij ook het gewest betrokken is. Aldus wil hij zoveel mogelijk kansen garanderen aan de mooie projecten die in het kader van het landschapspark het licht zien. Hij meent dat men rekening dient te houden met de hiërarchie tussen de verschillende bevoegdheden.

De heer Van Pottelberghe stelt dat het niet de bedoeling is een nieuw bestuursniveau te creëren. Het idee van het landschapspark zou daardoor gefnuikt worden en bovendien is het overbodig. Er zijn immers genoeg gevallen waarin bestaande bestuurlijke modellen zouden kunnen worden gehanteerd. Een goed voorbeeld is het decreet met betrekking tot de intergemeentelijke samenwerking. Een ondersteuning vanuit Vlaanderen om die modellen op elkaar af te stemmen, kan volgens hem wel belangrijk zijn.

De voorzitter meent dat men daarmee afwijkt van het originele concept van de hoorzitting. *De heer Erik Matthijs* speelt in op die opmerking. Hij stelt dat de agenda van de hoorzitting, zoals die door de commissie voor Openbare Werken werd bepaald, alleen voorzag in een bijdrage van de polderbesturen en eventueel ook van de gemeentebesturen. Hij protesteert tegen het feit dat de agenda werd uitgebreid met een hele reeks andere sprekers. *De voorzitter* betwist dit namens de verenigde commissies. Eerst was er de rechtzetting van ProSes, dan de gemeentebesturen, waaronder Beveren en ten slotte de polderbesturen. De voorzitter preciseert dat men het programma volgt van de vorige keer. Sommige onderdelen waren toen niet aan bod gekomen.

III.5. Toelichting door de gemeente Beveren

Schepen Boudewijn Vlegels stelt dat de havenuitbreiding en ProSes een grote impact hebben op zijn gemeente. Hij toont een kaart van de tweede gewestplanwijziging, die een tijdje geleden geschorst werd. Deze kaart toont aan waar de verdere havenuitbreiding zich situeert. Tevens wordt een kaart getoond waarop de natuurcompensaties zijn aangeduid die voortvloeien uit de vogel- en habitatrichtlijn. De bestaande natuurcompensaties in deze gemeente zijn een gevolg van het validatiedecreet betreffende het Deurganckdok. De diverse bouwvergunningen zijn in de gemeente Beveren begeleid door de nodige openbare onderzoeken, MER's en hoorzittingen en werden bekrachtigd door het Vlaams Parlement. Op dit ogenblik werden reeds 360 hectare definitieve natuurcompensaties gerealiseerd op het grondgebied van Beveren. Bovendien zijn er 446 hectare tijdelijke compensaties die zich binnen het havengebied bevinden, bijvoorbeeld in de Verrebroekse plassen. Wanneer de havenontwikkeling verder gaat (bijvoorbeeld realisatie derde fase van het Verrebroekdok), zullen deze gebieden moeten verplaatst worden buiten het

havengebied, wat een verdere aanslag op het poldergebied zal betekenen.

De laatste reeks bouwaanvragen betreffende Doelpolder Noord en de brakwaterkreek zouden goedgekeurd zijn door de Vlaamse Regering en zullen volgende week bekrachtigd worden door het Vlaams Parlement. De gemeente heeft beide bouwaanvragen negatief geadviseerd omdat er geen alternatieven bestudeerd werden en omdat er geen begeleidende maatregelen zijn voor de landbouw. Blijkbaar liet het validatiedecreet niet toe dat er nog naar alternatieven werd gezocht.

Tegelijk met de maatregelen rond het Deurganckdok zijn er een aantal andere procedures opgestart, namelijk deze rond het Sigmaplan en ProSes. Dit ging opnieuw gepaard met informatieavonden en met plan-MER's, met kennisgevingsdossiers en met strategische MER's. Als schepen van Ruimtelijke Ordening heeft hij op drie weken tijd drie hoorzittingen moeten leiden: één rond het MER-rapport Doelpolder, één rond ProSes en één rond het Sigmaplan. Hij kan zich voorstellen dat de bevolking er niets meer van begrijpt. Het voorlopig "hoogtepunt" was volgens hem de informatievergadering over ProSes en het Schelde-estuarium.

Al die planningsprocessen leggen claims op hetzelfde noordelijke gebied, soms naast en soms over elkaar. Zo verliezen de overheid en het gemeentebestuur hun geloofwaardigheid bij de mensen. Hij vraagt zich af hoeveel verschillende claims men op dit gebied kan leggen, hoeveel planningsprocessen men moet doorlopen en hoe complex procedures en dossiers kunnen worden. Intussen zijn er ook berichten over de studie betreffende de instandhoudingsdoelstellingen op Linkeroever in het kader van het Strategisch Plan voor de haven, waarvoor nog eens duizend hectare extra nodig zijn. Telkens zijn dezelfde mensen en dezelfde landbouwgebieden betrokken.

Bovenop de twee nieuwe projecten, namelijk Sigma en ProSes, is er dus nog het lopende strategisch planningsproces van de Antwerpse haven. Binnen dit planningsproces werden de geactualiseerde principes strategisch plan Linkerscheldeoever ondertekend op 26 april 2004, ook door Beveren. Een aantal ruimtelijke scenario's zullen worden onderzocht. In dat strategisch plan werd onder meer afgesproken dat een afbakenings-RUP moet opgemaakt worden, op basis van een Plan-MER en met een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Met ProSes en met het Sigmaplan wordt volgens hem echter een voorafname genomen op die strategische planning. Nu kan de kosten-batenanalyse alleen in schijfjes worden opgemaakt. Rekening houdend met de belangen van de landbouw en met de leefbaarheid van de streek, verkiest hij een enkele kosten-batenanalyse voor het hele gebied. Hij vraagt ook een integratie van alle plannen voor de streek. Er is geen duidelijke besluitvorming van de overheid. Daardoor is er voor deze plannen geen enkele maatschappelijke draagkracht in zijn streek.

De heer Vlegels vindt dat er een aantal punten zijn waar dringend aandacht voor moet opgebracht worden. Zo vindt hij dat een maatschappelijk draagvlak ontbreekt, en dat er veel te weinig rekening werd gehouden met de landbouwsector. Hij vindt het onbegrijpelijk dat er, gezien het verloren gaan van 1.000 hectare vruchtbare landbouwgrond, het verplaatsen van de compensaties naar datzelfde landbouwgebied, en de instandhoudingsdoelstellingen op Linkeroever nog geen werk werd gemaakt van een landbouweffectenrapport. Als er volgens ProSes geen extra natuurcompensaties nodig zijn voor de uitdieping van de Schelde, dan dient de impact hiervan degelijk gecontroleerd te worden. Verder wijst de spreker erop dat volgens het onderzoek van ProSes de stormvloedkering op termijn onafwendbaar is. Hij vraagt zich af of dat dan sowieso geen alternatief is dat ernstig dient onderzocht te worden, gezien daar wel een maatschappelijk draagvlak voor bestaat.

De gemeente Beveren wenst verder betrokken te blijven bij de maatschappelijke afweging van alle mogelijke alternatieven. De heer Vlegels wijst erop dat een aantal zaken in verband met overstromingen en veiligheid die door de gemeente voorgesteld werden, gewoonweg nooit onderzocht werden. Hij heeft het hierbij meer in het bijzonder over de rol die de huidige dokken zouden kunnen spelen. Hij is ervan overtuigd dat de grote capaciteit van de dokken op Linkeroever zou kunnen ingeschakeld worden bij dreigende rampen na springtij. Tevens vraagt hij een onderzoek naar de huidige mogelijkheden van een beter bergingsvermogen in de bestaande natuur- en overstromingsgebieden.

De heer Vlegels heeft het verder over het Scheldecharter. Hij vertelt dat in het kader daarvan binnen de gemeenteraad zeer zinnige en nuttige discussies gevoerd werden, en dat de gemeente er wel een aantal voordelen in ziet. Maar gezien het feit dat dit charter opgemaakt werd ter ondersteuning en aanvulling van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium en dat het voorschrijft dat alle partijen gestructureerd zullen samenwerken, heeft de gemeente Beveren het niet ondertekend. De gemeente heeft immers problemen met de visie van ProSes, waarnaar in de tekst expliciet verwezen wordt. De ProSes-procedure houdt immers te weinig rekening met de landbouw. Verder stelt de heer Vlegels, in reactie op een uitspraak van de vorige spreker, dat het niet de gemeente is die vergunningen in het havengebied toekent, wel het Vlaamse Gewest, de Vlaamse Regering.

Tot slot besluit de spreker dat zijn gemeente herhaaldelijk haar verantwoordelijkheid genomen heeft in verband met de economische mogelijkheden van de Antwerpse haven. Hij neemt het echter niet dat het strategisch planningsproces reeds een claim legt nog voor de maatschappelijke kosten-batenanalyse en de globale visie afgerond werden.

III.6. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer Jan Peumans merkt op dat de Vlaamse overheid maatregelen treft zonder naar de gevolgen voor de lokale besturen te kijken. Hij verwijst naar het nieuwe regeerakkoord waarin een "gemeentelijk effectenrapport" voorzien is, maar neemt er aanstoot aan dat niet alle ministers zich daaraan houden. Hij wijst erop dat zowel Deurganckdok en Sigmaplan als ProSes, als het strategisch planningsproces thuishoren in het departement leefmilieu/infrastructuur (LIN). Hij zou graag weten hoe het komt dat een gemeente voortdurend en op de meest ongepaste wijze met allerlei planningsprocessen geconfronteerd wordt. Het departement werd juist ingericht om al deze dingen duidelijk op elkaar af te stemmen, maar in feite gebeurt het tegenovergestelde.

De voorzitter beaamt dat dit een zeer moeilijke aangelegenheid voor de gemeenten is, en vindt dit dus een terechte opmerking.

De heer André Denys apprecieert de aanwezigheid van de gemeente Beveren omdat dat voor hem een volledig nieuw licht werpt op de situatie.

De heer Jos De Meyer wil graag weten in welke mate de gemeente Beveren, als meest getroffen gemeente in dit hele plan, betrokken werd in de wordingsgeschiedenis van datgene dat zij haar bevolking zou moeten voorleggen in een hoorzitting. *De heer Vlegels* antwoordt hierop dat zij enkel de vraag kregen een plaats en een datum voor die hoorzitting te voorzien. De documenten werden hen wel toegestuurd, maar daar bleef het bij.

De heer Bart Martens vindt dat de heer Vlegels als vertegenwoordiger van de gemeente Beveren een nogal defensieve houding aanneemt. Hij vraagt zich af waarom de gemeente niet meer pro-actief en constructief meewerkt, gezien het feit dat ze toch een heel aantal voordelen van de haven geniet. Beveren is een van de rijkste gemeenten van Vlaanderen, en dat heeft het te danken aan de haven. Hij vindt dat naast de lusten dan ook maar de lasten moeten gedragen worden. Hij vraagt zich af hoeveel procent van de tewerkstelling in de gemeente naar de haven gaat, en hoeveel naar de landbouw. Waarom, zo vraagt hij, heeft de gemeente niet zelf een landbouweffectenrapport laten maken, en waarom kijkt ze zo afwachtend aan tegen de gevolgen van voor haar zeer belangrijke natuurgebieden?

Verder vindt de heer Bart Martens het strategisch plan van de haven de ideale plaats om alle andere plannen te integreren. Hij betreurt dat de instandhoudingsdoelstellingen er nog niet zijn, maar ziet die niet als een surplus. Voor hem zijn ze eerder een instrument om de verschillende natuurontwikkelingsmodellen van het geactualiseerde Sigmaplan en van ProSes te beoordelen.

Vervolgens wijst de heer Bart Martens op de uitspraak van de heer Vlegels waarin die stelt dat volgens ProSes de stormvloedkering op termijn

onafwendbaar zou zijn. Hij weerlegt deze visie en verwijst naar de ProSesuiteenzetting waarin gesteld werd dat na 2050 weer nieuwe opties zullen moeten gekozen worden, waarvan stormvloedkering slechts één van de mogelijkheden zou zijn.

Ten slotte heeft de heer Bart Martens het over het ontbreken van een draagvlak. Hij vindt dat een lokaal bestuur daar een grote verantwoordelijkheid in draagt, en dat een maatschappelijk draagvlak iets is waar aan gewerkt kan en moet worden.

De heer Frans Wymeersch ziet in de hele situatie een gijzelingspoging van de natuur ten opzichte van de haven. Hij gaat er niet mee akkoord dat Beveren de lasten en de lusten van de haven moet dragen, omdat volgens hem dit dossier niets met de haven te maken heeft. Volgens verschillende sprekers van vorige week maakt de Scheldeverdieping op zich geen enkele natuurcompensatie nodig, aldus de heer Frans Wymeersch. Maar hij weet dat Beveren van bij het begin protest aantekende en vraagt nu op welke manier dat gebeurde.

Heeft het gemeentebestuur gebruik gemaakt van de info- en inspraakmogelijkheden die door ProSes zijn georganiseerd, om zijn aanmerkingen mee te delen? De heer Frans Wymeersch veronderstelt dat daarover al binnen de gemeenteraad is gedebatteerd en dat het een unanieme beslissing was van het college van burgemeester en schepenen. Hoe is dat in Beveren samengesteld?

De voorzitter merkt op dat de laatste vraag geen voorwerp is van deze hoorzitting. Hij stelt voor om die vraag over te maken aan de fractieleider van het Vlaams Belang in de gemeenteraad van Beveren.

De heer Boudewijn Vlegels stelt dat Beveren zich niet defensief opstelt. In het kader van het strategisch plan heeft men zeer positief meegewerkt. Zo heeft men met eigen middelen een studie over de leefbaarheidstudie voor de polderdorpen betaald. Op een bepaald moment zijn er ook een aantal studies over de landbouw gebeurd. Het is niet aan de gemeente Beveren om een effectrapport te maken over ingrepen in het kader van ProSes, die zelfs de landsgrenzen overschrijden. Los van een aantal inhoudelijke zaken zijn de procedures die nu worden gevoerd, niet correct tegenover de gemeentebesturen. Het is geen goed bestuur om op eenzelfde gebied week na week nieuwe planningsprocessen af te sturen. Men vraagt een integratie van deze planningsprocessen zonder zich uit te spreken over de inhoud ervan. Het is bijna niet doenbaar om op die manier een draagvlak te creëren.

Werkgelegenheid is belangrijk, maar het gemeentebestuur moet toch ook de nodige maatregelen nemen voor de historische gebruikers. Het kan niet dat men bijvoorbeeld Doelpolder-Noord gaat aanleggen op het moment dat nog niet iedereen onteigend is. Het gemeentebestuur moet daarvoor opkomen. Het weegt niet landbouw tegenover industrie af, maar de mensen die er wonen, moeten correct en met de nodige begeleiding worden behandeld. Tot op heden is dat nog niet gebeurd.

Niemand kan zeggen wat de effecten zijn van de ingrepen op de economische rendabiliteit van de bedrijven, laat staan dat het Vlaamse Gewest daarvoor de consequenties wil nemen. Het gaat niet op dat men plannen maakt en geen rekening houdt met de consequenties voor de huidige gebruikers. Het gemeentebestuur probeert de natuurcompensaties telkens bij te sturen en het draagvlak te vergroten. Dat is niet gemakkelijk. Beveren ligt in een vogelrichtlijngebied en de compensaties gebeuren om de vogelrichtlijngebieden te compenseren. Als men praat over een zacht recreatief medegebruik, stuit men telkens op stringente regels zodat het zeer moeilijk is om het gebied een dubbele functie te geven. Dat draagt er ook toe bij dat het moeilijk is om een groter draagvlak voor natuurcompensaties te krijgen. Men moet zich goed bezinnen over hoe men een recreatief medegebruik en de creatie van natuurcompensaties kan combineren. Dat is op dit moment zeer moeilijk.

Wat de stormvloedkering betreft, heeft een van de leidende ambtenaren op de hoorzitting in Beveren duidelijk gezegd dat de stormvloedkering op termijn niet te vermijden is. Op de infovergadering heeft Beveren heel duidelijk gezegd wat er moest worden gezegd. Het standpunt is ook schriftelijk overgemaakt. Het is overigens een standpunt van het hele college.

De heer Jan Peumans stelt dat de Vlaamse Regering heeft beslist, naar aanleiding van het stand-

punt dat ze heeft ingenomen voor de vier bouwvergunningen voor het Deurganckdok, dat ze tegelijkertijd een landbouweffectrapportage zal laten maken.

De heer Patrick Lachaert, voorzitter, verklaart dat nu vrijdag 19 november 2004 de Technische Commissie plaatsvindt met de diverse geledingen. De Vlaamse Regering zal daarin een standpunt bepalen en dat zal een conclusie zijn van datgene wat in deze hoorzittingen naar voren is gebracht. Het definitieve standpunt van Vlaanderen moet maar midden januari volgend jaar worden meegedeeld. Er is nog mogelijkheid tot aanvullingen of wijzingen.

III.7. Toelichting door een vertegenwoordiging van de polderbesturen, de heer Muysoms

De heer Eduard Muysoms is al 26 jaar dijkgraaf van de Polder van Willebroek. Zijn polder situeert zich in het "waterschap Rivierenland", waar Rupel, Dijle, Nete en Zenne samenvloeien. De heer Muysoms is vandaag vergezeld door de heer Luc Van Ootegem, bestuurslid bij de Zwarte Sluispolder met zetel in het Meetjeslandse Assenede, door de heer Frans Mondelaers, dijkgraaf van de Polder van Lier, en door de heer Paul Cleiren, bestuurslid van de Polder van het Land van Waas. Een polderbestuur, als openbaar bestuur, organiseert "de ingelanden" in het hun door de regering aangewezen werkgebied. Een polderbestuur heeft de specifieke taak te waken over "de belangen van de mensen achter de dijken" in relatie tot het water en het waterbeheer.

De Vlaamse polderbesturen en wateringbesturen vertegenwoordigen zo samen met de gemeentebesturen, "de mensen achter de dijken" in het lage en waterrijke Vlaanderen. De Vereniging van Vlaamse Polders en Wateringen, de VVPW, vraagt aandacht voor zijn overwegingen bij het voorliggende beleidsconcept OS 2010, zoals geproduceerd door ProSes.

Deze hoorzitting, waarvoor onze dank en tevens onze dank voor de uitnodiging aan de VVPW om onze stem hierin te kunnen laten horen, wijst erop dat het Vlaams Parlement zich zorgen maakt over het water en het komende waterbeleid voor laag-Vlaanderen. De "mensen achter de dijken", alsmede hun lokale besturen, maken zich ook zorgen. Men maakt zich niet alleen zorgen over de groter wordende dreiging van het water, maar ook over het beleid-in-ontwikkeling voor dit water. Het hele decennium van de voorbije jaren negentig heeft hoogwaterpeilen en stormpeilen op de Schelde getoond die merkelijk hoger waren dan de decennia voordien.

In het verslag van de informele bijeenkomst van de Europese ministerraad van milieuministers op 18 juli 2004 te Maastricht lezen we dat er tussen 1998 en 2002 zich meer dan honderd ernstige overstromingen voordeden in toenmalig Europa met een gezamenlijk schadebedrag van 25 miljard euro.

De laatste honderd jaar is volgens experts de zeespiegel gestegen met een gemiddelde van 20 cm; voor de volgende honderd jaar wordt een gemiddelde zeespiegelstijging van 60 cm gemeenzaam aanvaard; het cijfer van 80 cm zeespiegelstijging is ook al te lezen in studierapporten terzake. Dat maakt de "mensen achter de dijken" bang.

De ongerustheid terzake reflecteert zich politiek ook op Europees niveau. Pas een maand geleden, op 14 oktober 2004, heeft ook de bevoegde Europese Raad van milieuministers zich hierover uitgesproken in hun bijeenkomst te Luxemburg en dit zowel over de probleemformulering als over de aanpak voor een probleemoplossing.

Uit de persnota citeert de heer Muysoms het volgende: "the human activity contributes to the increase in the likelihood and adverse impacts of extreme flood events and the climate change will cause an increase of floods as well.". Ingevolge deze probleemonderkenning ziet de Europese ministerraad een oplossing door: "that development of river basin management plans under the Water Framework Directive and of flood risk management plans are elements of integrated river basin management; the two processes should therefore use the mutual potential for synergies.".

De Westerschelde is een trechter, en functioneert ook als zodanig. Bij het gezamenlijk voorkomen van springtij (of de regelmatige astronomische hoogwaterstand) en noordwesterstorm bieden zich in de Westerschelde alsook bij Antwerpen

zéér hoge hoogwaterstanden aan. Gezien de stijging van de zeespiegel zullen deze kritische hoogwaterstanden nog hoger en kritischer worden.

Dit hoge hoogzeewaterpeil in de Westerschelde bij Antwerpen wordt nu afgetopt door de verdere afvloei van deze hoogwatergolf in het Vlaamse binnenland: in de Zeeschelde en in de benedenloop van de Schelde. Het lage deel van binnen-Vlaanderen fungeert als "overloop" voor het hoge zeewater.

Een van de grote vragen voor de toekomst is of het laaggelegen Vlaamse binnenland nog moet dienen als bergingskom voor dit hoge hoogtijzeewater uit de Westerschelde. Als men ziet wat terzake "onlangs" beleidsmatig gebeurde bij Rotterdam, de Europese zusterhaven van Antwerpen, rond deze problematiek, dan stemt dat tot nadenken.

De bouw van de Maasland-waterkering aan Rotterdam dateert van 1997: in bestuurlijke termen is dit pas van gisteren, meent de dijkgraaf. In deze optie neigen de Vlaamse polderbesturen ervoor te opteren om het te hoge hoogtij-zeewater in de Westerschelde te houden en het voor de komende eeuw niet verder het lage Vlaamse binnenland in te sturen. Ze zijn hierin, gezien het voorliggend concept van beleid, helemaal niet gerust. Ze zijn bang dat de Vlaamse Regering wel het lage Vlaanderen zal blijven belasten met de functie van reservoir voor het hoge zeewater. De effecten daarvan wegen tot zeer ver in het Vlaamse land ingrijpend op het land, zijn bewoners, zijn dorpen en steden, zijn industrieën en ambachten, en zijn landbouw.

Het maakt de polderbesturen nerveus dat de politieke beslissing terzake nu bij quasi-spoed binnen slechts enkele weken, zowel binnen Vlaanderen als op internationaal niveau, zijn beslag moet krijgen. De betreffende decentrale openbare besturen, én in Vlaanderen alsook in Nederland, hebben een inzageperiode en inspraakperiode gekregen van vier weken, met de mededeling dat het snel moet gaan omdat binnen enkele weken de ministeriële handtekeningen moeten worden gezet.

Ingenieur Claessens van ProSes wees er hier verleden week op dat de studiebundel een halve meter hoog is. De polderbesturen moesten dus tijdens enkele weken dergelijk complex dossier proberen te behappen. Want zij waren en zijn, als openbare waterbeheerders in het estuarium, geen deel van het ProSes-team, noch van de organisatie van adviserende partijen. Er werd voor hen zelfs geen plaatsje gereserveerd in het troostprijslandschapspark waarin 26 gemeentebesturen vrijblijvend onder elkaar mogen discussiëren over de locatiekeuze voor de GOG's of GGG's. Aan de strategische keuzes voor het waterbeheer in het estuarium mochten ze, als terzake bevoegde publieke actoren, niet meedenken in de loop van het beleidsproductieproces. Deze werkwijze a posteriori lijkt de heer Muysoms politiek onkuis.

Stel nu nog dat politiek Vlaanderen vindt dat de politieke concepten van politieke participatie en politieke inspraak, dat de politieke cultuur van subsidiariteit, van decentralisatie, van bestuurlijke samenspraak onder alle bevoegde bestuurlijke actoren hierin niet echt van tel zijn, dan nog moet de spreker wijzen op het bestaan van de Europese kaderrichtlijn water (KRW) van 23 oktober 2000. Het memorandum van Vlissingen omtrent de opmaak van de ontwikkelingsschets-2010 van de Vlaamse en Nederlandse ministers Stevaert en Netelenbos dateert van 4 maart 2002, wat dus geruime tijd na de inwerkingtreding van de KRW is.

Ook de bevoegde Europese ministerraad van enkele weken geleden wijst erop dat de hoogwaterbestrijdingsplanning zijn beslag moet krijgen op het internationale beleidsbepalende niveau, met name het grensoverschrijdende stroomgebieddistrict van de Schelde, dat daartoe en in casu opgericht werd door de Brusselse, Vlaamse, Waalse, Nederlandse en Franse ministers, die op 4 december 2002 te Gent hun handtekening gezet hebben onder de oprichtingsakte van en voor de Internationale Scheldecommissie. Kunnen de Vlaamse en Nederlandse ministers binnen enkele weken doen alsof de Europese kaderrichtlijn water niet bestaat, kunnen ze doen alsof de Internationale Scheldecommissie, als beleidsbepalend niveau niet bestaat?

De ministers weten toch dat vandaag reeds het Europese proefproject Scaldit loopt, dat nu vandaag voor dit ganse internationale stroomgebieddistrict van de Schelde de voorbereidende analyses voor het betreffend internationaal beleidsplan voert. Tegen einde 2005 zijn de voor-

bereidende analyses van Scaldit gereed, als basis voor verdere beleidsstelling. Het Scaldit-project is een uniek Europees modelproject, dat aangestuurd wordt door de vijf betrokken politieke regio's. En nu juist binnen dit Europees modelproefproject zou nu op voorbarige wijze definitief beleid vastgesteld worden voor slechts een onderdeel van het internationale stroomgebied.

Kunnen beide ministers voorbijgaan aan het integraliteitsdenken voor het waterbeheer dat enerzijds door genoemde Europese richtlijn en anderzijds door het verleden jaar goedgekeurde Vlaamse decreet op het integraal waterbeheer als standaard is gesteld? De Vlaamse Regering moet terzake toch het goede voorbeeld geven? De spreker kan niet goed begrijpen waarom Nederland vandaag reeds expliciet vragende partij zou zijn voor de dringende politieke vastlegging a priori van de concrete opties in verband met de GOG's voor binnen-Vlaanderen.

Het politiek snel-snel proberen koppelen van het dringende en nu toch geïsoleerde verdiepingsdossier aan de strategische keuzes voor het Vlaamse binnenland en alzo slechts voor een deel van het internationale stroomgebiedsdistrict, is niet in overeenstemming met dit integraliteitsdenken. Integraliteit betekent ook watersysteemintegraliteit of hydrogeografische integraliteit. De Schelde is 350 kilometer lang. Het voorliggend planconcept gaat over circa 160 kilometer ervan.

Zij die vandaag stellen dat het stroomgebied van de Bovenschelde, dat ook instaat voor de waterafvoer uit Wallonië en Frankrijk naar de Benedenschelde, beleidsmatig geen plek zou hebben binnen de voorliggende planvorming, zijn toch politiek niet goed bezig? Nochtans hoorden we ingenieur Strubbe verleden week ook spreken over het waswater uit Frankrijk, dat de Benedenschelde belast. Het voorliggende gedachtegoed lijkt derhalve te lijden aan prematuriteit, niet alleen beleidsprocesmatig, doch tevens inhoudelijk.

De dijkgraaf heeft ook gehoord en gelezen dat de maatschappelijke kosten-batenanalyse nog niet af zou zijn. Voorliggende ontwikkelingsschets-2010 heeft niet alleen haar effecten op de Zeeschelde en in Binnen-Vlaanderen. Ook de Vlaamse en Zeeuws-Vlaamse gebieden ten zuiden van de Westerschelde wijzen in hun inspraaknota's naar aanleiding van voornoemd openbaar onderzoek op enige onvolkomenheden in deze beleidsstelling. Zo wijzen de vier openbare Zeeuwse besturen, namelijk de gemeentebesturen van Terneuzen, Aardenburg, Axel en het waterschap Zeeuws-Vlaanderen in hun gezamenlijke notitie van 14 oktober 2004 op de mogelijks negatieve effecten van de verdieping van de vaargeul in de Westerschelde voor de lozing van het Vlaamse overtollig aflopend oppervlaktewater uit het Meetjesland.

De Meetjeslandse polderbesturen trokken dan even hun bestuurlijke wenkbrauwen op als ze in de Gazet van Antwerpen van 15 oktober lazen dat "zowel de minister als havendirecteur Bruyninckx onderstreepten dat de Schelde-uitdieping op zich ook geen enkel gevolg heeft voor het milieu of de veiligheid. Dit betreffende Meetjeslandse overtollig aflopend oppervlaktewater wordt via de Braakmankreek, gelegen in het stroomgebied van het waterschap Zeeuws-Vlaanderen, naar de Westerschelde afgevoerd.".

De vier betreffende Meetjeslandse polderbesturen, Zwarte-Sluispolder, Isabellapolder, Generale Vrije Polders en Slependammepolder, hebben de voorbije jaren, naar aanleiding van de regelmatig hoge hoogwaterstanden op de Westerschelde – en daarin gesteund door het waterschap Zeeuws-Vlaanderen – de bevoegde Vlaamse minister reeds enkele keren gewezen op de noodzaak van bijkomende gemaalcapaciteit in de Westerscheldedijk ter hoogte van de Braakmankreek aan Terneuzen.

De effecten van de zeespiegelrijzing, van de frequentere westerstormen, van het gewijzigd piekaanbod van binnenwater, en van de nu voorziene verdieping van de vaargeul voor het Meetjeslandse gebied lijken nergens meegenomen in de beleidsstelling. Een vage omschrijving als verbetering van de waterhuishouding in de Braakman, zoals te lezen in de ontwikkelingsschets-2010 lijkt op een niet volwaardig gemaakt huiswerk. De finaliteit ervan komt immers niet in beeld.

De VVPW dringt erop aan dat concreet en dringend werk gemaakt wordt van een internationale overeenkomst inzake de bouw van een Braakman-gemaal in de Westerscheldedijk aan Terneuzen ten behoeve van een verzekerde afvoer van het Vlaamse water uit genoemde regio ter bestrijding van wateroverlast; en dat deze overeenkomst

met bijgaande werken ook voorzien wordt in de ontwikkelingsschets-2010.

Bijzonder eigenaardig komt het voor dat deze ontwikkelingsschets en de actualisering van het Sigmaplan, die feitelijk eenzelfde materieel voorwerp hebben, niet in hetzelfde pakket beleidsplanning voorkomen. De spreker heeft begrepen dat de beleidsstellende fase voor het geactualiseerde Sigmaplan voor medio 2005 wordt verwacht. De polderbesturen stellen zich de vraag waarom het ene los van het andere moet vastgesteld worden. Waarom zo'n haast? Ze begrijpen dat de verdieping en verbreding van de vaargeul voortgang moet maken. Doch verleden week is hier expliciet gesteld dat deze verdieping geen relevante relatie ten gronde heeft met de veiligheidsproblematiek voor Binnen-Vlaanderen, en geen significante negatieve ecologische gevolgen heeft op zich.

Professor Patrick Meire stelde dat er geen significante effecten zijn van de verdieping op de bestaande ecologische processen. Professor Eric Van Hooydonk vervolledigde door te verklaren dat natuurcompensaties niet aan de orde zijn en vervolgde dat de verdieping op zich in verband met de vogel- en habitatrichtlijn geen problemen oplevert. Ingenieur Strubbe bevestigde in zijn exposé voordien dat de drie functies los van elkaar kunnen ontwikkeld worden. Daarom begrijpt men haast niet waarom aan deze verdiepingsoptie zo'n belangrijke strategische keuzen voor Binnen-Vlaanderen en voor de rest van het internationale Scheldestroomgebied gekoppeld worden.

Waarom mogen de Vlaamse decentrale openbare besturen en de betreffende Vlaamse bevolking niet verder ernstig meepraten, in een meer normaal tijdsbestek, over deze strategische keuzes voor Binnen-Vlaanderen en voor de rest van het internationale bovenstroomse Scheldestroomgebieddistrict? Kan zo'n werkwijze vandaag nog?

Als prematuur beschouwen onze polderbesturen ook de optie dat er bijkomende watergebonden natuurgebieden in de vorm van GGG's in binnen-Vlaanderen worden aangelegd op een moment dat de kwaliteit van het Scheldewater daartoe nog helemaal niet geschikt is. De slibproblematiek is bekend. Waar kan men de concrete beleidsopties terzake vernemen? Dit aspect van de problematiek lijkt de spreker tot nu toe onvolwaardig behandeld. De polderbesturen pleiten ervoor dat in de ontwikkelingsschets ook omtrent dit aspect concrete afspraken onder de ministers worden gemaakt. Deze kwaliteitsproblematiek is immers echt grensoverschrijdend. De kwaliteitsproblematiek in de oppervlaktewaterlopenstelsels was vooral de aanleiding voor de Europese autoriteiten om de kaderrichtlijn water in december 2000 vast te stellen. De claim "geen bezoedeld water afkomstig van bezoedeld slib op propere grond" vanuit de polderbestuurmiddens lijkt hierbij toch niet zo bestuurlijk irrelevant?

Omtrent het productieproces voor de strategische keuzes wil de heer Muysoms de aandacht vestigven op de gehanteerde rationaliteit. Het maatgevend veiligheidsdenken in termen van maatgevende extreme hoogwaterstanden is nu in Vlaanderen vervangen door het risico-analysedenken. Het risico-analysedenken heeft een bijzonder grote toegevoegde waarde voor de appreciaties van de mogelijke maatregelen. Toch merkt de spreker dat belanghebbende burgers en bestuurders en ook zijn collega's-waterbeheerders uit Nederland bij hun finale appreciatie van maatregelen, deze toetsen aan een gekwantificeerde maatgevende hoogwater-veiligheidsnorm. Mensen zien zekerheid graag gekwantificeerd.

Men mag het burgers en bestuurders ook niet kwalijk nemen dat ze twijfelen aan het gewicht dat aan bepaalde parameters wordt gegeven in een maatschappelijke kosten-batenanalyse. De spreker denkt daarbij aan hetgeen Robert Voorhamme verleden week ter sprake bracht. Op bladzijde 5 van de maatschappelijke kosten-batenanalyse ziet men in figuur 1 de totale netto geactualiseerde baten van de vijf onderkende instrumenten: GOG, GGG, dijkverzwaringen, stormvloedkering en de Overschelde. Om bijvoorbeeld de netto geactualiseerde baten tot 2100 van de stormvloedkering te vergelijken met de aanleg van 1.800 hectaren GGG's wordt uitgegaan van een bepaling van de waarde-evolutie van de 1.800 hectare in te nemen gronden. In feite gaat het hier over 3.250 hectare. Er werd ons voorgerekend dat de berekeningen uitgaan van een waardestijging van 11 euro per vierkante meter waardestij-

ging op 95 jaar; zijnde een waarde-evolutie van nog geen vijf frank per vierkante meter per jaar.

Als de waardestijging van de landbouwgronden van de laatste tien jaar of van de laatste 95 jaar geëxtrapoleerd zouden worden naar het jaar 2100 voor 3.250 hectare, dan komen de netto geactualiseerde baten van de stormvloedkering vermoedelijk vele keren hoger dan de baten van de aanleg van GGG's en/of GOG's. Het geeft dus een eerste indruk dat zowel de veiligheidsbaten als de nettobaten van de stormvloedkering hoger zijn dan deze van de aanleg van bijkomende dijkversterkingen en de aanleg van GGG's en GOG's.

Hij vraagt aan de voorzitter dat hij aan de minister zou vragen dat hij deze oefening eens zou maken. Het antwoord van ingenieur Claessens op deze vraag deed zijn twijfels immers nog toenemen.

Voor de Maaslandkering van 1997 in Rotterdam is een veiligheidsnorm van 1/10.000 gehanteerd. Een stormvloedkering te Oosterweel geeft een veiligheidsnorm voor een hele eeuw voor heel binnen-Vlaanderen van 1/10.000. Als op het einde van 2008 de dertien gecontroleerde overstromingsgebieden zijn gerealiseerd, met een gezamenlijke oppervlakte van 1.200 hectare, zoals was voorzien in het Sigmaplan van 1977, dan zou de veiligheidsnorm in Binnen-Vlaanderen verhogen van 1/70 vandaag tot 1/350. Gezien de stijging van de zeespiegel wordt die veiligheidsnorm op 45 jaar tijd teruggebracht tot 1/72, hetzelfde risico als vandaag. Op pagina 106 van de Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse staat dat de geplande investeringen voor dijkverhoging en voor de aanleg van GGG's en GOG's een veiligheidsscore oplevert van 1/2500.

De aanleg van één hectare overstromingsgebied kost volgens ingenieur Claessens 300.000 euro. Voor 3.250 hectare komt dit neer op 975 miljoen euro. De aanleg van een stormvloedkering zou maximaal 600 miljoen euro kosten.

Als de Vlaamse Regering een stormvloedkering bouwt, dan is er nog meer dan 375 miljoen euro voor natuurprojecten. Er kan dus nog 1.250 hectare zout natuurgebied worden aangelegd, gerekend aan kostprijs van 300.000 euro per hectare. Dat is dubbel zoveel als het overstromingsbied van Kruibeke, Basel en Rupelmonde. Met dit geld kan wellicht een grotere oppervlakte aan natuurgebieden worden aangelegd, omdat bij de aanleg van een stormvloedkering de kostprijs voor de dijken rond deze GOG's in de Zeeschelde vermoedelijk lager zal zijn.

Is dat dan ook geen win-winsituatie? Bij deze formule verhoogt het veiligheidsrisico immers met een factor 4 van 1/2.500 naar 1/10.000 en dit voor een hele eeuw. Dat is het originele ambitie-niveau van het Sigmaplan van 25 jaar geleden.

Is dat dan voldoende voor de natuur? In de voorstellen staat op blz. 22 te lezen dat ten behoeve van de berging van de bovenafvoeren, het zogenaamde waswater, er nog een aanzienlijk aantal hectaren GOG nodig zijn. Er werd een maximaal getal van nog eens 4.500 hectare genoemd.

Deze denkoefeningen moeten echter gemaakt worden met inachtneming van een integrale beleidsaanpak voor dit bovenwater over het hele internationale stroomgebied van de Schelde, dus ook tezamen met Wallonië en Frankrijk. Een van uitgangspunten van het reeds genoemde Europese initiatief tot het grensoverschrijdend hoogwaterbestrijdingsbeleid is de solidariteit tussen de verschillende landen. Dus moeten ook Wallonië en Frankrijk een deel van de lasten van de aanleg van bergingsruimte voor het hoogwaswater op zich nemen.

De aanleg van deze laatstgenoemde GOG's moet gekoppeld worden aan een programma voor de bestrijding van het vuile water en het vuile slib in het stroomgebied van de Schelde. Dit moet gebeuren in een integrale gebiedsaanpak met de bevoegde bestuurlijke actoren uit Brussel, Vlaanderen, Wallonië en Frankrijk.

De dijkgraaf zou graag de simulatie zien van het risicoanalysemodel waarbij als parameters ingevoerd worden de bouw van een stormvloedkering te Oosterweel en de aanleg van bergingscapaciteit stroomopwaarts onder meer in Wallonië en Frankrijk. Hij zou willen weten wat de overstromingskansen zijn voor Binnen-Vlaanderen bij een piekaanbod van waswater, welke oppervlaktes aan zoute en zoete GOG's in Binnen-Vlaanderen vereist zijn ter bestrijding van deze overstromings-

kansen en in welke mate ecologisch-functionele doelstellingen voor het Scheldebekken daarbij dan ingevuld zijn

Hij heeft de indruk dat het integraliteitsconcept bij de voorliggende planning wordt misbruikt. De finaliteiten in veiligheidsrisicotermen zijn niet eenduidig. De aangegeven methoden en conclusies zijn twijfelachtig. De aangegeven maatregelen lijken prematuur en de afwijzing van de stormvloedkering lijkt niet volwaardig gemotiveerd. Hij verwijst in dat verband naar de woorden van meester Post, hier verleden week uitgesproken, die stelde dat er een potentiële spanning is tussen snelheid en zorgvuldigheid.

Hij vraagt dus een ontkoppeling van het dossier voor de verdieping en verbreding van de vaargeul van de Westerschelde van de door ProSes gepresenteerde strategische planning voor de Zeeschelde, en de daarbij niet-meegenomen Bovenschelde met alle bijrivieren. Een verder echt integrale aanpak van Vlissingen tot St. Quentin en verder, is pas mogelijk indien de internationale stroomgebiedsdistrictplanning en hoogwaterbestrijdingsplanning samen in een planfiguur geproduceerd worden, zoals door de Europese ministerraad van vier weken geleden is aangegeven.

De dijkgraaf vertrouwt erop dat minister Peeters, die afkomstig is van Ruisbroek, bezorgd is om de mensen achter de dijken.

III.8. Vragen van de leden en repliek van de sprekers

De heer André Denys gaat ermee akkoord dat veiligheid belangrijker is dan ecologie of economie. Hij wil graag weten of stormvloedkering een veiliger oplossing is dan wateropvang.

De heer Cleiren zegt dat hij op de hoorzitting in Nederland geleerd heeft dat het hele ProSesgebeuren met overstromingsgebieden niets met veiligheid te maken heeft: het is geen middel om het waterpeil te verlagen. Op de vraag van de heer Bart Martens antwoordt hij dat er momenteel op de Westerschelde geen problemen zijn: de Nederlandse infrastructuur is immers up to date. Vlaanderen is nu aan zet om in actie te komen.

De heer André Denys wil graag weten of het inderdaad zo is dat op de Benedenschelde geen probleem is, en *de heer Cleiren* beaamt dit. Hij ziet wel problemen vanaf Kallo richting Antwerpen. Daar zou een stormstuw een perfecte oplossing bieden.

De heer Patrick Lachaert, voorzitter, spreekt dit als ex-schepen van Openbare Werken tegen. Hij haalt het voorbeeld aan van de Gentse Ringvaart, die men bij dreiging tot overlast telkens laat vollopen. Dit heeft als gevolg dat de hele regio zijn afvalwater niet meer kwijt geraakt. Dit duidt volgens de voorzitter wel degelijk op een probleem. De administratie stelt de Scheldepeilen steeds hoger om de baggeringsmogelijkheid in het binnenland te vergroten. Dit creëert echter problemen voor het binnenland, bijvoorbeeld bij hoog tij op de Schelde.

De heer Muysoms stelt dat door het verdiepen van de Schelde men de zee in Vlaanderen binnenhaalt. Hij huldigt het principe van economie in evenwicht met ecologie, en de veiligheid staat daar boven. Hetgeen men hier voorstelt, is zijns inziens de wereld op zijn kop: men stelt de veiligheid van de mensen ondergeschikt aan ecologie en economie, en dit is onaanvaardbaar. Volgens de heer Muysoms is de stormvloedkering de enige juiste oplossing, zowel voor veiligheid als voor economie, ecologie en natuur.

De heer Jan Peumans is het daar niet mee eens. In zijn regio, het Maasgebied, voelen de mensen zich ondanks de dijkverhogingen en de stormvloedkering nog steeds bedreigd. Hij stelt dat niet alleen naar de kustgebieden maar ook naar het binnenland moet gekeken worden. Hij haalt het voorbeeld aan van de honderdduizenden Nederlanders die voor enkele jaren geëvacueerd werden: dat was ook zo in het binnenland, en dat had niets met de stormvloedkering te maken.

De heer Erik Matthijs vraagt meer uitleg over de problematiek van wateroverlast in het Meetjesland, en over de stelling van de polderbesturen dat in de ontwikkelingsschets 2010 zeker ook een

bijkomend Braakman-gemaal moet opgenomen worden. Hij vraagt hoe dringend dit is, en hoe het staat met de financiering.

De heer Luc Van Ootegem vertelt dat in de jaren 2000-2002 wel wat overstromingen in het gebied waren. Hij verduidelijkt dat er drie kritische factoren zijn, met name de binnenlandse waterval, springtij op de Schelde, en Noordwesterstorm. Op de Braakmankreek wordt via een getijdensluis geloosd. Als zich twee maal na elkaar springtij voordoet, en er ook Noordwesterstorm is, worden de pompen in het Meetjesland stilgelegd. Op die momenten bestaan zware risico's voor overstromingen in het gebied. Uit de studie blijkt dat in de Braakmankreken GGG-gebied zou komen, maar er wordt niet vermeld welke nodige maatregelen dit met zich zou meebrengen. Het is duidelijk dat door deze GGG-gebieden het binnenlandse water meer onder druk komt te staan. Daarom wordt door het Meetjesland al lang een bijkomend pompgemaal op de Westerscheldedijk gevraagd: zo kan een permanente lozing, ook bij springtij, plaatsvinden.

De heer Luc Van Ootegem verklaart met betrekking tot de financiering, dat het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen een dossier heeft ingediend bij Rijkswaterstaat. Maar omdat de brief van de bestendige deputatie niet aan het dossier was toegevoegd, wilde Rijkswaterstaat de voorziene 40 miljoen frank niet aan Waterschap toekennen. Dit betekent een groot vraagteken over de financiering aan Nederlandse zijde. Aan Vlaamse zijde zou 2 miljard frank beschikbaar zijn.

De heer Jos De Meyer wil weten of de polderbesturen, die ongetwijfeld over veel domeinkennis beschikken, betrokken werden bij de totstandkoming van de plannen voor het Schelde-estuarium en de actualisering van het Sigmaplan. De heer Muysoms verklaart dat er geen sprake was van enige betrokkenheid. Sommigen onder hen hebben zelfs geen uitnodiging voor de informatieavonden ontvangen.

De heer Frans Mondelaers merkt op dat de heer Bart Martens eraan twijfelt of de overstromingsgebieden de veiligheid van de achterliggende gebieden kan vrijwaren en dat hij bezwaren heeft bij de ecologische impact omdat die gebieden als filter zouden gebruikt worden. Hij verklaart dat dit om technische redenen niet kan: het gebied is te beperkt in oppervlakte en zou onmiddellijk verzadigd zijn.

De heer Bart Martens vroeg zich af of de bouw van een stormvloedkering te Oosterweel niet in strijd is met de Kaderrichtlijn water. Dat zou volgens hem inhouden dat de GGO's en GGG's niet alleen dienen aangelegd te worden voor de veiligheid van mensen en erven, maar ook voor het infiltreren en zuiveren van de zwem-kustwateren *De heer Frans Mondelaers* stelde dat zulks een ecologische ramp zou betekenen. Het infiltreren van miljarden m^3 verontreinigd water op zulk in verhouding kleine oppervlakte, zou om moeilijkheden vragen betekenen.

De verslaggever, *De voorzitters,*

Annick DE RIDDER Patrick LACHAERT

Marc
VAN DEN ABEELEN

BIJLAGE 1

Het standpunt van de havengemeenschap van Gent

BIJLAGE 1 : Het standpunt van de havengemeenschap van Gent

Verklaring van de Gentse havenmiddens ten behoeve van de hoorzitting in het Vlaams Parlement van de Verenigde Commissies Leefmilieu en Openbare Werken over de conclusies van de projectdirectie ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde estuarium (ProSes).

Geachte Voorzitter van de verenigde commissie,

In het voorjaar van 2001 waren er in dit parlement hoorzittingen rond de verdieping van de Schelde en de lange termijn visie voor het Schelde estuarium. Daaropvolgend heeft het Vlaams Parlement een resolutie aangenomen waarin werd beslist om grensoverschrijdend en gemeenschappelijk met Nederland een studie te maken rond de ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde estuarium.
De projectorganisatie die deze opdracht moest vervullen werd ProSes met zetel te Bergen op Zoom. ProSes is gestart in maart 2002.
Zo werd de opdracht ook begeleid door het OAP (Overleg Adviserende Partijen) waarin naast vele anderen ook Oost-Vlaanderen was vertegenwoordigd in de persoon van de provinciegouverneur.
Vanaf het begin van de opdracht in 2002 hebben de Gentse havenmiddens, nl. het Havenbedrijf van Gent en de Gentse Havengemeenschap gevraagd om de verbetering van de nautische toegankelijkheid voor het kanaal Gent – Terneuzen mee te nemen in de ontwikkelingsschets 2010.

De toenmalige minister van mobiliteit, openbare werken en energie heeft in een schrijven van 22 mei 2002 gesteld dat op de vraag vanuit Gent niet kon worden ingegaan.

ProSes is dus met zijn werkzaamheden voor ontwikkelingsschets 2010, in het drieluik natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid, gestart zonder de problematiek van een verbetering van de maritieme toegang voor het kanaal Gent – Terneuzen mee te nemen in de studie.
Wel zijn de Gentse havenmiddens door ProSes uitgenodigd voor een aantal workshops en in het algemeen op de hoogte gehouden van de voortgang van het project.

Het is op aandringen van de provinciegouverneur van Oost-Vlaanderen en van de Gentse havenmiddens dat in het bewindsliedenoverleg tussen Vlaanderen en Nederland van 19 september 2003 beslist is om aandacht te besteden aan de problematiek van de maritieme toegankelijkheid van het kanaal Gent – Terneuzen.

Op 18 december 2003 hebben de bewindslieden in Vlaanderen en Nederland aan de gouverneur van Oost-Vlaanderen en aan de commissaris van de Koningin in Zeeland de formele opdracht gegeven de problematiek van het kanaal Gent – Terneuzen in een zelfstandig traject te behandelen.

Wat de conclusies van het eindrapport van ProSes over de ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde estuarium betreft, willen wij op de voorliggende werkstukken geen commentaar ten gronde geven omdat wij niet bij ProSes betrokken waren.
Wij stellen vanuit Oost-Vlaanderen wel vast dat in Oost-Vlaanderen langsheen de Beneden en de Boven Zeeschelde belangrijke gebieden zullen onttrokken worden aan de productieve landbouw om GOG (gecontroleerd overstromingsgebied) of GGG (gecontroleerd gereduceerd getijdengebied) te worden. In de praktijk zijn dus de baten van de Scheldeverdieping voor Antwerpen en de lasten voor een groot deel voor Oost – Vlaanderen en voor de Oost-Vlaamse landbouwers in het bijzonder.

Het door het beleid toegestane eigen traject voor de kanaalzone werd gestalte gegeven met de commissie Balthazar – van Gelder die begin 2004 van start ging en die Buck Consultants International (BCI) gelastte met een onderzoek naar de volgende aspecten door de bewindslieden opgegeven:

1. Het opstellen van een gezamenlijke, grensoverschrijdende visie en eindbeeld voor het verbeteren van de nautische toegang en de daarmee samenhangende infrastructuur van de kanaalzone Gent-Terneuzen.
2. Het uitwerken van een scenario volgens hetwelk dit eindbeeld kan worden gerealiseerd.
3. Het inschatten van de gevolgen en randvoorwaarden voor andere infrastructurele projecten, zoals bijvoorbeeld de aanleg van de kanaalkruising in Sluiskil.
4. Het aantonen van een voldoende maatschappelijk draagvlak voor dit project langs beide zijden van de landsgrens

De Commissie Balthazar – Van Gelder zal op 15 november 2004 het concept eindrapport afronden en onmiddellijk doorsturen aan de Technische Schelde Commissie, met het oog op een dringende agendering op het eerstvolgend Bewindsliedenoverleg. Gouverneur Balthazar zal er tevens over rapporteren op de eerstvolgende vergadering van het OAP.

Vanuit de Gentse havenmiddens wordt echter nu reeds gevraagd aan het Vlaams Parlement in het bijzonder aan deze Verenigde Commissies Leefmilieu en Openbare Werken akte te nemen van onze vraag om ook voor de problematiek van de verbetering van de maritieme toegang tot het kanaal Gent – Terneuzen ten gepaste tijde een hoorzitting te willen organiseren én zich hiertoe bereid te willen tonen.

Met dank voor uw aandacht, geachte voorzitter, verblijven wij

Provincie Oost-Vlaanderen	Gentse HavenGemeenschap
H. Balthazar Gouverneur	M. Devogele Voorzitter
Havenbedrijf Gent	Vereniging van Gentse Havengebonden Ondernemingen (VeGHO)
D. Termont Voorzitter	R. De Croock Voorzitter

BIJLAGE 2

Studienota van de juridische dienst van het Vlaams Parlement
over de besluitvorming en procedure omtrent grote infrastructuurprojecten

BIJLAGE 2 : Studienota van de juridische dienst van het Vlaams Parlement over de besluitvorming en procedure omtrent grote infrastructuurprojecten

Vragen naar
Michiel Elst
Tel.: 4063

Directie Informatie
Juridische dienst
17 november 2004
inf/mel,gja/mel/041117.001

Nota van de Juridische dienst aan de Verenigde Commissies Leefmilieu & Openbare Werken

Grote infrastructuurprojecten

Vraagstelling

De Verenigde Commissies Leefmilieu & Openbare Werken hebben op 10 november 2004 beslist om aan de juridische dienst van het parlement te vragen een omstandige nota te maken ten behoeve van de verenigde commissies omtrent de procedure grote infrastructuurprojecten. Aanleiding voor de vraag is de voorstelling van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium.

Uit het voorlopig en erg gedeeltelijk verslag van de besprekingen van de vergadering van de Verenigde Commissies van 10 november 2004 blijkt nog dat in dit verband werd verwezen naar enerzijds de Nederlandse tracéwet en anderzijds het Vlaams decreet houdende controle op grote infrastructuurprojecten. Kortom, er is een verschil tussen de Nederlandse en de Vlaamse procedure. Vlaanderen kan nagaan hoe de Vlaamse procedure zo kort mogelijk kan worden gemaakt. Het zou goed zijn – aldus het verslag - dat de juridische dienst van het parlement de commissieleden een juridische nota bezorgt van de mogelijkheden om de procedure voor grote werken zo kort mogelijk te maken.

Binnen de beperkte tijd die de Juridische dienst kreeg toegemeten, kan hij volgende opmerkingen formuleren.

I. Nederlandse Tracéwet versus Vlaams decreet houdende controle op grote infrastructuurprojecten

Uit het voorlopig verslag blijkt dat er verwarring bestaat tussen de doelstellingen van Nederlandse Tracéwet (voluit: de Wet van 16 september 1993 houdende regels voor de besluitvorming met betrekking tot de aanleg of wijziging van hoofdwegen, van landelijke railwegen en van hoofdvaarwegen) aan de ene kant en het Vlaams decreet houdende controle op de grote infrastructuurprojecten aan de andere kant. De twee kunnen eigenlijk niet met elkaar vergeleken worden.

De Nederlandse Tracéwet

De Nederlandse Tracéwet beoogt zorgvuldige procedures voor de besluitvorming inzake de aanleg of wijziging van hoofdinfrastructuur in het leven te roepen. De Tracéwet maakt een onderscheid tussen een algemene procedure en een bijzondere procedure.

De algemene procedure strekt ertoe in overleg en zo veel mogelijk in overeenstemming met de betrokken provincies of gemeenten tot een tracébesluit te komen. Deze betrokkenheid van deze bestuursorganen is aangewezen omdat het hier om projecten gaat die niet alleen om nationale redenen dienen te worden

gerealiseerd, maar die tevens in het belang kunnen zijn van de betrokken regio of gemeenten. De bijzondere procedure daarentegen is bestemd voor grote projecten van nationaal belang, die voor de provincies en gemeenten vrijwel uitsluitend lasten en vrijwel geen lusten met zich brengen, en waar bijgevolg het consensusmodel geen uitkomst biedt.

De algemene procedure valt uiteen in diverse beslissingsmomenten: het beleidsvoornemen, de trajectnota (die gepubliceerd wordt samen met het M.E.R. – zodat ook de inspraakprocedure op beide tegelijkertijd betrekking heeft), het ontwerp-tracébesluit en het tracébesluit. In dit kader is tevens voorzien in inspraak van burgers, overleg met de mede-overheden en rechtsbescherming. Voorts bevat de procedure een regeling voor de inpassing van het tracébesluit in de ruimtelijke plannen (m.n. bestemmingsplannen) en over de vergunningverlening. In de hele procedure zijn er termijnen voorzien, die de besluitvorming – aldus de Memorie van Toelichting bij de Wet – zou terugbrengen tot drieëneenhalf à vier jaar, in vergelijking met gemiddeld 8 jaar vóór de goedkeuring van de Tracéwet.

De bijzondere procedure verloopt in het algemeen op dezelfde wijze, behalve wat de trajectnota betreft – de procedure voor opstellen, goedkeuring en publicatie van de trajectnota wordt vervangen door de procedure die binnen de Wet Ruimtelijke Ordening bestaat voor het nemen van een planologische kernbeslissing (pkb)[1]. Nadien is men bij het vastleggen van het ontwerp-tracébesluit en het tracébesluit gebonden door dit pkb (daar waar een trajectnota louter de verschillend mogelijke tracés beschrijft en analyseert, maar nog geen enkele beslissing impliceert).

Het Vlaams decreet van 8 november 2002 houdende controle op grote infrastructuur projecten

Het Vlaams decreet van 8 november 2002 betreft op geen enkele wijze de organisatie van de procedure van besluitvorming met betrekking tot grote infrastructuurprojecten, maar omschrijft een bijzondere procedure van parlementaire controle op de voortgang van dergelijke grote infrastructuurprojecten (gedefinieerd als "een geheel van niet-routinematige en in de tijd beperkte activiteiten waarvoor de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaamse Gewest of een Vlaamse openbare instelling geheel of gedeeltelijk verantwoordelijkheid draagt en die substantiële financiële consequenties of grote uitvoeringsrisico's inhouden"). Het decreet verplicht de diensten van de Regering en VOI's bij grote infrastructuurprojecten een systeem van risicobeheer (risico-inschatting, risicobeheersing en risicomonitoring) te gebruiken en hierover jaarlijks te rapporteren aan het Vlaams Parlement. Bovendien geeft het de mogelijkheid aan het Vlaams Parlement om zelf in voorbereiding of in uitvoering zijnde grote infrastructuurprojecten aan te wijzen, waarover de Vlaamse regering informatie of voortgangsrapporten moet verstrekken. De precieze procedure voor de aanwijzing van dergelijke grote infrastructuurprojecten en voor het bepalen van de precieze inhoud van de informatie die aan het Parlement bezorgd moet worden, wordt geregeld door het reglement van het Vlaams Parlement, m.n. in de artikelen 83bis en 83ter. Opvallend in die regeling is de centrale rol die de commissie bevoegd voor financiën en begroting – en dus niet de inhoudelijke beleidscommissies - hierin krijgt.

---

[1] Naar aanleiding van een ontwerp-PKB vindt bestuurlijk overleg, inspraak en advisering plaats; vervolgens bepaalt het kabinet zijn standpunt, waarna de Eerste en Tweede Kamer tot goedkeuring overgaan. In het kader van de PKB-procedure vindt milieu-effectrapportage plaats.

II. Besluitvormingsprocedure in Vlaanderen

II.1. Inleiding

De Juridische dienst heeft uiteraard geen zicht op de inhoud van het infrastructuurproject "Scheldeestuarium", en kan alleen in abstracto verschillende onderdelen van de besluitvormingsprocedure in kaart brengen. Zij baseert zich hierbij in hoofdzaak op de presentatie van Mr.P.Post onder de titel "Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Hoe nu verder ?"

Volgens deze presentatie zijn de procedures voor besluitvorming in het dossier van het Schelde-estuarium in Vlaanderen:

Voor projecten inzake veiligheid en natuurlijkheid:
- Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (GRUP) + Passende beoordeling VHR en/of Effectenbeoordeling MER (Tijdpad: 1 – 2 jaar)
- en daarop volgende uitvoeringsprocedures: onteigening ten algemene nutte, stedenbouwkundige vergunning + passende beoordeling en/of effectenbeoordeling; natuurvergunning; milieuvergunning + passende beoordeling en/of effectenbeoordeling; natuurinrichtingsprojecten/natuur-richtplannen (Tijdpad: 1–2 jaar)

Voor verruiming vaargeul:
- vergunningen voor baggeren
- vergunningen voor storten; eventueel met RUP voor storten op land

De Juridische dienst beperkt zich in deze nota tot de analyse van de besluitvorming inzake veiligheid en natuurlijkheid. Hierbij wordt vooral aandacht besteed aan de termijnen. Het hierna volgende overzicht pretendeert in geen geval volledigheid, in het bijzonder niet bij de behandeling van de uitvoeringsprocedures.

II.2. De vaststelling van het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan[2]

De vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan verloopt in verschillende fasen:

1. Het opstellen van het voorontwerp: niet aan een termijn gebonden. M.a.w. de Regering bepaalt zelf op welke wijze en binnen welke termijn het GRUP tot stand komt. De regering zal binnen die termijn ook het ruimtelijk veiligheidsrapport (RVR), het planmilieueffectenrapport (plan-MER) en/of de zgn. "passende beoordeling" (d.i. de ecologische impactstudie) moeten opmaken, aangezien ze deel uitmaken van het GRUP.
2. Het vooroverleg in plenaire vergadering: de Vlaamse Regering stuurt het voorontwerp van GRUP naar alle betrokken provinciale en gemeentelijke besturen en naar de door de Vlaamse regering aangewezen adviserende instellingen (bv. VLACORO) en administraties. *Ten vroegste de 21e dag* na het versturen van het voorontwerp houdt de Vlaamse Regering een plenaire vergadering met die instanties[3]. Schriftelijk verslag bezorgd aan de aanwezige instanties *binnen 14 dagen na de vergadering.* Eventuele reacties op het verslag *binnen 14 dagen na ontvangst van het verslag.*
3. De voorlopige vaststelling van het ontwerp van GRUP door de Regering: *niet aan termijn gebonden*, hangt af van de resultaten van stap 2 en de mate waarin de Regering er rekening mee wil houden, hangt ook af van de beëindiging van het RVR, het plan-MER en/of de passende beoordeling.

---

3 De Vlaamse regering kan beslissen meerdere plenaire vergaderingen te houden.

2 Art.44-47 Decreet Ruimtelijke Ordening (DRO).

4. Aankondiging van het openbaar onderzoek: *binnen 30 dagen* na voorlopige vaststelling
5. Het openbaar onderzoek (en adviesverlening door gemeenteraden en provincieraden): *gedurende zestig dagen*, waarbij begindatum niet noodzakelijk samenvalt met einde van de 30-dagentermijn voor de aankondiging van het openbaar onderzoek, maar vastgesteld wordt in functie van de tijd die nodig is om het openbaar onderzoek degelijk voor te bereiden.
6. Adviesverlening door de Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (VLACORO) en definitieve vaststelling van het GRUP: *Binnen 90 dagen* (*met 30 dagen verlengbaar*) na het einde van het openbaar onderzoek geeft VLACORO een gemotiveerd advies. *Binnen 180 (of 210) dagen* (*nog verlengbaar met 60* dagen) na het einde van het onderzoek stelt de Vlaamse regering het GRUP definitief vast.
7. Publicatie in Belgisch Staatsblad: *binnen 60 dagen na definitieve vaststelling* wordt het besluit bij uittreksel gepubliceerd in het B.S.
8. Inwerkingtreding: *14 dagen na publicatie.*

II.2. Uitvoeringsprocedures

II.2.1. Onteigening ten algemene nutte

a) onteigeningsplan: kan samen met het GRUP opgemaakt worden, en volgt dan ook de procedure voor de opstelling van het GRUP (dus één enkel openbaar onderzoek). In dat geval is er dus geen bijkomend tijdsverlies. Het onteigeningsplan kan ook afzonderlijk en na het GRUP worden opgesteld, maar dan is een nieuw openbaar onderzoek vereist. In elk geval moet het onteigeningsplan door de Vlaamse Regering definitief vastgesteld zijn uiterlijk vijf jaar na de inwerkingtreding van het GRUP.
b) de eigenlijke onteigeningsprocedure: moet aangevat worden binnen vijf jaar na goedkeuring van het onteigeningsplan. Wanneer de Vlaamse regering de hoogdringendheid inroept kan een verkorte onteigeningsprocedure gevolgd worden, waarbij de overheid over de onteigende goederen kan beschikken binnen 40 dagen na de inleiding van de gerechtelijke procedure bij de vrederechter[4].

II.2.2. Stedenbouwkundige vergunning

Over stedenbouwkundige vergunningsaanvragen die uitgaan van publiekrechtelijke rechtspersonen en vergunningsaanvragen voor werken, handelingen of wijzigingen van algemeen belang doet de Vlaamse regering of de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar uitspraak, dus niet het college van burgemeester en schepenen. Tegen de beslissing van de Vlaamse Regering of de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar staat geen georganiseerd administratief beroep open, maar wel jurisdictioneel beroep bij de Raad van State.

---

[4] Tenzij natuurlijk de vrederechter de vordering van de onteigenaar afwijst – in welk geval de onteigenaar binnen 15 dagen na de uitspraak beroep kan instellen. Voor de onteigende staat er daarentegen geen beroep open tegen het vonnis waarbij de vordering van de onteigenaar wordt ingewilligd.

De procedure verloopt als volgt:
samenstelling van het aanvraagdossier en indiening van de aanvraag: geen termijn;
advies van het college van burgemeester en schepenen (tenzij de aanvraag van dat college zelf uitgaat): binnen 30 dagen vanaf ontvangst van de adviesaanvraag of, indien over de aanvraag een openbaar onderzoek moet worden georganiseerd, vanaf de 14e dag van het openbaar onderzoek [5];
de Vlaamse regering of de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar beslist binnen 90 dagen na ontvangst van de aanvraag, tenzij het gaat over een aanvraag waarbij een afwijking wordt verleend van een ruimtelijk uitvoeringsplan of waarvoor een M.E.. moet worden opgesteld. Over de beslissingstermijn voor deze aanvragen vermeldt het decreet verder niets.

Art.103 DRO bevat een mogelijkheid van "positieve anticipatie" – waardoor de beslissing tot verlening van een vergunning vervroegd kan worden. Volgens dit artikel mag er worden afgeweken van de voorschriften van een plan van aanleg of ruimtelijk uitvoeringsplan zodra de vergunningverlenende instantie kennis heeft van de resultaten van het openbaar onderzoek met betrekking tot het ontwerp van het nieuwe ruimtelijk uitvoeringsplan (dus nog vóór de definitieve vaststelling, publicatie en inwerkingtreding van het GRUP) waarmee de werken, handelingen en wijzigingen van algemeen belang verenigbaar zijn, als aan bepaalde voorwaarden voldaan is.

II.2.3. Milieuvergunning

De eindduur van de procedure inzake milieuvergunningen wordt bepaald door het Decreet 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning[6], en varieert van 2 tot 4 maanden, te rekenen vanaf het ogenblik waarop aan de aanvrager meegedeeld wordt dat zijn dossier ontvankelijk en volledig is. Bij gemotiveerd besluit kan de vergunningsverlenende overheid de termijnen waarbinnen zij uitspraak moet doen, eenmaal verlengen met maximum de helft van de vastgestelde termijn.

Merk nog op dat de milieuvergunning formeel gekoppeld werd aan de stedenbouwkundige vergunning: de ene vergunning is slechts uitvoerboer, mits de andere vergunning bekomen wordt, en vice versa (art.128, vierde lid Decreet Ruimtelijke Ordening; art.5 Milieuvergunningendecreet).

De mogelijkheid van positieve anticipatie (art.103 DRO) is ook van toepassing op milieuvergunningsaanvragen.

---

5 In de rechtsleer (S.LUST, "Vergunningen", in *Handboek Ruimtelijke Ordening en* Stedenbouw, B.HUBEAU en W.VANDEVYVERE (eds.), Brugge, die Keure, 2004, 590-592) wordt een onduidelijkheid gesignaleerd m.b.t. de verdere gelding van de adviesverplichting in het kader van het decreet 16 april 1996 betreffende de landschapszorg (art.14 § 3) en in het kader van het decreet 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium (advies van de gemachtigde van de regering binnen 30 dagen na adviesaanvraag). In voorkomend geval is ook het advies van de Vlaamse bouwmeester vereist (binnen 30 dagen na ontvangst van de adviesaanvraag).

6 Voor de details van de procedure, zie ook Besluit van de Vlaamse regering 6 februari 1991 houdende vaststelling van het Vlaams Reglement betreffende de milieuvergunning.

II.2.4. Natuurvergunning[7]

Een natuurvergunning is vereist voor de wijziging van vegetatie en kleine landschapselementen in specifieke gebieden (duingebieden, groengebieden, parkgebieden enz.)[8]. Het College van burgemeesters en schepenen onderzoekt ontvankelijkheid en volledigheid van aanvraag. Indien positief, wordt de aanvrager hiervan binnen 14 kalenderdagen na de indiening van de vergunningsaanvraag per brief op de hoogte gebracht. Binnen een termijn van drie maanden te rekenen vanaf de datum van verzending van de brief aan de aanvrager met melding van de volledigheid doet het College uitspraak over de natuurvergunningsaanvraag. In de tussentijd zal het College een openbaar onderzoek georganiseerd hebben, en advies gevraagd hebben aan de bevoegde gemeentediensten en de bevoegde Vlaamse administratie. Indien de beslissing over de vergunningsaanvraag niet binnen een termijn van vier maanden genomen is, wordt de aangevraagde vergunning geacht te zijn verleend.

De procedure verloopt in principe op dezelfde wijze indien een publiekrechtelijk persoon een wijziging van vegetatie en kleine landschapselementen wil doorvoeren, met eenzelfde timing, zij het dat in dat geval de Bestendige Deputatie de beslissingsbevoegdheid heeft.

II.2.5. Natuurinrichtingsprojecten/natuur-richtplannen

II.2.5.1. Natuurinrichtingsprojecten

Volgens art.47 van het Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu kan de Vlaamse regering een natuurinrichtingsproject instellen, d.i. een geheel van maatregelen en inrichtingswerkzaamheden die gericht zijn op een optimale inrichting van een gebied met het oog op het behoud, het herstel, het beheer en de ontwikkeling van natuur en natuurlijk milieu in het VEN, de speciale beschermingszones en in groen-, park-, buffer-, bos- en bosuitbreidingsgebieden en de ermee vergelijkbare gebieden, aangeduid op de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening. De uitvoeringsmodaliteiten worden geregeld in het Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998. Voor elk inrichtingsproject wordt een projectcomité en een projectcommissie opgericht, en stelt de afdeling Natuur van AMINAL een projectrapport op met betrekking tot: 1° de maatregelen die binnen het ingestelde natuurinrichtingsproject van toepassing zouden dienen gesteld; 2° de nadere uitvoeringsmodaliteiten. Dit projectrapport moet uiterlijk binnen zes maanden na de instelling van het project bezorgd worden aan de minister en aan andere relevante instanties.

De Burgemeester van de betrokken gemeente stelt na ontvangst van het projectrapport en de door het projectcomité vastgestelde nominatieve lijst van de belanghebbenden een openbaar onderzoek in over de in het projectrapport opgenomen voorstellen en over de nominatieve lijst van de belanghebbenden. Duur: 30 kalenderdagen.

Bij het afsluiten van het openbaar onderzoek wordt door de Burgemeester een dossier samengesteld dat binnen een termijn van tien kalenderdagen na het verstrijken van de termijn van dertig kalenderdagen van het openbaar onderzoek, verzonden wordt aan het projectcomité. Het projectcomité verleent advies aan de minister uiterlijk 6 maanden na ontvangst van het projectrapport, over de in dit projectrapport opgenomen voorstellen.
Na ontvangst van dit advies, stelt de Vlaamse regering de binnen het natuurinrichtingsproject te treffen maatregelen vast alsook de modaliteiten tot uitvoering van het natuurinrichtingsproject (geen termijn voorgeschreven).

---

[7] Besluit van de Vlaamse regering 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

[8] Art.13, § 4 Decreet 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

Vervolgens stelt het projectcomité een projectuitvoeringsplan voor bedoeld natuurinrichtingsproject op (geen voorgeschreven termijn), dat ook aan een openbaar onderzoek van dertig dagen onderworpen wordt. Na afsluiting hiervan vraagt het projectcomité het advies van de projectcommissie over het projectuitvoeringsplan en de hieromtrent tijdens het openbaar onderzoek ingediende opmerkingen en bezwaren. De projectcommissie brengt het gevraagde advies uit binnen drie maanden na de aanvraag. Na de ontvangst van het advies van de projectcommissie kan het projectcomité belanghebbenden die opmerkingen of bezwaren tijdens het openbaar onderzoek hebben ingediend oproepen om gehoord te worden. Verschijnt een belanghebbende niet na deze oproep, dan kan het projectcomité zonder verder uitstel beslissen. Het projectcomité stelt vervolgens het projectuitvoeringsplan vast (geen termijn bepaald). In bepaalde gevallen (bv. in geval van waterhuishoudingswerken met een invloed op de bedrijfsvoering van de belanghebbenden) moet dan nog een natuurinrichtingsakte verleden worden

In specifieke gevallen is er een verkorte procedure voor de uitwerking van een natuurinrichtingsproject mogelijk (bv. indien ten minste 80 % van de oppervlakte van het projectgebied eigendom is van het Vlaamse Gewest en de eventuele andere belanghebbenden bij het projectgebied instemmen met het natuurinrichtingsproject en instemmen met de verkorte procedure).

II.5.2. 2. Natuurrichtplannen [9]

Voor elk gebied dat behoort tot het VEN, de groengebieden, parkgebieden, enz. wordt een natuurrichtplan opgesteld. Een natuurrichtplan is een instrument dat aangeeft wat op het vlak van natuurbehoud voor een specifiek gebied wordt beoogd.

- Natuurrichtplannen voor natuurverbindingsgebieden

Initiatief voor de opmaak van een natuurrichtplan ligt bij de Bestendige Deputatie, die een stuurgroep aanstelt, een voorlopig ontwerp van natuurrichtplan opstelt, en het voor advies voorlegt aan de stuurgroep. Advies binnen 30 dagen. De bestendige deputatie past eventueel het voorlopig ontwerp aan het advies aan en keurt het ontwerp van natuurrichtplan voorlopig goed. Openbaar onderzoek wordt binnen 30 dagen aangekondigd, en duurt 60 dagen. De gemeente bezorgt uiterlijk de vijfde werkdag na het sluiten van het openbaar onderzoek de bezwaren en opmerkingen aan de bestendige deputatie. Na onderzoek van de bezwaren en opmerkingen stelt de bestendige deputatie het natuurrichtplan definitief vast (geen termijn bepaald).

- Overige natuurrichtplannen

Het initiatief ligt bij de minister, die een coördinator uit de administratie aanduidt. De leden van de plangroep en van de stuurgroep worden aangesteld door de minister. De plangroep stelt een voorlopig ontwerp van natuurrichtplan op, en vraagt hierover advies aan de stuurgroep. Advies binnen 30 dagen. De plangroep past eventueel het voorlopig ontwerp aan het advies aan en bezorgt het definitieve ontwerp samen met voormeld advies aan de minister. De minister keurt het ontwerp van natuurrichtplan binnen dertig dagen voorlopig goed en onderwerpt het aan een openbaar onderzoek dat binnen dertig dagen na die goedkeuring wordt aangekondigd en dat 60 dagen duurt. De gemeente bezorgt uiterlijk de vijfde werkdag na het sluiten van het openbaar onderzoek de bezwaren en opmerkingen aan de coördinator. De plangroep onderzoekt de opmerkingen en bezwaren, maakt daarover een verslag op en past in voorkomend geval het ontwerp aan de opmerkingen en bezwaren aan. Het ontwerp wordt samen met de gebundelde opmerkingen en bezwaren en het verslag bedoeld in het tweede lid, binnen zestig dagen na het sluiten van het openbaar onderzoek overgemaakt aan de minister. De minister stelt het natuurrichtplan vast binnen zestig dagen na de ontvangst van dit ontwerp.

---

9 Zie B.Vl.Reg. 28 februari 2003 betreffende de natuurrichtplannen.

III. Slotopmerkingen

Hierboven werd een rudimentair overzicht van een aantal administratieve procedures geschetst. Verschillende procedures werden gekoppeld aan termijnen: eindtermijnen of tussentermijnen, vervaltermijnen of termijnen van orde, verlengbare en niet-verlengbare termijnen, termijnen gedurende dewelke iets gebeurt (bv. openbaar onderzoek) en die dus in elk geval moeten verstrijken, en termijnen binnen dewelke iets moet gebeuren (een beslissing wordt genomen, of een advies wordt verleend "binnen .. dagen") maar waar door snelle besluitvorming of adviesverlening dus tijdswinst geboekt kan worden.

Het komt de Juridische dienst niet toe te oordelen over de opportuniteit van die termijnen, i.c. over de wens tot inkorting van die termijnen, noch over de mogelijkheid om door schrapping van bepaalde tussenstappen in de procedures tijdswinst te boeken. Dat is een politieke keuze.

In het bovenstaand overzicht werd nog geen rekening gehouden met mogelijke administratieve of jurisdictionele beroepsprocedures die – uiteraard – tot heel wat vertraging aanleiding kunnen geven. Zeker in geval van jurisdictionele beroepsprocedures is de duur onvoorspelbaar.

Termijnversnelling kan ook bereikt worden door zoveel als mogelijk juridische procedures te laten samenvallen, of minstens de uitvoeringsprocedures reeds grondig administratief voor te bereiden, nog vooraleer het GRUP definitief in werking getreden is.

Niet alle stappen in de bovenstaande procedures hebben een timing. De duur van sommige stappen hangt af van de daadkracht van de initiatiefnemers en/of beslissende instanties en uiteraard ook van de complexiteit van het dossier. Nemen we de opstelling van het GRUP als voorbeeld.

Gelet op het maatschappelijk belang van de vaststelling van het GRUP lijkt *prima facie* geen enkele van de hierboven vermelde termijnen exorbitant te zijn. In tegendeel, vanaf het ogenblik dat de Regering het ontwerp van GRUP voorlopig vaststelt, heeft de decreetgever er door een duidelijke timing van de opeenvolgende stappen voor gezorgd dat het definitieve GRUP uiterlijk ongeveer één jaar en twee maanden later in werking kan treden. Hierbij kan nog een tijdswinst van 3 à 4 maanden geboekt worden door, bijvoorbeeld, het openbaar onderzoek aan te kondigen op het ogenblik van de voorlopige vaststelling van het ontwerp van GRUP, het openbaar onderzoek zo snel mogelijk te starten, geen termijnverlenging toe te staan aan VLACORO, door de termijn voor definitieve vaststelling niet te verlengen, en de initiële termijn van 180 dagen niet tot op het einde te benutten, en door de publicatie in het Belgisch Staatsblad tijdig voor te bereiden.

De belangrijkste stappen zijn evenwel niet aan een decretale termijn gebonden: het opstellen van het voorontwerp en de voorlopige vaststelling van het ontwerp: het is in die fasen dat de complexiteit van het dossier sterk gaat wegen op de behandelingsduur. In die fasen moet de overheid zeer zorgvuldig handelen, rekening houden met velerlei belangen die tegen elkaar afgewogen moeten worden. De Vlaamse regering moet ervan overtuigd zijn dat het ontwerp-plan dat zij voorlopig vaststelt, in haar ogen ook het definitieve plan kan worden. Immers, indien de Vlaamse regering bij de definitieve vaststelling nog op essentiële onderdelen zou willen afwijken van het voorlopige plan om andere redenen dan als reactie op de tijdens het openbaar onderzoek geformuleerde bezwaren en opmerkingen, de adviezen van de administraties en overheden en VLACORO, zal zij verplicht zijn een nieuw openbaar onderzoek te organiseren. Met het oog op tijdswinst is een zorgvuldige opstelling van het voorontwerp dan ook erg belangrijk[10].

10 Dit geldt mutatis mutandis ook bij, bijvoorbeeld, de opstelling van een natuurrichtplan.

Het is precies op die snelheid van politieke beleidsvoorbereiding en besluitvorming dat het Parlement controle kan uitoefenen. Dit kan via de gewone controlemiddelen (vragen en interpellaties, onderzoekscommissie), maar ook via de procedure uitgetekend door het Vlaams decreet van 8 november 2002 houdende controle op grote infrastructuurprojecten.

Michiel Elst

Adjunct-adviseur-jurist

Johan De Graeve

Directeur Informatie